

T.C

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

RESİM VE BASKI SANATLARI ANASANAT DALI

**RUHSAL VE BEDENSEL RAHATSIZLIKLARIN MODERN SANATA
ETKİSİ FRİDA KAHLO VE TOULOUSE-LAUTREC ÖRNEĞİ**

**MENTAL AND PHYSICAL DISABILITY'S EFFECT ON MODERN ART
EXAMPLE OF FRIDA KAHLO AND TOULOUSE-LAUTREC**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN: AyiŖe HAZIRCI

DANIŖMAN: Doç. Dr. Tolga AKALIN

GİRESUN

2019

T.C

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

RESİM VE BASKI SANATLARI ANASANAT DALI

**RUHSAL VE BEDENSEL RAHATSIZLIKLARIN MODERN SANATA
ETKİSİ FRIDA KAHLO VE TOULOUSE-LAUTREC ÖRNEĞİ**

**MENTAL AND PHYSICAL DISABILITY'S EFFECT ON MODERN ART
EXAMPLE OF FRIDA KAHLO AND TOULOUSE-LAUTREC**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN: AyiŖe HAZIRCI

DANIŖMAN: Doç. Dr. Tolga AKALIN

GİRESUN

2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ruhsal ve Bedensel Rahatsızlıkların Modern Sanata Etkisi Frida Kahlo ve Toulouse-Lautrec Örneği” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../...

Ayişe HAZIRCI

ÖN SÖZ

Sanat eğitime başladıktan sonra kendimde gelişen bazı fikirler doğrultusunda çevremle daha alakadar olup, gözlemlerde bulundum. Bunun sonucunda karamsarlık içerisindeki insanların kendilerine bir çıkış yolu aradıklarını veya arayamadıklarını fark ettim. Araştırmalarım doğrultusunda ruhsal ve bedensel rahatsızlıkları olup sanat ile uğraşp hayatlarına pozitif bakabilen sanatçıların varlığı bana sanatın bu gücünü göstermiştir. Tezimi hazırlarken örnekleriyle beraber günümüzde bu gücü nasıl kullanabileceğimizi anlatmak istedim.

Eğitim sürecim boyunca sanatçı kişiliğiyle, bilgi ve deneyimlerini benden esirgemeyen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Tolga AKALIN'a, tezin hazırlanmasında yardımcı olan Sayın Öğr. Gör. Ahmet TAŞKIRAN'a, varlıklarıyla beni motive eden arkadaşlarıma, bu sancılı dönemlerimde anlayışlarıyla, maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen aileme teşekkür ederim.

Ayişe HAZIRCI

Sivas – 2019

ÖZET**RUHSAL ve BEDENSEL RAHATSIZLIKLARIN MODERN SANATA
ETKİSİ FRİDA KAHLO ve TOULOUSE-LAUTREC ÖRNEĞİ****Ayişe HAZIRCI****Tez Danışmanı: Doç. Dr. Tolga AKALIN****2019**

Bu çalışmanın amacı ruhsal ve bedensel olarak kalıcı rahatsızlığa sahip sanatçıların meslekleri ile tanışmaları ve onu sahiplenmeleri üzerine yaşamlarını şekillendirmelerinin incelenmesidir. Yapılan bu çalışma da ilk olarak tıp biliminde ruhsal ve bedensel rahatsızlıkların anlamlarına değinilmiştir. Daha sonra modern sanatla birlikte Frida Kahlo'nun hayatı ve sanat anlayışı ile Toulouse-Lautrec'in fiziksel durumunun sanatına etkisi üzerine durulmuştur. Her iki sanatçının da olumsuz travmatik durumlar karşısında sanatlarını nasıl kullandıklarını, eserlerini nasıl ortaya çıkardıklarını inceleyerek ruhsal ve bedensel rahatsızlıklarının modern sanata etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada kullanılan yöntem literatür tarama yöntemidir. Nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Tıp dergileri, tıp kitapları, sanat dergileri, sanat kitapları, makaleler, yayımlanmış yüksek lisans tezlerini kapsamaktadır. Resimlerin analizinde uzman görüşleri alınmış ve resimlerin elde edilmesinde internet adresinden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma kapsamında Frida Kahlo ve Toulouse-Lautrec'in yapmış oldukları resimlerde ruhsal ve bedensel deformasyonun bulunup bulunmadığına dair iki soru sorularak çalışmaya destek olacağı düşünülen bölümünün uzmanları ile görüşmeler yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sanat Terapisi, Modern Sanat, Frida Kahlo, Toulouse-Lautrec

ABSTRACT

**“MENTAL AND PHYSICAL DISABILITY’S EFFECT ON MODERN
ART EXAMPLE OF FRIDA KAHLO AND TOULOUSE-LAUTREC”**

Ayişe HAZIRCI

Dissertation adviser: Assoc. Dr. Tolga AKALIN

2019

The aim of this study is to examine the artists who have mentally and physically persistent illnesses to meet their occupations and to shape their lives upon their adoption. In this study, firstly, the meaning of mental and physical disorders in medical science is mentioned. Later, along with modern art, Frida Kahlo's life and understanding of art and the effect of Toulouse-Lautrec's physical condition on art were emphasized. Both artists think that in the face of traumatic situations, they determine the effects of modern art by examining how they use their arts and their mental and physical work.

The method used in this study is literature review. Medical journals, medical boks, art magazines, art boks, articles, master’s thesis includes published. Expert opinions were taken in the analysis of the pictures and the pictures were obtained from the internet. Interview form was used as data collection tool. Within the scope of the research, two questions were asked about the presence of mental and physical deformation in the paintings made by Frida Kahlo and Toulouse-Lautrec and interviews were conducted with the experts of the department which is thought to support the study.

Keywords: Art Therapy, Modern Art, Frida Kahlo, Toulouse-Lautrec

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
KISALTMALAR	vi
RESİMLER DİZİNİ	vii
GİRİŞ	1
I.BÖLÜM	2
1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Amacı ve Önemi	2
1.3. Sınırlılıklar	2
1.4. Varsayımlar	2
1.5. Tanımlar	3
II. BÖLÜM	4
YÖNTEM	4
2.1. Evren Ve Örneklem.....	4
2.2. Veri Toplama Teknikleri.....	4
2.3. Verilerin Analizi.....	4
III. BÖLÜM	5
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
3.1. Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon.....	5
3.2. Psikiyatri	5
3.2.1. Duygudurum Bozuklukları	6
3.2.1.1. Depresyon.....	6
3.2.2. Bipolar bozukluk	7
3.2.3. Kaygı (Anksiyete) Bozuklukları.....	8
3.2.4. Şizofreni	9
3.2.5. Kişilik Bozuklukları	10
3.3. Tıbbi Tedavi Yöntemlerin De Sanatın Etkisi.....	10
3.4. Modern Sanatın Ortaya Çıkışı.....	12
3.5. Modern Dönem Sanatçıları Frida Kahlo Ve Henri De Toulouse-Lautrec. 17	
3.5.1. Frida Kahlo Hayatı, Hastalıkları ve Sanatı	17
3.5.2. Henri de Toulouse – Lautrec, Hayatı, Hastalıkları ve Sanatı	30

IV. BÖLÜM	48
BULGULAR	48
4.1. Yaralı Geyik.....	48
4.2. Henry Ford Hastanesi	50
4.3. Diego ve Ben	51
4.5. Kırık Sütun	54
4.6. Maymunla Otoporte.....	55
4.7. Doğumum	56
4.8. Kadife Elbiseli Otoportre.....	57
4.9. Ben ve Papağanlarım	58
4.10. Köklerim.....	59
4.11. Kıvrıkcık Saçlı Otoportre	60
4.12. Suyun Bana Verdiği.....	61
4.13. İki Frida	62
4.14. Yaşasın Yaşam.....	63
4.15. Umut Olmadan.....	64
4.16. Yolcu Arabası	65
4.17. Çamaşırcı Kız	66
4.18. A La Mie.....	67
4.19. Kontes Adèle de Toulouse-Lautrec'in Malromé Şatosu'ndaki Portresi..	68
4.20. Fernando Sirki: Binici	69
4.21. Rat Mort'da Özel Bir Oda	70
4.22. Le Havre'daki The Star Barından İngiliz Kız.....	72
4.23. Yatakta.....	73
4.24. Jokey	74
4.25. Moulin Rouge'da Dans.....	75
4.26. Moulin de la Galette	76
4.27. Aynalı Otoportre	77
4.28. Palyaço Kadın Cha U Kao	78
4.29. Tuvalette	79
4.30. Moulins Sokağındaki Konuk Salonunda	80
SONUÇ ve ÖNERİLER	82
KAYNAKÇA	84
ÖZGEÇMİŞ	94

KISALTMALAR

- TÜYB** : Tuval Üzerine Yağlıboya
KÜYB : Karton Üzerine Yağlıboya
MÜYB : Metal Üzerine Yağlıboya
KÜYB : Kalay Üzerine Yağlıboya
MÜYB : Masonit Üzerine Yağlıboya
TÜYB : Tahta Üzerine Yağlıboya
KÜSB : Kâğıt Üzerine Suluboya
TBYB : Taşbaskı Üzerine Yağlıboya

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1. Matilde, Adriana, Frida ve Cristina, (26 Ekim 1871-14 Nisan 1941)	18
Resim 2. Frida KAHLO, (06.07.1907-13.07.1954)	19
Resim 3. Frida Kahlo, ‘Kaza’ desen, (17 Eylül 1926)	23
Resim 4. Frida Kahlo, ‘Kırmızı Elbiseli Otoportre’, 79,7 x 60 cm, TÜYB, 1926.....	24
Resim 5. Frida Kahlo, ‘Frida ve Diego Rivera’, 1931, TÜYB, 100x79 cm, Albert M. Bender Collection, San Francisco	26
Resim 6. Frida Kahlo, ‘Maymunlu Otoportre’, 1938, TÜYB, 40,6 x 30,5 cm, Albright Knox Sanat Galerisi, New York	27
Resim 7. Frida Kahlo, ‘Ben ve Papağanlarım’, 1941, TÜYB, 82x62,8 cm, Mr ve Mrs Koleksiyonu, New Orleans.	28
Resim 8. Toulouse-Lautrec, 36 Yaş, 9 Eylül 1901.	31
Resim 9. Toulouse-Lautrec, ‘Kont Toulouse-Lautrec, Doğancı’, TÜYB, 23,4 cm x 14 cm, 1881, Toulouse-Lautrec Müzesi, Albi.	34
Resim 10. Toulouse-Lautrec, ‘Jane Avril Dans Ediyor’, KÜYB, 88,5 x 45 cm, 1892, Orsay Müzesi Paris.	37
Resim 11. Toulouse-Lautrec, ‘Palyaço Kadın Cha U Kao’, 81 x 59,5 cm, 1895, Oskar Reinhart Koleksiyonu	38
Resim 12. Toulouse-Lautrec, ‘Mounlin de la Galette’, TÜYB, 88,9 x 101,3 cm, 1889, Chicago Sanat Enstitüsü, Chicago.	38
Resim 13. Toulouse-Lautrec, ‘Moulins Caddesi’ndeki Salon’, TÜYB, 111,5 x 132,5 cm, 1894, Toulouse-Lautrec Albi.	40
Resim 14. Toulouse-Lautrec, ‘Ayna Önündeki Çıplak’, KÜYB, 63 x 48 cm, 1897, Haupt Koleksiyonu New York	41
Resim 15. Toulouse-Lautrec, ‘Moulin Rouge’, Renkli Taşbaskı (afiş), 191 x 117 cm, 1891, Civica Raccolta di Stampe Bertarelli, Milano.	43

Resim 16. Toulouse-Lautrec, 'Reine de Joie', Renkli taşbaskı (afiş), 136,5 x 93,3 cm, 1892, Toulouse-Lautrec Müzesi, Albi.	44
Resim 17. Frida Kahlo, 'Yaralı Geyik', TÜYB, 173,5 x 173 cm, 1946, Modern Sanat Müzesi, Mexico City.....	48
Resim 18. Frida Kahlo, 'Henry Ford Hastanesi', MÜYB, 30,5 x 30 cm 1932.....	50
Resim 19. Frida Kahlo, 'Diego ve Ben', TÜYB, 29,5x22,4 cm, 1949.....	51
Resim 20. Frida Kahlo, 'Frieda Kahlo ve Diego Rivera', TÜYB, 100x79 cm, 1931, Albert M. Bender Collection, San Francisco.	53
Resim 21. Frida Kahlo, 'Kırık Sütun', TÜYB, 88,5x45 cm, 1944, Dolore Olmedo Patino Müzesi, Mexico City.	54
Resim 22. Frida Kahlo, 'Maymunla Otoportre', TÜYB, 40,6x30,5 cm, 1938, Albright Knox Sanat Galerisi, New York.....	55
Resim 23. Frida Kahlo, 'Doğumum', MÜYB, 30,5x30 cm, 1931.....	56
Resim 24. Frida Kahlo, 'Kadife Elbiseli Otoportre', 79,7x60 cm, 1926.	57
Resim 25. Frida Kahlo, 'Ben ve Papağanlarım', TÜYB, 82x62,8 cm, 1941, Mr ve Mrs Koleksiyonu, New Orleans.....	58
Resim 26. Frida Kahlo, 'Köklerim', MÜYB, 30,5x49,9 cm, 1943, Jacques ve Natasha Gelman Koleksiyonu, Mexico City.	59
Resim 27. Frida Kahlo, 'Kıvırcık Saçlı Otoportre', KÜYB, 19,3x14,7 cm, 1935, Özel Koleksiyon.	60
Resim 28. Frida Kahlo, 'Suyun Bana Verdiği' TÜYB, 91x70,5 cm, 1938, Daniel Filipacchi Koleksiyonu, Paris.	61
Resim 29. Frida Kahlo, 'İki Frida', TÜYB, 173,5x173 cm, 1939, Modern Sanat Müzesi, Mexico Müzesi.....	62
Resim 30. Frida Kahlo, 'Yaşasın Yaşam, MÜYB, 1954, Frida Kahlo Müzesi Coyoacan Mexico.	63

Resim 31. Frida Kahlo, ‘Umut Olmadan’, TÜYB, 28x36 cm, 1945 Dolores Olmedo Patino Müzesi, Mexico City.	64
Resim 32. Toulouse-Lautrec, ‘Yolcu Arabası’, 1880.	65
Resim 33. Toulouse-Lautrec, ‘Çamaşırıcı Kız’, Karakalem, 65x50 cm, 1884, Özel Koleksiyon.	66
Resim 34. Toulouse-Lautrec, ‘A La Mie’, KÜSB ve Guaj, 53x67 cm, 1891, Güzel Sanatlar Müzesi, Boston.	67
Resim 35. Toulouse-Lautrec, ‘Kontes Adéle de Toulouse-Lautrec’in Malromé Şatosu’ndaki Portresi’, TÜYB, 92x81 cm, 1881, Toulouse-Lautrec Müzesi, Albi.	68
Resim 36. Toulouse-Lautrec, ‘Fernando Sirki: Binici’, TÜYB, 100,3x161,3 cm, 1888, Chicago Sanat Enstitüsü, Chicago.	69
Resim 37. Toulouse-Lautrec, ‘Rat Mort’da Özel Bir Oda’, TÜYB, 55x45 cm, 1899, Courtauld Enstitüsü Galerisi, Londra.	70
Resim 38. Toulouse-Lautrec, ‘Le Havre’deki The Star Barından İngiliz Kız’, AÜYB, 41x32,5 cm, 1899, Toulouse-Lautrec Müzesi, Albi.	72
Resim 39. Toulouse-Lautrec, ‘Yatakta’, KÜYB, 54x70,5 cm, 1893, Orsay Müzesi Paris.....	73
Resim 40. Toulouse-Lautrec, ‘Jokey’, TBYB, 51,5x36,3 cm, 1899, Özel Koleksiyon.	74
Resim 41. Toulouse-Lautrec, ‘Moulin Rouge’da Dans’, TÜYB, 115,5x150 cm, 1890, Güzel Sanatlar Müzesi Philadelphia.	75
Resim 42. Toulouse-Lautrec, ‘Moulin de la Galette’, TÜYB, 88,9x101,3 cm, 1889, Chicago Sanat Enstitüsü Chicago.	76
Resim 43. Toulouse-Lautrec, ‘Aynalı Otoportre’, KÜYB, 40,3x32,4 cm, 1880, Toulouse-Lautrec Müzesi Albi.	77
Resim 44. Toulouse-Lautrec, ‘Palyaço Kadın Cha U Kao’, 81x59,5 cm, 1895, Oskar Reinhart Koleksiyonu.	78

- Resim 45. Toulouse-Lautrec, 'Tuvalette', KÜYB, 67x54 cm, 1896, Orsay Müzesi,
Paris..... 79
- Resim 46. Toulouse-Lautrec, 'Moulins Caddesi'ndeki Salon', TÜYB, 111,5x132,5
cm, 1894, Toulouse-Lautrec Albi. 80

GİRİŞ

Toplumsal gelişim süreci oluşan bilgi aktarımı, ekonomik, politik ve sosyal olaylar, sanatı ve sanatçıyı etkileyen faktörlerin başında yer almaktadır. Sanatçı, toplumda nesiller arası bilgi aktarımına önderlik etmesine rağmen, toplumsal olaylardan da en çok etkilenen olmuşlardır. Sanatçı; toplumu sürükleyen ve yer yer kalıplaşmış değer yargılarıyla çatışan, insan hayatını riske eden sosyal, dinsel, sağlıksal ve politik olaylar karşısında ürettiği sanat eserleri ve düşünceleriyle eleştirel tutum sergileyerek, tarihsel süreç içerisinde toplumun bilinçlenmesi yönünde büyük bir rol oynamaktadırlar. Elbette bu tutum ve sergiledikleri davranışlar, toplumdaki değişimleri, gelişmeleri sonucunda sanatın içeriksel ve biçimsel yapısında da farklılıklar kaçınılmaz olmaktadır (Yalçın, 2012, s.1)

Bu tezde ruhsal ve bedensel rahatsızlıkların sanata olan etkisini, Frida Kahlo ve Toulouse-Lautrec'in seçilmiş resimleri üzerinde ki etkileri irdelenecektir.

I.BÖLÜM

1.1.Problem Durumu

Modern sanatın içerisinde olan Frida Kahlo ve Toulouse-Lautrec'in ruhsal ve bedensel rahatsızlıkların sanata etkisi olup olmadığı sorusu bu tezin ana problem durumunu oluşturmaktadır.

1.2.Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı günümüzde ruhsal ve bedensel rahatsızlıkların sanat yoluyla negatiften pozitive doğru nasıl yol aldirabileceğimizin örnekleriyle açıklanmasıdır. Ruhsal ve bedensel rahatsızlığı olan bireylerin sanatı bir araç olarak kullanmaları ve mesleklerini bulmalarında yardımcı olmaktadır. Bu bedensel ve ruhsal rahatsızlıkların sanat ile uğraşmaya engel olmadığını ve hatta sanatı bir terapi yöntemi olarak kullanılmasında bireylerin iyileşme sürecini hızlandırdığını gösteren bir çalışmadır.

Frida Kahlo ve Toulouse-Lautrec'in yaşamları boyunca hem ruhsal hem bedensel rahatsızlıklarının resim sanatına etkisine ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Bu araştırma, Frida Kahlo ve Henri de Toulouse-Lautrec'in rahatsız oldukları dönemlerde yaptıkları eserler gelecekte yapılacak olan çalışmalara ışık tutacak olması öğrencilere ve genç resamlara ilham kaynağı olması açısından önemlidir.

1.3.Sınırlılıklar

Araştırma; Frida Kahlo (1907-1954) ve Henri de Toulouse-Lautrec (1864-1901) ile sınırlandırılmıştır. Alanında uzman üç sanatçı ile görüşme yapılmış ve araştırmanın amacına ulaşılması sağlanmıştır.

1.4.Varsayımlar

Araştırmada kullanılan kaynakların gerçeği yansıttığı varsayılmıştır.

Uygulanacak ölçeklere verilen cevapların gerçeği yansıttığı varsayılmıştır.

1.5.Tanımlar

Psikoterapi: Ruhsal bozukluğu olan bireylerin eğitimli uzmanlar tarafından psikolojik destek alarak bireye rahatsızlık veren bulguların giderilmesi, değiştirilmesi, göstermiş oldukları davranışların işlevsel olmayan yönlerini değiştirmek ve kişiliğin gelişmesini sağlamak amacıyla yürütülen bir tedavi yöntemi olarak bilinmektedir (Özkan S. , 2018).

Ekspresyonizm (Dışavurumculuk): Resmin sert kurallarından sıyrılması, fotoğrafın bulunması ekspresyonizme yeni bir ortam hazırlamış ve köklü bir değişikliğe zemin hazırlamıştır. Aniden ortaya çıkan bu akım, yeni üslupları da beraberinde getirmiştir. Bu yeni üslupların belirli çağları, toplum ve uygarlık görüşüyle bağlantılıdır ve bütün akımlar sanatsal anlatımın tüm biçimleri bu yeni üslubun kapsamına girmektedir (Richard, 1999).

Devrimci ruha sahip olan bu akımın sanatçıları, yapacakları resimlerin konularını gündelik hayattan almaktadırlar. Doğa görünüşleri, sokaklar, insan yüzleri, atölye ortamından ve canlı modellerden görüntüler bu dönem sanatçıları için önemli yerlere sahiptirler. Diğer sanat akımlarından farklı olarak ekspresyonizm, izleyicinin içinde oluşturulmak istenen hoş duyguları ikinci plana atarak çoğu zaman da yok saymaktadırlar (Altıntaş & Akalın, 2019, s. 151)

Piknodizostozis: Piknodizostozis (PKND), kemiklerin kırılabilirliği, boyun kısa olması, ekzoftalmi ve mikrognati gibi belirtilere sahip olan ve nadir görülen bir hastalık olarak tanımlanmaktadır (Şirinoğlu Çapan, Akyüz, & Ulucan, 2018).

II. BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırma da nitel araştırma yöntemi, literatür tarama ve kaynak tarama tekniği kullanılmıştır. Araştırma da Cumhuriyet Üniversitesinde bulunan Resim alanına yönelik üç uzmanla yüz yüze görüşülerek Frida Kahlo ve Toulouse-Lautrec'in seçili resimlerinden sorular sorulmuş, alınan cevaplar yorumlanarak analizleri yapılmıştır.

2.1. Evren Ve Örneklem

Evren

Sanat tarihinde sanat eseri olan tüm bedensel ve ruhsal engelli bireyler evreni oluşturmaktadır.

Örneklem

Frida Kahlo, Toulouse-Lautrec ve onların seçili eserleri örneklemini oluşturmaktadır.

2.2. Veri Toplama Teknikleri

Bu çalışma için gerekli verilerin toplanmasında en yaygın kullanılan Nitel Araştırma yönteminden veri toplama aracı olarak kitap, makale, dergi, yayınlanmış tezler ve internetten yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Frida kahlo ve Toulouse-Lautrec'in farklı zaman aralıklarıyla yaptıkları çalışmalar üzerinden, tez danışmanım Doç. Dr. Tolga AKALIN'ın yardımıyla birlikte iki soru geliştirilmiştir. Hazırlanan bu sorular Cumhuriyet Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ve Eğitim Fakültesinde görev alan uzmanlarla yüz yüze görüşülmüş ve cevaplar alınarak yorumlanmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Yapılan bu araştırmada verilerin çözümlenmesinde sanatçılarla görüşülerek ve kitap, tez, dergi gibi kaynaklar taranarak elde edilmiştir. Daha önceden belirlenmiş temalar özetlenerek yorumlanmıştır.

III. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Frida Kahlo ve Toulouse-Lautrec'in fiziksel ve duygusal zorlukları, kronik ağrı ve depresyon ile mücadele etme çabaları resimlerinde ana konu olarak görülmektedir.

“Normal olarak adlandırılanlar ile farklı gelişenler diye sınıflandırılanlarda plastik sanatlar eğitimi ile ilgili; amaçlar, araçlar, öğretim ilke ve yöntemlerindeki farklılıklarla birlikte sanat eğitiminin her iki grup için gerekliliği üzerinde durulmuştur” (Başar Akkaya, 2005).

3.1. Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon

Tıbbi Rehabilitasyon veya Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon geniş anlamda nöromusküler, muskuloskeletal ve kardiyopulmoner sistemlerdeki, fiziksel ve fonksiyonel bozuklukların tanı ve tedavisini kapsayan uzmanlık dalıdır (Çetindaş, 2010).

Rehabilitasyon; bireyin fiziksel, ruhsal, toplumsal, mesleki ve eğitsel durumunu en üst seviyeye çıkaran süreç olarak tanımlanmaktadır. Rehabilitasyonu fizyolojik ya da anatomik yetersizliği ve çevreye uyumsuzluğu olan bireyin fiziksel, ruhsal, toplumsal, mesleki, eğitsel durumunu en üst seviyeye çıkarma durumudur. Rehabilitasyon kalıcı sakatlıkların sonuçlarını en az seviyeye indirmek için düzenlenen tedavi edici bir yöntemdir (Özcan, 2002, s. 1).

3.2. Psikiyatri

Sağlık, bedensel, ruhsal ve sosyal olarak bir iyilik durumudur. Ruh sağlığı ise bir anlamda kişinin kendisi ve çevresi ile uyumlu ve dengeli olmasıdır. Kişinin duygusu, düşüncesi ve davranışları arasında bir uyumluluk olması gerekmektedir. Ruh sağlığı bozulan birey, genellikle duygu, düşünce ve davranışlarında değişik derecelerde tutarsızlık, aşırılık, uygunsuzluk ve yetersizlik sergilemektedir. Her kişi zaman zaman bu tür örüntüler sergileyebilir ancak ruhsal yönden rahatsızlık yaşayan bireylerde bu özelliklerin sürekli olması veya tekrarlayıcı olması, bireyin monotonluğunu, işlevini ve bireyler arası ilişkilerini bozacak nitelikte olmaktadır (Çakmak, 2014, s. 3).

“Dinamik psikiyatrinin kurucusu Sigmund Freud’a göre; sağlıklı insan ‘çalışan ve seven’ insandır. Bu noktadan hareketle sağlıklı olmanın önemli koşullarından birinin çalışabilmek, üretebilmek, ortaya bir ürün koyabilmek olduğunu günümüz psikiyatrisi de kabul etmektedir. Sevebilmekse sağlıklı insanın taşınması gereken en temel özelliklerinden biridir. Bu eşi, sevgiliyi sevmekten ana-babayı, kardeşi, arkadaşı, dostu ve diğer herhangi bir insanı sevmeye kadar giden geniş bir yelpazeyi kapsar” (Alper, Bayraktar, & Karaçam, 2000, s. 9).

Ruhsal hastalık durumunu ise, kişinin davranışlarında, duygu ve düşüncelerin de aykırı sapmaların bulunması olarak tanımlanmaktadır. Ruhsal sıkıntısı olan bir kişinin dış çevre ile uyumu bozulmakta ve çevresinde ki kişilerle ilişkileri sarsılmaktadır. Çalışma hayatı da bu rahatsızlığın etkilerinden payını almaktadır (Atmaca, 2007, s. 14).

3.2.1. Duygudurum Bozuklukları

Duygu durum bozukluğu olan bireylerde temel olan sıkıntının duygulanımda olduğu kabul edilmektedir. Duygudurum bozuklukları ile anlatılmak istenen iki temel koşuldan bir tanesi duygudurumun neşe yönünde kayması olarak belirtilmiştir. Bir diğeri de keder yönünde kaymasıdır. Artmış duygudurumun içinde olan kişilerin manide, çökmüş duygudurumu yaşayan bireylerin ise depresyonda olduğu kabul edilmektedir (Çakmak, 2014, s. 13).

3.2.1.1. Depresyon

Depresyonun tanımı en sert psikotik hastalıktan nörotik, normal sınırlar içinde ılımlı bir mizaç bozulmasına kadar geniş bir klinik bozukluklar yelpazesini kapsamaktadır. Yani depresyon derken kastedilen durum en ağır psikotik düzeyde, melankolik, intihar belirtisi olan bir bireyden; keyifsiz morali bozuk, yaşamı ve geleceğini karamsar bir bakışla değerlendiren bir bireye kadar olan bütün depresyon düzeylerini kapsamaktadır (Alper, 1999, s. 19).

Dünya da en sık görülen ruhsal bozukluktur. Kadınlarda, erkeklerden 2 kat fazla görülmektedir. Depresyonun görülme olasılığının yaşla birlikte arttığı

bilinmektedir. Her yaşta görülebilmekle birlikte, 20’li yaşlarda başlaması daha sıktır (Özyuva, 1999, s. 12).

Bireyin yaşama istek ve heyecanının kaybolduğu, kendisini derin bir bunalım içinde düşündüğü, geleceğe yönelik kötümser, karamsar düşünceler, geçmiş hayatına aşırı pişmanlık, suçluluk duygusu ve düşüncelerinin taşındığı, bazen ölüm korkusu ve düşüncesi bazen ölüm girişimi ve sonunda ölümün de olabileceği, uyku, iştah, yorgunluk, cinsel istek ile ilgili fizyolojik bozuklukların olduğu bir hastalık olarak da tanımlanabilmektedir. “Depresyon; normal, geçici, anlık bir emisyonundan bir hastalığın herhangi bir belirtisi ya da tam anlamıyla bir psikiyatrik bozukluk olarak ele alınmaya kadar birçok şeyi kapsayabilen bir kavram olarak kullanılabilir. Bazen günlük düş kırıklıklarının bir yansıması, doğal yaşantı, bir uyum yanıtı veya insan varlığının ölümle yüz yüze geleceği ontolojik durumuna evrensel bir tepki olarak ortaya çıkabilmektedir. Bazı varoluşsal (egzistansiyel) krizler ağır depresyonu tetiklemektedir. Çoğu afektif dalgalanmalar normaldir, göreceli olarak iyi, geçici ve geri dönüşlüdür” (Alper, 1999, s. 20).

Depresyonun nedenleriyle ilgili bir takım varsayımlar öne sürülmüştür. Günümüzde en çok üzerinde durulan Noradrenalin veya Serotonin adı verilen nörotransmitterlerin (sinirsel iletici) yetersizliği ile ilgili olduğudur. Diğer yandan hastalığa sebep olan çok çeşitli nedenler vardır. Bu nedenlerden bazıları; alınan darbeler sonucu oluşan kafa travmaları, geçirilen operasyonlar, çoğu enfeksiyon hastalıkları, örneğin, ağır geçirilen nezle, menenjit, çeşitli hastalıklar, hamilelik, lohusalık, menapoz dönemi hormon değişiklikleri, tiroid bezi hastalıkları, tiroid hormon bozuklukları, çeşitli kanserler depresyona neden olmaktadır (Alper, Bayraktar, & Karaçam, 2000, s. 102).

3.2.2. Bipolar bozukluk

Bipolar bozukluk depresif, manik ya da hipomanik dönemlerin gözlendiği, dönemler arası normal olan ya da küçük belirti düzeyleriyle beraber olduğu düşünülen ve hemen her alanda işlev kaybına neden olduğu bilinen ciddi bir ruhsal hastalık olarak tanımlanmaktadır (Yeloğlu & Hocaoğlu, 2017, s. 42).

Sanatsal üretkenlikle ruhsal hastalıklar arasında bir ilişki olduğu söylenmektedir. Özellikle bu ruhsal bozukluğun manik dönemlerinde hastalarda sanatsal duyarlılığın artmasıyla birlikte bu dönemde sergilenen sanatsal eserlerin sayısının arttığı belirlenmektedir. Örneğin, Robert Schumann'ın hemen hemen çalışmalarının büyük çoğunluğunu manik dönemlerinde çıkarttığı aktarılmaktadır. Van Gogh'ta görüldüğü üzere bu bozukluk dönemlerinde genellikle canlı, parlak tonlar ve renkler kullanmıştır. Buna duruma karşı olarak depresif dönemlerde sanatsal üretkenlik azalmakla birlikte üretilen çalışmalarda insan figürünün aksine depresif çevrenin yansıtıldığı gözlenmektedir (Gürsu, 2015, s. 1030).

3.2.3. Kaygı (Anksiyete) Bozuklukları

Kaygı (anksiyete =anxiety) sözcüğünün kökü eski Yunanca'da anxietas endişe, korku, merak anlamına gelmektedir (Köknel, 2013, s. 17). Dış dünya insanın gereksinimlerini karşılayabilecek sınırsız nesnelere doludur. Fakat bu çevre tehlikeli bölgeleri de kapsamaktadır ve doyurucu olduğu kadar bir o kadar da korkutucudur. Bireyin dış çevreden gelen zararlara karşı sıradışı tepkisi korku duygusudur. İçten ya da dıştan gelen tehdit edici unsurlar kontrol altına alınamadığında bireyin egosuna anksiyete denilen duygu hakim olmaktadır (Geçtan, 1975, s. 60).

Anksiyete her zaman ve her durumda görülebilen, çoğunlukla fizyolojik belirtiler ile birlikte tedirginlik, kaygı, bunaltı şeklinde hissedilen, nahoş bir duygusal yaşantıdır. Organizmanın kontrol altına almakta zorluk çektiği stresli bir durumda hissedilen bir tür tehdit yaşanmasıdır. Anksiyete bozukluğu ise, bu durumun bireyin psikososyal uyum ve işlevlerini bozacak yeterlikte ve zamanda olması anlamı taşıyan bir ruhsal bozukluğa karşılık gelmektedir (Güleç, 1999, s. 10).

Anksiyete görüldüğü zamanlarda, bireyi bir şeyler yapmaya itelemektedir. Bunu sonucu kişi tehdit edici olduğu durumdan kaçabilir, tehlikeli dürtülerini kontrol altına alabilir ya da vicdanının sesini dinlemektedir. Anksiyete dizginlenemezse kendisini çaresiz bir küçük çocuk gibi hissetmektedir. Bir bireyin yaşamındaki anksiyetelerin ilk örneği doğum sarsıntılarıdır. Doğum sarsıntısı, dölyatağından kopup dış dünya gerçekleriyle karşılaşmanın yarattığı rahatsızlık yani anksiyetedir (Geçtan, 1975, s. 60).

3.2.4. Şizofreni

Şizofreni kelimesi, bölünme, yarıлма anlamına gelen şizo ve akıl anlamına gelen freni sözcüklerinin birleşmesinden oluşmaktadır. Yani kelime anlamı akıl bölünmesi olarak bilinmektedir. Hastalıkta gözlenen duygu, düşünce ve davranış arasındaki bölünmeyi ifade etmektedir (Özdemir, 2010). Beynin önemli işlevleri olan duygu, davranış ve düşüncelerde görülen ciddi bozukluklar bireyin, bütün ilişkilerini ve gerçek hayatını etkilemektedir.

Şizofreni; gerçeği değerlendirme yetisi başta olmak üzere, düşünme, duygulanım ve algılama alanlarında önemli bozuklukların yaşandığı, bireyden bireye değişken semptomatoloji sergileyen, sosyal geri çekilmenin eşlik ettiği, yeti yitiminin en fazla olduğu kronik ve sıklıkla relapslarla seyreden bir klinik sendromdur (Altınyay, 2016, s. 5).

En çok görülen psikotik bozukluğu olan şizofreninin görülme oranı, ortalama yaşam boyunca şizofreni bozuklukla karşı karşıya gelme olasılığı her hangi bir ulusta yaklaşık % 0,2-1 civarındadır. Cinsler içinde bulunma oranı açısından bir fark bulunmayan şizofrenide sosyo-ekonomik seviyesi düşük bölgelerde yoğunlaşma olmaktadır. Şizofreni bozukluğun belirtisi düşünce olarak bireye yetersiz gelmesi ve düşüncenin akışını bozan sorunların çözüme kavuşması, dağılması ve sanrılar ile özdeşleşmektedir (Güleç, 1999, s. 33).

İngiliz psikiyatristi Laing'e göre; "Şizofrenik olarak adlandırılan yaşantı ve davranışlar, kişinin yaşanılmaz bir dünya içinde yaşayabilmek için yaratmak zorunda kaldığı özel bir strateji türüdür. Şizofrenik kişi, dış ve iç dünyalarının birbirine karşıt düşen baskıları tarafından kuşatılmış bir biçimde hareketsiz kalmıştır. Satranç oyununda hangi hareketi yaparsa yapsın mat olacak bir oyuncuya benzer" olarak tanımlamaktadır (Geçtan, 1975, s. 117).

Sanrı çeşitlerinden biri de kötülük görme sanrılarıdır. Karşılaşılan olayların perde arkasında kendine karşı gizli anlamlar bulma çabası, diğer bireylerin davranışlarının sebebini kendi yönüne çevirerek ona yapılan bir kötülük olarak algılama kişide şizofrenik bozukluğu olduğunun belirtisi olarak görülmektedir (Güleç, 1999, s. 34).

3.2.5. Kişilik Bozuklukları

Kişilik bozukluğu hastalığı bulunan bireylerde, kişilik özelliklerinin esneklikten yoksun bir nitelik kazanarak bireyin çevresiyle ilişkilerinde zorlanmasını ya da kendi içinde sıkıntılara neden olacak boyutlarda yaşanmakta olmasını tanımlamaktadır. Kendisini ve çevresini algılamasında ve ilişkisinde katı bir değişmezlik gösteren bu özellikler nedeniyle kişi, yaşadığı durumlara uygun tepkiler vermek yerine her türlü duruma birbirinin benzeri tepkiler vermektedir. Bu özellikler çoğu kez ergenlik döneminde, bazen de yetişkinliğin ilk yıllarında ortaya çıkar ve giderek belirginleşmektedir (Geçtan, 1975, s. 246).

Sağlıklı bireyde kişilik bozukluklarına ait birtakım özellikler bulunmaktadır. Bu konuda sağlıklı ve hastalıklı maddeler arasında sınır oldukça dardır. Kişilik bozuklukları çocuk yaşlarda gelişmekte ve 20 yaşlarında kalıcı olmaktadır. Bazen organik beyin bozuklukları ve kalıtım aksamaları kişilik bozukluklarının oluşumunda temel etkenler olarak rol oynayabilmektedir. Bazı araştırmalara göre kişilik bozukluklarının toplumda görülme oranı % 10'dur. Fakat hapisaneler ve düşük sosyo-ekonomik seviyede yaşayan azınlık grupları gibi bazı özel topluluklarda bu oran daha fazla olabilmektedir (Güleç, 1999, s. 69-70).

3.3. Tıbbi Tedavi Yöntemlerin De Sanatın Etkisi

Ağır bir hastanın yaşamındaki ilk tepkiler hiçbir şeyle indekslenmeyen küresel ve yoğun bir eksiklik etkisi olarak bilinmektedir. Diğer bireylerin hayatlarına girebilmek için ve ya geçmişe ve günümüze yönelebilmek için ispatının, zamanda ve mekân da uyumlu olmaması davranışının devamlılığında ki bitmeyen kırılmalar, kendini hapsettiği anın ötesine gidememesi ve tüm bu durumlar kişinin rahatsızlığında geçersiz kılınan etkiyle ilişkili kavramlarla tanımlamayı talep etmektedirler (Foucault, 2000, s. 37).

Bir yüceltme şekli olan sanat, Nietzsche'ye göre, Apolluncu kültürün Olimpien dinleri, ıstırapın sanat içerisinde yüceltilmesi ile acıyı katlanılabilir kılmıştır. Bu yüceltme mekanizmasında ki eğilimler ve istekler ulusça beğenilme etkinliklere dönüştürmektedir. Sonucunda ise egonun boşalımı engellenmeden istenilen amaç ile değiştirilmektedir. Yüceltme mekanizmasında özgün dürtü ortadan

kalkar, çünkü kendisine ait enerji başka amaçla kullanılmaktadır. Bir başka anlatım ile iyileşme gerçekleşmektedir (Kaptan, 2013, s. 64).

Sanat terapisi, sanat araçlarının kullanıldığı dışavurumcu terapi yöntemlerinin bir biçimidir. Özellikle psikolojik yönden yaratıcı sürecin farklı sanat araçlarının duygusal yönden anlama ile geleneksel psikoterapötik tekniklerini içermektedir. Müzik, tiyatro, dans, resim, sinema gibi sanatın her dalında ki uygulamaları içermektedir. Sanat terapisti ve hasta arasındaki ilişkinin oluşumu yaratma güdüsü ve nesnelere önemli bir rol oynamaktadır. Bu sanat terapisti ile uğraşan terapistler birçok teorik bakış açısına sahiptirler. Psikoterapötik yönelim sanat terapisinin süresinin sınırlarını belirlemekte ve dışavurulanın anlamlandırılmasına yardımcı olmaktadır (Aydın, 2012, s. 70).

Sanat ile terapi süreci bireyin kendisini fark etmesini amaçlamaktadır. Bu bireyler içinde bulunduğu ortamdan duygu, düşünce ve davranış olarak uzaklaşan kendi kabuklarına çekilmiş insanların bu terapi süreci ilerledikçe diğer bireyleri daha iyi anlama ve tanımasını sağlamaktadır. Bu bireyler kendi öz benliklerini fark edip dile getirme konusunda oldukça gelişme göstermektedir (Demir, 2017, s. 577).

Zihin içinde gerçekleşen bilişsel ve duygusal süreçlerin de değerlendirilmesi, tanı koyma açısından önemlidir. Bu süreçlerin değerlendirilmesi için dışardan görülmesi gerekmektedir fakat dışarıdan görülmedikleri için bu durumun değerlendirilmesi için bazı psikotik testlere başvurulmaktadır. Bu testler, çocuk, ergen, yetişkin olmak üzere insanın tüm gelişimsel dönemlerine uygun olarak hazırlanan, psikolojik değişkenleri ölçme ve değerlendirmeyi amaçlayan araçlardır. Klinik psikolojide sanatın devreye girdiği ilk bölüm, ölçme ve değerlendirme aşaması olarak belirtilmiştir. Bu ölçme değerlendirme aşaması sanatın dallarından resim ve görsel sanatların etkililiği gözlemlemektedir (Yılmaz, 2017, s. 36).

Bireylerde görülen yaratıcı işlevler sadece resim ile sınırlı değildir. Heykelde, müzikte, sözsüz ve yazınsal yaratıcılıkta da kendini göstermektedir. Fakat psikiyatrik hastaların tanısı ve tedavi sürecinde iki boyutlu düzey üzerine yapılan resim daha kolaylık sağlamaktadır. Bu yöntem psikopatolojik sanatta kullanımı daha da yaygınlaştırmaktadır. Sigmund Freud ve Carl Jung'un teorilerinden esinlenerek

bireylerin hastalıkların başlangıcı ve kişilik kavramları başka bir bakış açısıyla bakmamızı sağlamaktadır (Utaş Akhan , 2012, s. 134).

Geçmişten günümüze kadar gelen bu yansımada bir bağ olan görsel sanatlar, günümüz tıpta, tıbbi tedavinin yanında alternatif tedavi yöntemleri içerisinde ele alınan önemli bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Günümüz sağlık alanında, görsel sanatların alternatif tedavi yöntemleri içerisinde kullanılması, görsel sanatların tedavi (terapi) amaçlı kullanılmasına yardımcı olmaktadır. Bu yüzden; görsel sanatlara dayalı olarak; boya tedavi (paint therapy), renk tedavi (color therapy), fırça tedavi, çamur tedavi (clay therapy), doku tedavi, çizgi tedavi gibi yöntemler, sağlık alanında kullanılabilen tedavi yöntemleri olarak sıralanabilmektedir. Fakat; görsel sanatlar ile sağlık alanının birleşmesi çoğu disiplinin bir arada sistemli bir halde, karışık disipline dayalı (multidisipliner) bir anlayış ile ele alınması ve kullanılması gerektiği zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır (Salderay, 2008, s. 135).

Sanat terapisinin amaçları, bilinçaltına atılan bastırılmış duyguları ve düşünceleri açığa vurmaktır. Bireylere, bilinçaltında ki uyumsuz davranış biçimleri konusunda iç görüşü güdülemektir. Sanat terapisi süreci, bireylerin açığa vurulmamış duygularının ve iç çatışmalarının bilinçaltında yer edindiğini ve bunların da sanatsal görseller sayesinde dışa vurulabileceğini varsaymaktadırlar. Dalley, sözel araca nazaran bir betonun bile bireyin bilincine ve bilinçaltına duygu ve düşünceler ile dışa vurmada daha faydalı olabileceğini ve teröpatik değişimde bir araç olarak kullanılabileceğini söylemiştir. Levine sanatı “insanların kim olduklarını göstermeye geldikleri yer” olarak tarif etmiştir. Sanat, dışavurumun güçlü bir formu olarak görülmektedir ve farklı yollarla iyileşmeyi kolaylaştırmaktadır. Bunu diyalogu kolaylaştırarak, iç çatışmaları somutlaştırarak, psikolojik engel ve mesafe yaratarak, farklı çağrışım ve yorumlara olanak sağlayarak gerçekleştirilmektedir (Kar, 2011, s. 27).

3.4. Modern Sanatın Ortaya Çıkışı

Sanat; kendisine has hayatın vazgeçilmez bir unsurudur. Bütün sanatçılarda tek bir istek bulunmaktadır o da ‘hoşa gitme isteği’. Sanatın en basit ve kullanılan tanımı hoşa giden biçimler yaratma isteğidir. Güzellik duygumuzu okşayan bu

biçimler duygularımız arasında ki biçim bağlantılarının uyumu ve ahengidir. Kişi duyularının önüne konan objelerin biçimine, kütesine ve yüzeyine göre davranmaktadır. Objenin biçim, kütle ve yüzeyinin standart ölçülere göre düzenlenmiş olması hoşumuza gitmektedir. Belli ölçülere göre düzenlenmemiş olması ilgisizlik ve büyük bir sıkıntı vermektedir. Bahsedilen duygu yani güzellik duygusu hoş giden bağlantılar duygusu ile eş değerdedir (Read, 2014, s. 11-12).

Birçok kişi, gerçek dünyada görmekten zevk aldığı nesnelere, objeleri ve ya doğayı tablolarda da görmekten hoşlanmaktadır. Doğamızda olan güzellikleri hepimiz beğeniriz ve bunu eserlerinde saklayan sanatçıları görmekten daha çok hoşlanırsınız. Diğer yandan, bu sanatçılar da bizlerle aynı hazı paylaşmaktadırlar. Felemenk ressamı Rubens, küçük oğlunun resmini oluştururken oğlunun güzelliğiyle elbette gurur duyuyordu ve ona bizim de hayran kalmamızı istiyordu. Fâkat, hoş giden ve etkileyici konulara duyulan bu etki, eğer bizi, daha az çekici konuları reddetmeye sürüklerse, bu durum, önümüze engel olarak çıkabilmektedir (Gombrich, 2014, s. 16-17).

Sanatı doğanın bir taklidi olarak insan yaşamının karakterinin, duygularının, eylemlerinin idealize edilmek suretiyle temsil edilmesini kabul eden ve varlığının anlamını sağladığı, eğitici olduğu, maddi ihtiyaçları tatmin ettiği, etik ve entelektüel kaynakların tam teçhizatı ile hayatı tefriş ettiği de bilinmektedir. Ayrıca haz verdiği ve boş zamanları değerlendirdiği için yararlı bulan Aristoteles ile asıl olan ideanın taklidi olarak insanları gerçeklerden uzaklaştırdığından dolayı toplum için zararlı bulan Platon, sanatın sosyal sistem içindeki fonksiyonlarını inceleyen birincil amaçları o olmasa da bilim adamlarının ilk örnekleridir (Ulusoy, 1993, s. 247-248).

Sosyal yapının sanatla ilişkisi, ilk dönemlerinden ve süreçlerinden birini oluşturmaktadır. Danslar, şarkılar ve müziklerin temeline baktığımız da Mitolojiyi görmekteyiz. En küçük köyler de bile kaval ve saz çalabilen bir birey statü sahibi olarak görülmüştür ve her zaman ayrıcalıklı olarak görülmektedir. İnsan ve sanat ilişkisinin ne kadar eskiye dayandığını ve iç içe olduğunu anlamamız için yeterli sebep sayılabilmektedir. Feodalite bir düzenin içinde Ortaçağ, flama ve derebeylik marşları toplumu birbirine bağlamaktaki amacını ve içinde bulunulan toplumun aidiyet hissi güdüleme ve yaratma işlevini sanatsal yollarla üstlenmektedir. Katolik

Kilisesi, kilise ortamından uzaklaşmaya başlayan insanlar toparlamak için ve var olduğunu mükemmel bir şekilde göstermek için katedraller dönemini ve kilise müziği sürecini başlatmıştır (Erinç, 2008, s. 24).

Müzik veya roman türlerinin konusu ve temaları hangi topluma yöneldiğini ve sanatın sahne ortamında yapılan çalışmaların hangi gruplara sergilendiğini araştırmak, alanı her seviyede genişletiyor, boyut kazanan çalışmalar önümüze yeni sıkıntılar getirmektedir. Sanatın, sadece resim ve heykelde değil, objeyi işleyerek ortaya çıkarmadığı; seslere biçim veren alan, duygu ve düşünceyi yazıya döken edebiyatın da sıkıntıları önümüze çıktığı görülmektedir. Bunları yok sayamadığımızdan, sanat ile bunların muhatabı olan toplum seviyeleri arasındaki ilişkileri irdeleyen disiplinleri kolayca sınırlandırılmamaktadır (Mülayim, 2012, s. 99).

Modernizm, kendisini geçmişin yerine koyan bir evren oluşturarak günümüz toplumlarını özgünleştirmek, gelenek ve göreneklere, alışılmış düzenlere, beklentilere ve inançlara bağlı kalmayan bir toplum oluşturan sosyal bir yapıdır. Bu boyutta modernizm, sosyal alanda değişiklikleri belirtmek, gelenekselci yapılar yerine konmasıdır. Geleneksel ulus yapı bozumuna uğratmasının sebebi olarak modern toplumun durumu tam olarak zıtlığın olduğu alanda meydana gelmektedir. Modern toplumlar tarihsel anlamıyla geleneksel toplumun dönüşümü esnasında kapitalizm ve endüstrileşme ile birlikte olduğu toplumsal ve ekonomik farklılaşmayı ifade ettiği modernleşme, değişim zamanının sosyo-ekonomik sonucu olarak bilinmektedir (Kırılmaz & Ayparçası, 2016, s. 34-36).

Modern akımların tümü, modern dünyanın geçmişten tamamıyla değişik olduğunu ve sanatın kendi doğasıyla yüzleştiğini ve yeni şeyler arayarak kendisini yenilemesi gerektiği dile getirmişlerdir. Bazı sanatçılar için bu, ilkel olanı sanayileşmenin ve endüstrinin ortaya çıkardıklarından yana olmak, bazıları için ise teknolojinin ve makineleşmenin daha çok büyütülmesi anlamına gelmektedir. Bu modern akımlarda sanatçının kendi tarzını bulması gelinebilecek en üst düzey olarak görülmektedir. Bu modern akımlar kendi kendilerine sanatın duygularını ve zihinsel olayları (Dışavurumculuk), ruhsal düzenliliği (Yeni-Plastikçilik), toplumsal işlevsellikleri (Yapısalcılık), bilinçaltını (Gerçeküstücülük), temsili doğayı (Kübizm),

burjuva kesimindeki toplum işlevlerini (Dadacılık) araştırma yapıp yapılmaması gerektiği konusun da birbirleriyle bir mücadeleye girmişlerdir. Sanat git gide gerçek yaşamı ister özel bir yapıda modern gerçeği (Gelecekçilik) ister evrensel gerçeği (Süprematizm) bulmanın ve aramanın bir aracı haline gelmiştir (Little, 2010, s. 98).

Aydınlanma dönemi ile birlikte 17. Ve 18. Yüzyıllardaki totaliteler, kastçı-feodale karşı, burjuvazinin yönettiği başka bir görüş ve hareket meydana gelmiştir. Bireyin kendi iradesi kullanabilme ve zihinsel yetisini kavrama ve özgürlüğüne kavuşmasını istediği ifade eden bu ideolojik dönem aydınlanma dönemi olarak bilinmektedir (Sırcan, 2006, s. 24).

Aydınlanma, rasyonel teşkilatlanma şekillerinin ve rasyonel düşünce biçimlerinin ilerlemesi, dinin, boş inancın akıldışılığından, iktidarın keyfi hareketlerinden kendi yaşantımızın karanlık yanından kurtuluşuna söz vermektedir. Fakat böylesi bir fikir ve düşünce ile bütün insanlığın evrenin sonsuz ve değişmez özelliklerini de ortaya çıkarabilirdi. Aydınlanma fikri, ilerleme düşüncesine yol açmaktadır ve modernitenin ileri sürdüğü ve savunduğu o tarih ve gelenekten ayrılışını aktif bir biçimde hedeflemektedir. Bu düşünceler, her şeyden çok, insanoğlunu zincirlerinden kurtarmak amacıyla bilginin ve toplumsal örgütlenmenin gizemsel ve kutsal kabuğunu kırmayı hedefleyen laik bir harekettir (Harvey, 1997, s. 25-26). Aydınlanma çağı, yeni toplum ve yeni bireyler oluşturma aktivitelerinin düşünsel ve felsefi temellerinin meydana geldiği çağ olarak tanımlanmaktadır (Çüçen, s. 26).

Modern Sanat'ın başlangıcı olarak kabul edilen 1880'lerin hemen öncesinde, Birleşik Krallık'ın 13 Nisan 1832'deki meclis tutanaklarında Sir Robert Peel Avam Kamarası'na bir ulusal galeri kurmak için bir teklifte bulunmuştur. Teknik olarak bir adım önde olsalar da zevk olarak taklitçilikten kurtulamadıkları da meclis kayıtlarına geçmiştir. En basit yoluyla alıcının hazzını ve şevkini artırmak ve bunun karşılığın da üretene de güzel ve hoş olanı üretirmeye zorlama durumu ortaya çıkarmaktır. Çağdaş endüstriyel ürün gerekliliklerinden bir kaçı estetik, aidiyet ve ergonomi olarak görülmektedir. Endüstri, bu gereklilikleri sanat ve kültüralizm sayesinde başarmıştır. Sanatın ve kültürün endüstriyel maddenin işlevsel niteliklerini

onaylayarak ve destekleyerek, bu ürünleri daha özgün hale getirmek için görsellikten faydalanması, sanatın zenginleşmesine yol açmıştır (Türkel, 2013, s. 84).

Endüstri çağı, İngiltere'deki 18.yüzyılda teknolojinin güçleriyle ve bilimsel kavramlarla ortaya çıkmıştır. Ve bu çıkışla toplumsal yaşantıyı, kültürü ve ekonomik olarak geliştirmiştir. Artan endüstriyel çeşitlilikler, hayatın her bölgesini belli derecelerde etkilemiştir. Etkisi bu derece büyük olan Endüstri Çağı'nın sanatı da etkilemesi oldukça mümkündür. Bu devrim önemli sanatçılara, duygusal olarak büyük kaynak sağlamıştır (Öznülüer, 2014, s. 13).

Endüstri çağı, insanoğlunun topraktan ayrılması ile daha teknik dünyayı yaratan yeni bir olguyu tanımlamaktadır. Bu devrimden sonra, endüstriyel kapitalizmin ilerlemesinden, yaşam alanlarının giderek büyümesi, ulaşım ve iletişim materyallerinin geliştirilmesi, yeni teknik icatların bulunması endüstri başta olmak üzere her alana katkı sağlamıştır. Bu gelişmelerin olumlu etkileri olduğu gibi olumsuz etkileri de vardır. Bunlar, büyük yerleşim alanlarına göç edenlerin oraya ait olamama yani yabancılaşma duygusu, fabrikalarda ciddi derecede ağır şartlar altında çalışma, rekabetlerin giderek artması ve insanlar üzerinde oluşturduğu baskılar da olumsuz etki bırakmıştır ve sanatı da etkisi altına almıştır. 19. Yüzyılda başlayan sanat çevresinde ki bu değişimler "modernizm" kavramı olarak açıklanmaktadır (Kalkan & Altinkurt, 2012, s. 125-126).

Sanat tarihi boyunca teknolojik gelişmeler ve sanat, ilk insanlık tarihi ile başlamaktadır ve günümüze kadar değişiklik göstererek gelmiştir. Dönem dönem farklılıklar gösteren bu durumlar, Rönesans'taki gelişmeler ile günümüze kadar gelebilen modern sanat dönemindeki teknolojik gelişmeler ile aynı olmayacağı için sanata olan etkisi de paralel olarak değişmektedir.

3.5. Modern Dönem Sanatçıları Frida Kahlo Ve Henri De Toulouse-Lautrec

3.5.1. Frida Kahlo Hayatı, Hastalıkları ve Sanatı

26 Ekim 1872 doğumlu olan, Alman bir kuyumcu ailesinin çocuğu olarak dünyaya gelen Frida Kahlo'nun babası, genç yaşlarında Meksika'ya göç etmiştir. Meksika'ya göçmesinin sebebi Kahlo'nun annesinin ölümü ve babasının yeniden başka bir kadınla evlenmesidir. Nürnberg' deki eğitim geleceği, bir düşme sonucu meydana gelen sara nöbetleriyle sarsıntıya uğramıştır ve öğrenimini yarıda bırakmak zorunda kalmıştır. Babası yeni bir başlangıç için Wilhelm olan ismini Guillermo olarak değiştirmiştir. Genç ve yakışıklı olan babası Guillermo, fotoğrafçı ve aynı zamanda da amatör ressamdır. Maria Cardena adında genç bir Meksikalıyla evlenmiştir. Genç kadın Maria Luisa isminde bir kız evlat vermiştir fakat kadın ikinci kızının doğumunda ölmüştür. Guillermo Matilde Calderon y Gonzalez adında genç bir kadınla üçüncü evliliğini yapmıştır. Bu evlilikten ise 4 kız çocuğu dünyaya gelmiştir ve bunlar: Matilde, Adriana, Frida ve Cristina'dır (Burrus, 2016, s. 12).

Resim 1. Matilde, Adriana, Frida ve Cristina, (26 Ekim 1871-14 Nisan 1941)

(Web:https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Guillermo_Kahlo_Matilde,_Adriana,_Frida_and_Cristina_Kahlo_-_Google_Art_Project.jpg)

Kahlo'nun annesi Matilde Calderon, inançlı bir Katolik, yerli ve Avrupa melezi bir mestiza'ydı. Dünyadaki bir kadının yerine dair oldukça muhafazakâr ve dini görüşlere sahiptir (Souter, 2013). Matilde Calderon eğitim almamasına rağmen hesap işlerinden anlayan zeki ve güzel bir kadındır. Annesi Matilde, Kahlo'nun doğumundan sonra hastalanmıştır. Annesi hastalandığı için Meksika Kızılderelisi bir sütüne tarafından emzirilmiş ve bakımını ise ablaları tarafından sağlanmaktadır. Sık sık tartıştığı ve “patronum” dediği annesine karşı çift değerli hisler içinde olan Kahlo, bir röportaj sırasında onu bir fare yavrusunu boğduğu için hem “acımasız” hem de “çok iyi, aktif, zeki” olarak tanımlamıştır (Tanık, 2014, s. 182).

Resim 2. Frida KAHLO, (06.07.1907-13.07.1954)

(Web: <https://blindpriestess.com/2018/09/06/frida-kahlo-an-eternal-face-an-eternal-legacy/>)

Magdalena Carmen Frida Kahlo Calderon 6 Temmuz 1907 'de Meksika şehrinin güneybatısındaki şık banliyö Coyoacan'da doğmuştur. Fakat Kahlo 6 Temmuz da doğmuş olmasına rağmen doğum tarihini Meksika Devrimi'nin yaşandığı 7 Temmuz 1910 olarak ilan etmiştir (Koç Kılıç, 2016, s. 23).

Doğum tarihi Kahlo'ya sorulduğunda *“Ben bir devrimle birlikte doğdum. Duyduk duymadık demeyin. Gün ışığını görünceye dek isyanın coşkusuyla dolup, böyle bir ateşin ortasında doğdum ben. Gün kavurucuydu ve o gün tüm yaşamım boyunca beni sarıp sarmaladı. Çocukken bir kıvılcım gibi çıtırdardım. Büyüyünce tepeden tırnağa alev kesildim. Ben bir devrimin kızıyım, buna hiç şüphe yok, bir de atalarımın taptığı ihtiyar tanrısının. 1910'da doğdum. Mevsim yazdı. Kısa zaman sonra el Gran I nsurrecto (büyük isyancı) Emiliano Zapata, Güney'i*

ayaklandıracaktı. Evet, ben bu şansa sahip oldum işte: Benim tarihim 1910'dur." demektedir (Jamıs, 2002, s. 21-22).

Kahlo babası Guillermo'yla birlikte uzun zaman tekrarlanmayacak bir yürüyüş esnasında epey yorulur. Yürüyüşün ardından bitkin bedeniyle hayatı renklerin dansı ile geçen Kahlo kobalt mavisi evine son kez sağlıklı bir şekilde girdiğinden habersiz bir gün yaşamaktadır. Kendi hayali bahçelerinde yaşayan Kahlo, o gece Kızılderelilerin deyimiyle göklerin karanlık güçleri vücudunun bir parçasını esir alacaktır. Kahlo, çocuk felci virüsüne omuriliğini kaptırmıştır. Sağ bacak kasları çalışmayan sanatçının, Tanrının ona diğer insanlardan farklı kılmasını sağlayan bir kusur armağan etmiştir. Hayatı boyunca sağ bacağı diğer bacağından kısa ve zayıf kalacaktır. Bu sebeple arkadaşlarının ona "Frida, pata de palo" yani "Tahtabacak Frida" adını takmasına yol açan bir topallığı olmuştur (Arısoy, 2018, s. 36-37-38).

Guillermo ve Kahlo'yu daha da yakınlaştıran bu hastalık olmuştur. Kahlo babasının yanında önce fotoğraf makinasını kullanmayı öğrenmiş ve daha sonra fotoğrafları tab etmeyi, rötuşlamayı ve renklendirmeyi öğrenmiştir. Kahlo, küçük boyutlarda katı zemin üzerine son derece kesin ufak fırça darbeleri kullanarak eserine teknik ve destek sağlamıştır (Burrus, 2016, s. 17).

Sanatçının eğitime başlaması, eski ve saygınlığı olan Ulusal Hazırlık Okulu, kuşaklar boyu yetiştirilmiş bilim adamları, öğretmenler ve siyasetçilerin yetiştirildiği bu okuldan 1922 yılı sınavlarına girerek başarılı olmuştur. Meksika'daki canlanmalar ve sanatta ilerlemenin temelini olduğu bu yıllar Kahlo'nun okula başladığı yıllar olarak görülmektedir (Çokatak, 2014, s. 8).

Kahlo, özgür ruhunu ve farklı kişiliğini öne çıkarması sayesinde bu okulda gerçek ailesiyle yani arkadaşlarıyla tanışmıştır. Kahlo'yla birlikte iki kız, yedi erkekten oluşan ayırt edici özellik olarak görülen kasketlerinden dolayı 'Los Cachuchas' ismini almıştır. Kahlo arkadaşlarıyla birlikte bütün otoritelere karşı başkaldırı güdüsünü pekiştirmiştir. Bu dostluktan ömrü boyunca sadakat duygusu ve erkeksi bir dostluk anlayışı edinmiştir. Sosyalizm, romantizm ve milliyetçilik duygularını hazırladıkları ideolojik kokteylleri onları Hazırlık Okulu'na ve

Meksika'nın Meydanı olan Zocala'ya iki adım mesafede olan İbero-Amerikan Kütüphanesi'ni de karargâh seçmişlerdir (Burrus, 2016, s. 18-19).

Siyasal ve entelektüel açıdan hareketli olan dönemde Cachuchas diye adlandırılan o kulüpte Kahlo ve arkadaşları birçok bilgileri öğrenir, okudukları kitapları değiş tokuş yaparak kendi aralarında tartışmaktadırlar. Kahlo'nun hayatında önemli bir adam olarak anılacak ilk aşkı Alejandro Gómez Arias ile tanışır. Kuşkusuz Kahlo ve Alejandro zekâlarına anlam katma derdindedirler. Kahlo, diğer kızlara benzemediğinden farklı özelliklere sahip bir kişiliği olduğu için Alejandro tarafından kolayca seçilecek biridir. Kahlo'nun asi ve özgür olması çok kısa bir zaman içinde kendisine şık etmesine sebep olmuştur. Birbirlerinin hayatında büyük bir iz bırakacak olan o feci kaza nedeniyle Alejandro ve Kahlo daima bir arada anılmaya devam edecektir (Arısoy, 2018, s. 51-52-53).

Doymak bilmez bir okuyucu olmasına rağmen Kahlo, kendisini derslerine adanmış bir öğrenci değildir. Edebiyat, biyoloji ve resimle ilgileniyordu fakat insanlar Kahlo'nun ilgisini daha çok çekiyordu. Alaycı bir tavırla çoğu hocalarıyla dalga geçen Kahlo, sadece profesörlere karşı değil resamlara gösterdikleri saygıda pek farklı değildi. 1921-1922 yılları arasında Vasconcelos'da Preparatoria'da duvar resmi yapmak için görevlendirilen bir grup yapı iskelesinin üzerinde oturan resamları kendilerine hedef olarak seçmişlerdi. Mesela bir iskele kurulduktan sonra rende talaşı ile dolan yerleri 'ateşe verirdik', 've zavallı ressam, tüm resimleri mahvolmuş bir şekilde öylece kalırdı alevlerin ortasında' diyen Jose Gómez Robleda ne kadar acımasız olduklarını dile getirmiştir aslında. En renkli kişiliğe sahip olan bir diğer ressam ise kuşkusuz Diego Rivera'ydı. Preparatoria'nın toplantı salonu olan Bolivar Amfiteyatrosu'nda bir duvar resmi yapmakla görevlendirilmiştir. Diego otuz altı yaşında dünyaca ünlü ve aşırı derecede şişmanlığı olan biridir. Dış görünüşü ile kurbağaya benzeyen Diego'nun eşsiz karizması vardır ve resim yaparken konuşmayı da çok sevmekte olan biri olarak tanınmaktadır. Diego'nun bir başka çekici yönü de giyim tarzıdır. Diego, Kahlo'yu özellikle haylazlık yapmaya kışkırtmaktadır. Ressam çalışırken amfiteyatro öğrencilere kapalı olmasına rağmen, kimseye yakalanmadan gizlice içeri girer hatta sanatçını yemek tabaklarından yiyecek çalmaktadır.

Kahlo'nun, Diego Rivera'ya Preparatoria'daki yılları sırasında âşık olması hayatının bir parçası olmuştur (Herrera, 2018, s. 45-46).

Okulun bahçesinde Diego'yu izleyen Kahlo, onun ilgisini çekmek için ona seslenir. İlkinde tepki vermeyen Diego, ısrarla devam edince cevaplar. Kahlo için Diego'yla konuşabiliyor olması bir mucize gibidir. Bu fırsatı değerlendiren Frida, eskiz defterinden Diego'ya resim çalışmalarını gösterir ve yaptığı tablolardan bahseder. Diego'nun ilgisini çekmeyi başarmıştır. Diego Kahlo'nun diğer çalışmalarını da merak etmiştir fakat Kahlo o çalışmalarını okula getiremeyeceğini söyleyerek Diego'yu evine davet etmiştir. Diego şaşkın olmasına rağmen bu nazik teklifi reddetmez ve kabul etmiştir. Diego'nun kendi evinde misafir olması Kahlo için hayatının hem en güzel anısını ve hem de hayatının en büyük çıkmazının başlangıcını yaratacaktır. Diego Kahlo'nun yaşadığı o büyük tramvay kazasına kadar her Pazar Kahlolar'ın evini ziyaret etmiştir. Alejandro için tanımlanamayan bu dönem Diego ve Kahlo aşkını filizlendiren bir dönem olmuştur (Arısoy, 2018, s. 72-73-75).

17 Eylül 1925 tarihi Kahlo ve Alejandro için okulun kiskanılan ve özenerek izlediği çiftin ayrılıklarına zemin hazırlayan bir gündür. Fakat bu ayrılığın sebebi Diego değildir. Çiftin okul çıkışı onların sonunun başlangıcıdır. Bu sondan doğacak başlangıç Kahlo'nun kâbuslarında bile göremeyeceği bir hayata sürükleyecektir. Kahlo ve Alejandro otobüse bindiklerinde diğer yolcuların aşırı gürültülerini ve gereksiz muhabbetlerini dinlememek için Alejandro'ya odaklanmak isteyen sanatçı, elindeki şiir kitabından şiirler seçerek kendi yalnız dünyalarının içinde yolculuk yapmaktadırlar. Şiirlerden bir tanesinin en ruha dokunan son cümlesinin büyüyle gözlerinin içine odaklanan çift karşılıklı ayna vazifesi gören duygularla birbirlerine yaklaşır. O sırada otobüste bulunan yolculardan bir tanesi aniden 'hayır' diyerek bağırınca çiftin dikkati dağılır. Çift o bağırın yolcuya bakarlarken, Xochimilo hattının treninin sesinin ardından içinde buldukları otobüsün sürüklenmesi ile başlayan o korkunç kaza Kahlo'nun hayatının en kötü anısı olarak yaşanır (Arısoy, 2018, s. 81-82).

Kahlo ve Alejandro okul çıkışı otobüse bindikten kısa bir süre kaza gerçekleşmektedir. Kaza San Juan pazarının önündeki köşede meydana gelmektedir. Tramvay ile çarpışan otobüs tramvayın yavaş olmasına rağmen kaza otobüse korkunç derecede hasar vermiştir. Çarpışmanın etkisiyle öne savrulan Kahlo, otobüsün tirabzanlarından bir tanesi bir kılıcın boğayı delip geçmesi gibi Kahlo'yu delip geçmiştir (Herrera, 2018, s. 62).

Resim 3. Frida Kahlo, 'Kaza' desen, (17 Eylül 1926)

(Web: <https://www.pinterest.cl/pin/517491813429285139/>)

Omurgasında üç kırık, köprücük kemiğinde kırık, üçüncü ve dördüncü kaburgasında kırık, sol omzunda çıkık, kalçada üç kırık, karında ve vajinada delinme, sağ bacakta on bir kırık, sağ ayakta çıkık. Meksika Kızılhaçı'nın doktorları Kahlo'nun parçalarını bir araya getirirken iyileşeceğinden pekte umutlu değillerdir. Ameliyat masasında kalacağından veya ameliyat sonrası doğacak komplikasyonlardan öleceğinden emindirler. Fakat Kahlo'nun yaşama bu denli sıkı tutunacağından habersizlerdir. Kahlo ameliyat sonrası kendine geldiğinde acıkmıştı ve ailesini görmek istiyordu. Annesi Matilde yaşamış olduğu şoktan ve sarsıntıdan dolayı bir ay dili tutulmuş ve hastaneye Kahlo'nun yanına gitmemiştir. Baba Guillermo ise üzüntüsünden hastalanmış ancak üç hafta sonra gidebilmiştir kızının yanına. Kahlo'nun bu zor süreçte yanında olan tek kişi henüz on beş yaşındayken

erkek arkadaşıyla kaçmasına yardım ettiği ve ailenin reddettiği 'Matita' Kahlo'ya refakat etmiştir (Burrus, 2016, s. 26).

Bu kazadan dolayı sanatçı, hayatı boyunca 32 kez ameliyat geçirmiştir. Yatağa bağımlı hale gelen Kahlo için kalan hayatı boyunca korselerle, bitmek bilmeyen ameliyatlara ve hastaneler arasında geçmiştir (Arısoy, 2018, s. 86). Üç ay boyunca hastanede yatan sanatçı, vücudunu sınımsız saran alçı ve çelik bir korseyle hiç kıpırdamadan yatağa mahkûm olmuştur. Tamamen iyileşip yürümesi dört yıl sürmüştür. Kahlo'nun bu zor süreçte annesi Matilde'nin yatağının tavanına astığı 'gündüzlerin ve gecelerin celladı' adını verdiği ayna sayesinde resme başlamış ve portrelerini yapmaya başlamıştır (Şahin, 2018, s. 41).

Alejandra ile arası bozulan Kahlo, hastalığının tekrarlandığı, evden çıkamadığı o sıralarda iyileşme umuduyla ve Alejandra'yı geri kazanma umudunu kaybettiğinde ilk portresini yapmıştır. Bu ilk portresini erkek arkadaşını tekrar kazanma ümidiyle ona hediye etmiştir (Tanık, 2014, s. 186).

Resim 4. Frida Kahlo, 'Kırmızı Elbiseli Otoportre', 79,7 x 60 cm, TÜYB, 1926.

(Web: <http://blog.istanbul1881.com/aynalardan-tuvale-yansiyan-bir-yasam-frida-kahlo/kadife-elbiseli-otoportre/>)

Alejandro'ya yaptığı bu tablo maniyerist Bronzino'yu andıran bir soyluluğu çağrıştırmaktadır. Resim oldukça saygıdeğer, ağırbaşlı, güçlü ve kırılğan bir iz taşımaktadır. Alejandro ise ailesi tarafından eğitime devam edebilmesi ve Kahlo'dan uzaklaşması için Almanya'ya gönderilmiştir (Burrus, 2016, s. 29). Kahlo'nun bu ilk portresi bir nevi görsel dilek ve bir aşk teklifiydi. Kendisini ne kadar canlı, güzel, parlak resmetse de aslında karanlık ve melankolik bir çalışmadır. Tutulmasını istercesine kaldırdığı sağ elini Alejandro'nun bile o eli tutmaya karşı koyamayacağını düşünür. Yüz ifadesi ise kayıtsız ve vakurdur (Herrera, 2018, s. 74-75).

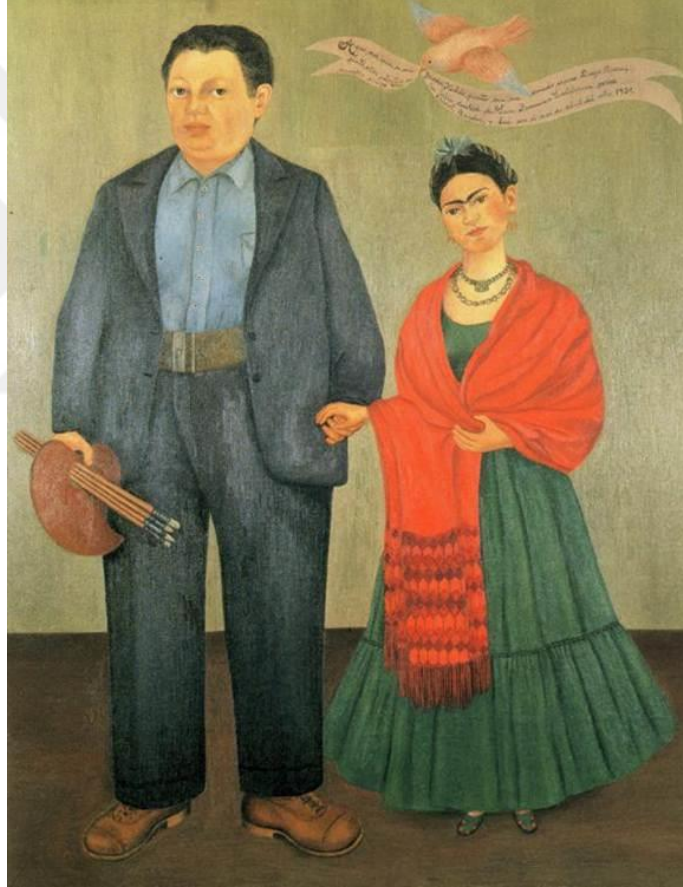
Gün geçtikçe daha iyi olan Kahlo, yatağa mahkûm olduğu süre boyunca resim yapmaya devam etmiştir. Yaklaşık iki yıl sonra yürümeye başlamış ve birçok davete katılmıştır. 1929'da Meksika Komünist Partisi'ne üye olan Kahlo, aynı yıl eşi olacak Diego'nun partiden atılması nedeniyle Kahlo da partiden ayrılmıştır.

5 Aralık 1925'te 'Başıma gelen en iyi şey acı çekmeye alışmaya başlamam.' diyen sanatçı, sadece kendisi değil ailesinin de bu duruma alışması çok zor olmuştur. Çok fazla ağırları olduğu için bunları duymamanın bir yolu olarak 'Aslında pek önem vermeksizin, resim yapmaya başladım' der daha sonraki yıllarında. Kahlo kendini iyi hissettiği bir gün dönemin işçi partisi başkanı olan Diego Rivera'nın yanına giderek resimleri hakkında danışmak istemiştir. Diego birçok kadının etrafında döndüğü, uzun boylu, çirkin, şişman, patlak gözleri olan, kalın dudaklı ve bozuk dişleri olan bir adam olmasına rağmen her ortamda ışıdamaktadır. Diego başlarda görmezden geldiği bu kadını görüşmeleri devam ettirdikçe evlilikle sonlandırmıştır. 21 Ağustos 1926'da Frida Kahlo ve Diego Rivera evlenmişlerdir (Yıldırım, 2010, s. 8).

Frida Kahlo, Diego Rivera hakkında düşüncelerini şu şekilde anlatmaktadır. (...) *Diego'ya aşık oldum, ailem bundan hiç hoşlanmadı; çünkü Diego bir komünistti ve bizimkiler onu çok çok şişman Breughel'e benzetiyordu. Bunun bir fille beyaz güvercinin evlenmesini andırdığını söylüyorlardı. Her şeye rağmen 21 Ağustos 1929'da evlendik. Diego'ya: 'Kızımın hasta olduğunu ve yaşamı boyunca sağlık sorunları olacağını unutmayın. Akıllıdır ama güzel değildir. Bunu aklınızdan çıkarmayın. Her şeye rağmen onunlar evlenmek istiyorsanız rıza gösteriyorum.'*

“Diyen babam dışında düğüne kimse gelmedi.” Kahlo evliliklerinden kısa bir süre hamile kalmıştır. Fakat fiziksel yetersizliği nedeni ile bebeğini aldırarak zorunda kalmıştır. Bu acıyı iki kez yaşayan sanatçı birçok resimlerinde bu ezikliğini ve acısını yansıtmıştır. Kahlo resimlerin de kendisini kısıp saçlarla resmetmesi, erkeksi görünümü, Meksika tarzı giyimi yerine erkeksi giysilerle betimlemesinin nedenlerinden ikisi apaçık anne olamayacağı gerçeği diğeri ise eşi Diego Rivera'nın kendisini defalarca sağlıklı kadınlarla aldatması olmuştur (İlbeyi, 1998, s. 43-44).

Resim 5. Frida Kahlo, 'Frida ve Diego Rivera', 1931, TÜYB, 100x79 cm, Albert M. Bender Collection, San Francisco

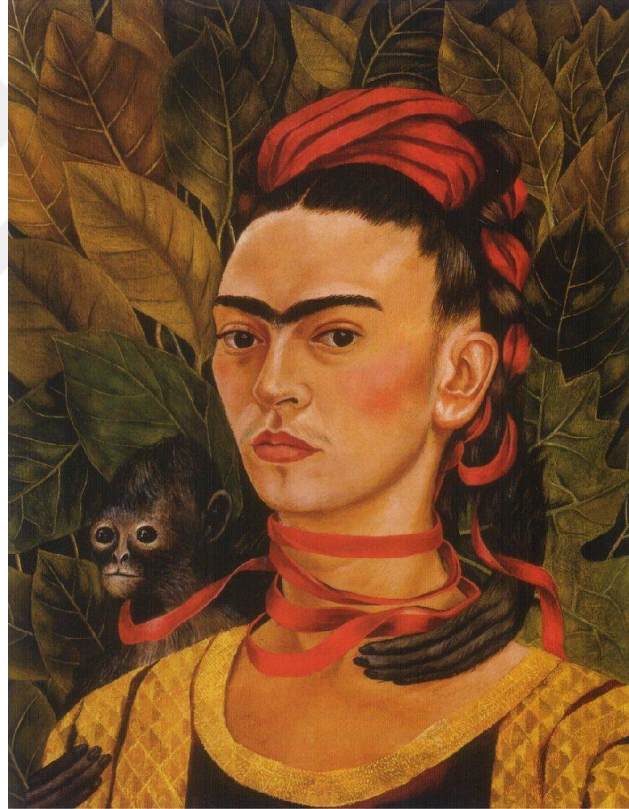
(Web: <https://www.artkolik.net/sanatcilar/frida-kahlo-kimdir-hayati-ve-sanatcinin-bilinmeyenleri-3884>)

Diego Rivera ve Frida Kahlo'nun evlilik portresi olan bu çalışma fotoğraftan farklı değildir. Kendisini Meksika kıyafetlerinin içinde resmetmiştir. Küçük ve narin ayakları ve ayağındaki problemlerden dolayı güçlükle yere basmaktadır. Diego, Kahlo'nun yanında çok iri gözükmektedir. Elinde paleti ve

fırçası ile betimlenmiştir Diego. Kahlo ise Diego'nun elinden tutarak ona olan teslimiyetini resmetmiştir. (Çokatak, 2014, s. 43)

İlişkileri inişli çıkışlı olan çift her zaman birbirlerine tutkulu olmuştur. Skandallar yaratan ilişkiler kuran Diego, defalarca Kahlo'yu aldatmıştır. Aldattığı kadınlardan biri de sanatçının kardeşidir. Kahlo'nun da 'aşk' diye tanımladığı ilişkileri olmuştur. Sağlığı sık sık bozulan Kahlo, tüm acılarına rağmen resim yapmayı bırakmamıştır. Amerika, Fransa'da sergiler açmıştır. Kahlo'nun çocuğu olmadığı için evinde bakıp beslediği hayvanları olmuştur.

Resim 6. Frida Kahlo, 'Maymunlu Otoportre', 1938, TÜYB, 40,6 x 30,5 cm, Albright Knox Sanat Galerisi, New York.

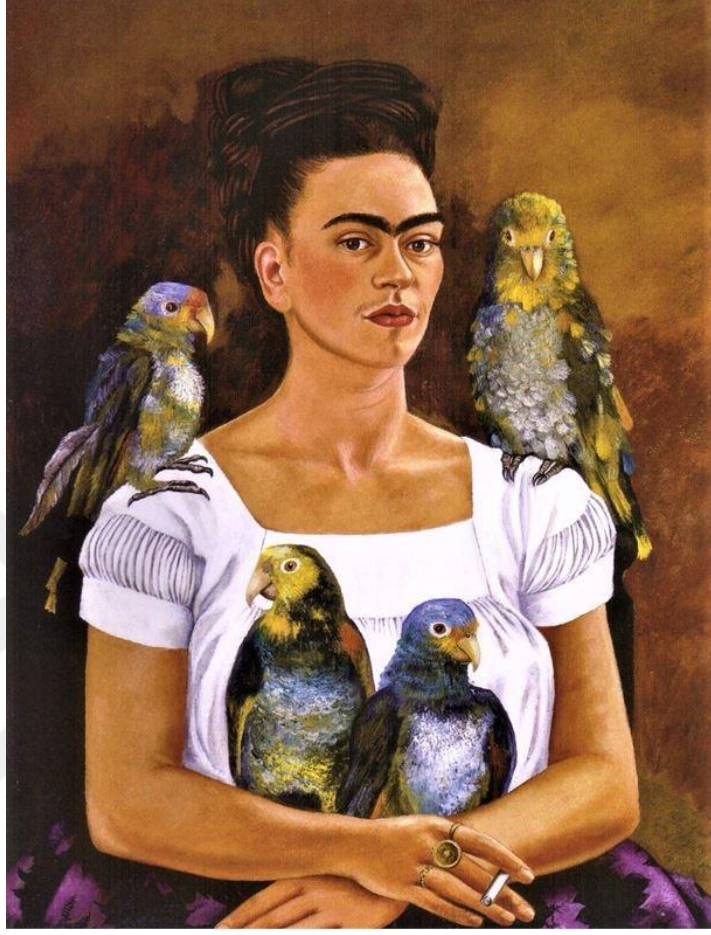

(Web: <https://www.arthipo.com/tr-tr/>)

Bu çalışmasında maymunu kendisinin arkasında resmetmektedir. Tıpkı bir arkadaş gibi ona sarılmıştır. Bu sarılış birbirlerine bağlılığını göstermektedir. Maymunları resimlerinde sık kullanması Kahlo'nun hayvanlara olan düşkünlüğünü göstermektedir (Çokatak, 2014, s. 62).

Resim 7. Frida Kahlo, 'Ben ve Papağanlarım', 1941, TÜYB, 82x62,8 cm, Mr ve Mrs Koleksiyonu, New Orleans.

(Web: <https://nilguncabaci.com/2014/02/frida-kahlo/>)

Hiçbir zaman çocuk sahibi olamayacak olan ve durmaksızın ağlayan Kahlo kendini teselli etmek ve zihnini dağıtmak için Diego'ya yemek pişirir, toz alır, bazen resim yaparak kendini rahatlatmaktadır. Sanatçı üç aylık hamilelikten sonra cenin yanlış pozisyonda olmasından dolayı kürtaj olmuştur. 1931'de yaptığı 'Frida ve Sezaryen de' adlı çalışmasında 1930'daki kürtaja gönderme yapmaktadır (Herrera, 2018, s. 123).

Diego Rivera'yla 1939 yılında boşanan Frida Kahlo için dayanılmaz bir ayrılık olmuş ve bu olaydan da sağlığı yeterince etkilenmiştir. Yaşamış olduğu bu kötü olay sanatçı için bu kez resim yapmak içinde bulunduğu yalnızlık acısının yanında fiziksel acısından da öç alırcasına dile getirmiş ve gözler önüne sermiştir. 1946'da New York'da ameliyat olan Kahlo'nun dört omurgası, kalça kemiğinden

alınan bir parça ve on beş santimetrelik bir metal ile birbirine tutturulmuştur. Nekahat döneminde daha hastaneden bile çıkmadan resim yapma yasağını delerek 50'li yıllara değin birbirinden hüznü resimler yapmayı sürdürmüştür. Ağrılar, endişeler, Kahlo'yu tuhaf biçimde katlanabilir kılmıştır (İlbeyi, 1998, s. 46-47).

1940'lar da birçok sergiye katılan Kahlo iki eseriyle Meksiko Uluslararası Sürrealistler Sergisine katılmıştır. Sonra ki yıllarda ise ABD'de sayısız sergiye katılmıştır. Aynı sene içinde Diego Rivera'yla yeniden evlenmiştir. 1942'de Meksika Kültür Atölyesi'ne kurucu üye seçilmiş ve ardından 'La Esmeralda' adlı sanat okulunda öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Sağlık durumu git gide kötüleşmesine rağmen sanat okulunda on yıl boyunca ders vermiştir (Arısoy, 2018, s. 205).

Omurgasındaki sorunlar sebebiyle 1950 yılında hastaneye yatan sanatçı, 9 ay boyunca hastanede kalmıştır. Çekmiş olduğu acılara rağmen resim yapmaya yatağında devam etmiştir. Sanatçı, katlanılmaz ağrılarına rağmen insanlarla şakalaşarak, şarkı söyleyerek, içki içerek insanları etrafına toplayıp eğlenmeyi her zaman başarmaktadır. Kahlo, çekmiş olduğu tüm fiziki ve ruhsal acılara rağmen hayat dolu bir kadındır. Çılgınca partiler vererek, açık saçık fıkralar anlatarak herkesi güldürmektedir. Farklı ve renkli elbiseleriyle saçına taktığı çiçeklerle, New York'ta, Paris'te dolaşırken trafik onu şaşkın şaşkın seyreden insanlar yüzünden durmaktadır (Sungur, 2013, s. 10).

Sanatçı, 1953'te Meksika da bulunan galerisinde ilk kişisel sergisini açmıştır. Rahatsızlığından dolayı sergiye katılamamasını söyleyen doktoruna rağmen sergisine yatağını taşıyan karyolasıyla katılmıştır. Kahlo sergiden sonra; "*Sadece ruhen ve bedenem zayıf düştüm. Ama resim yapabildiğim sürece yaşıyor olmaktan mutluluk duyacağım.*" diyerek düşüncelerini böyle dile getirmiştir.(Yıldırım, 2010, s. 9).

Kahlo'nun durumu git gide kötüleşmeye başlamıştır. Ağustos 1953'de Frida'nın doktorları sağ bacağının kesilmesine karar vermişlerdir. Kahlo, ameliyat olmayı başta kabul etmese de sonradan kabul etmektedir. Estetik konusunda titiz olan sanatçı için bu bir çeşit ona yapılan saldırı olarak görmektedir. Günlüğüne yazmış olduğu yazılarda ve çizmiş olduğu resimlerde bu apaçık belli etmektedir. 11

Şubat 1954'te günlüğüne yazdığı şu sözler Kahlo'nun durumunu ortaya koymaktadır. “(...) Kendimi öldürmek için bekleyip duruyorum. Beni tutan şey, Diego beni özler diye düşünen kendimi beğenmişliğim. Bana öyle dedi ve bende ona inanıyorum. Ama hayatımda hiç bu kadar acı çekmedim. Sadece çok az bir zaman bekleyeceğim.” (Çokatak, 2014, s. 21).

Kahlo, Meksika'da açtığı ilk kişisel sergisinin ardından doktorlarının uyarılarına kulak vermeden soğuk ve yağmurlu bir günde Komünist Partisi'nin bir eylemine katılmıştır (Arısoy, 2018, s. 220). Kahlo, zatürre hastalığından daha yeni iyileşmişken doktorların tavsiyesine uymamakta ısrar etmektedir. Ve bunun sonucunda yeniden sağlığı bozulmuştur. Evlilik yıldönümlerine 17 gün kalmasına rağmen Frida Diego'ya gümüş bir yüzük hediye etmiştir. Diego'nun neden erken verdin sorusuna ise şu şekilde cevap vermiştir: ‘Çünkü çok yakında senden ayrılacağımı biliyorum’. Tüm hayatını yatağa bağlı bir insan olarak geçiren Kahlo, mezarlıkta ve bir tabutun içinde yatmak istememiştir. Tam anlamıyla özgür olmak isteyen Kahlo, küçüklüğünde ki gibi uçabilmeyi dilemiş ve vasiyeti yazmıştır 47 yaşında son yaşını kutladığında doğduğu Mavi Ev'de 13 Temmuz 1954'te hayata gözlerini yummuştur (Burrus, 2016, s. 110-111).

3.5.2. Henri de Toulouse – Lautrec, Hayatı, Hastalıkları ve Sanatı

Henri de Toulouse-Lautrec 24 Kasım 1864'te kökleri bin sene eskiye giden ünlü Toulouse Kont'ların çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Tam adı Henri-Marie-Raymond de Toulouse-Lautrec-Monfa'ydı. Annesi Kontes Adèle Tapié de Céleyran, babası Kont Alphonse de Toulouse-Lautrec-Monfa'dır. Kont Alphonse maceralarıyla ve dört koşumlu arabaları ile ünlü bir adamdır. Henri çocukluğunda soylu ailesinden nasibini almıştır. İlkokula Albi'de başlamış 1873'te ailesiyle Paris'e giderek bugün bilinen adı Condorcet olan Fontanes lisesine girmiştir (Altuna, 1970, s. 197-198).

Babası Kont Alphonse, sert görünümlü ama sevimli bir adam olarak bilinmektedir. Darmadağın olmuş aile için daima umut dolu olan Alphonse doğaya ve insanca zevklere daha yakındır. Cinselliğe ve eğlenceye oldukça düşkün ayrıca avcılığa da tutkundur. Lautrec'e hediye ettiği bir kitaba şu sözleri yazmıştır: *‘Hiçbir zaman unutma, oğlum, gerçekten sağlıklı tek yaşam dışarıda, gün ışığında ve açık*

havada yaşanandır. Özgürlüğü elinden alınan her şey sararıp solar, sonunda ölür. Şahin yetiştirmeye ilgili bu küçük kitap, sana doğanın kucagındaki yaşamı değerlendirmeyi öğretecek. Günün birinde yaşamın acı taraflarıyla tanışman gerekirse, en iyi dostun bir at olacaktır, köpeğinle şahinin de sana destek olacaktır; hepsi de acılarınla baş etmede sadık yardımcılarıdır.’ (Arnold, 1997, s. 11)

Aristokrat bir ailenin çocuğu olan Henri de Toulouse – Lautrec, resim yapma yeteneği oldukça erken gelişmiştir. Lautrec, okul çağında yaptığı karikatürleri sayesinde ön plana çıkmıştır. O dönemler de aristokrat aileden ressam çıkması alışılmış bir durum olarak görülmemektedir (Felbinger, 2005, s. 7).

Resim 8. Toulouse-Lautrec, 36 Yaş, 9 Eylül 1901.

(Web: <http://galeriaromana.ro/henri-de-toulouse-lautrec-24-noiembrie-1864-9-septembrie-1901/>)

Kontes Adéle, Lautrec'in hayatında ki en önemli insandır. Rahatsızlığından dolayı eğitimini zaman zaman üstelenen bu kadın Lautrec için kısacası 'Gözbebeği'ydi. Annesi baskıcı, abartılı bir insan olmasından yetişkinlik yolundaki

sanatçıyı derinden etkilemiştir. Lautrec'in kendi çizgisini bulması ve kendi yolunda ilerlemesi için anne baskısından çıkması gerekmektedir. Başka bir seçeneği olmayan Lautrec, kendi kendini yok etme riskini göze alarak kendi benliğini bulmak için her türlü yolu denemeye hazırdır (Arnold, 1997, s. 11). Annesine olan bağlılığını çok sayıda portre çıkarmış olmasından da anlaşılmaktadır (Arnold, 1997, s. 16).

Akraba evlilikleri yapan bu aile için durum pekte iç açıcı olmamıştır. Kont Alphonse ve Kontes Adéle teyze çocukları olan bu iki genç 9 Mayıs 1863'te evlenmişlerdir. İki gencin kardeşleri de kuşkusuz akraba evliliği yaparak bundan nasibini çocuklarının özürü doğması veya ölmesi ile almışlardır. Mutsuz bir evlilik geçiren çift Lautrec'in doğumun da babası avlandığını söyleyerek eşinin ve çocuğunun yanında bulunmamıştır. Çiftin üç yıl sonra 28 Ağustos 1867'de bir erkek çocukları daha olmuştur. Adı Richard olan bu çocuk kısa bir süre sonra ölmüştür. Bu ölüm sonucu çift ayrılmıştır. (Arnold, 1987, s. 8-9).

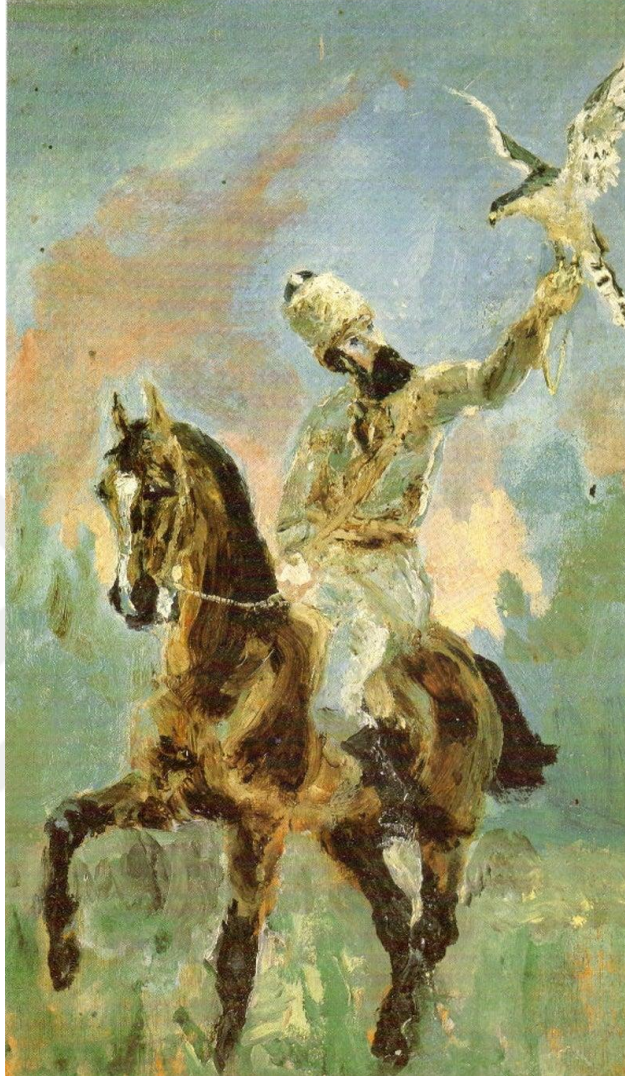
Çelimsizliği ve zayıflığı bulunan Lautrec, lise hayatında sağlığı bir anda bozulmuştur. Doktorların tavsiyesi üzerine Güney Fransa'da ılıca tedavisi görmesi için aynı yıl Amalie-les-Bains kaplıcalarına götürülmüştür. Asimetrik vücuda ve kırılğan kemiklere sahip olan Lautrec'in bu hastalığına babası dayanamamış ve uzaklaşmaya başlamış ama anne oğluna daha da yakınlaşmaya başlamıştır. Annesi bu dönemde resme yönelmesi için destek olmuştur. (Altuna, 1970, s. 70).

Lautrec sık sık hastalandığı için annesiyle birlikte okulunu ve Paris'i terk ederek Albi'ye dönmüştür. Hem kaplıcalara gitmekte hem de özel dersler almakta olan Lautrec'in sağlığı bir türlü düzelmediği için 1878'de yeni bir muayene yeri açan özel bir doktor tarafından tepeden tırnağa muayene olmuştur. Mayıs 1878 yılında Lautrec, Hôtel du Bosc'da henüz on üç yaşındayken annesinin ve doktorunun da yanında olduğu bir gün parkeden kayarak sol bacağına kırmıştır. Kırığı iyileşene kadar yatağa mahkûm olmuştur. Lautrec o olaydan bir yıl sonra Baréges kaplıcasında bir kaza daha geçirmiştir. Bu kez sağ bacağına kırılmasına sebep olmuştur. Babası bu olayı şöyle anlatmaktadır: *'Henri dümdüz yolda annesiyle yürürken birden düşmüş. Annesi doktor çağırmaya giderken, o düştüğü bir-bir buçuk metre derinliğindeki dere yatağında iki koluyla bacağına destek yapıp beklemiştir.'* (Arnold, 1987, s. 14-15)

Lautrec'in babasıyla amcaları Charles ve Odon da boş zamanlarını resim yaparak doldurmaktadırlar. Aristokrat beyefendileri için avcılık, resim yapmak ve yemek yemek boş zamanları doldurmak olarak görülmektedir. Lautrec'in büyükannesi bu durumları hakkında şöyle söylemiştir: 'Oğullarım yabanördeği avladıklarında üç ayrı zevk yaşarlar: Önce tüfekleriyle, sonra kalemleriyle, daha sonra da çatallarıyla.' On dört yaşında yağlıboyaya başlayan Lautrec, çalışmalarındaki konular ailenin var olan toprakları, av partileri, atlar, biniciler, at arabaları ve köpeklerdir. (Arnold, 1997, s. 12).

Resim 9. Toulouse-Lautrec, *'Kont Toulouse-Lautrec, Doğancı'*, TÜYB, 23,4 cm x 14 cm, 1881, Toulouse-Lautrec Müzesi, Albi.

(Web: https://www.etsy.com/mx/listing/166140468/toulouse-lautrec-count-alphonse-de?show_sold_out_detail=1)

Delacroix'dan etkilenenlerin çoğunda gördüğümüz klasik özellikler hareketliliği ve canlı renkler; Lautrec'in babasının resimlerinde de görmekteyiz. Henri bu çalışmasını muhtemelen babasının doğancılık yaparken çekilmiş bir fotoğrafından almıştır. Lautrec'in ilk çalışmalarına bakıldığında o yaşlarında hiç eğitim almamasına rağmen teknik olarak ve konularına baktığımızda birçok deneme yaptığı anlaşılmaktadır. Resimdeki figürün sıkıştırılmış bir şekilde resmedilmesi resim yapılan alanın darlığından kaynaklanmaktadır. Renklerin yoğunluğu ve

dağılımı küçük fırça etkileri enstantane etkisini güçlendirmiştir (Felbinger, 2005, s. 10-11).

Kırılmalar sonucunda iki bacağında da gelişim durmuştur. Boyu 1,52’de, bacakları ise 70 santimetre olarak kalmıştır. Lautrec’in bedenindeki bu hastalık günümüzde ‘Toulouse-Lautrec Sendromu’ tıp biliminde ‘Piknodizostozis’ olarak bilinmektedir. (Akgün & Bulduk, 2015, s. 59).

Her şeye rağmen umutsuzluğa kapılmayan Lautrec, başına gelen tüm felâketlere yine de gülmektedir. Arkadaşına gönderdiği bir mektupta şöyle yazmıştır: *‘Pazartesi günü cerrahî cinayetle kırığın onarım işi tamamlandı. (...) Beni bu sabaha kadar rahat bıraktı. Gelgelelim bu sabah beni kaldırmak bahanesiyle, ayağımı dik açığı biçiminde bükmeye zorladı ve korkunç derecede canımın acımasına yol açtı. Ah, siz günde hiç değilse beş dakikacık burada bulunabilseydiniz. İleriki acılarımı daha anlayışlı ve daha huzurlu bir biçimde kabullenebilirdim.’* (Huisman & Dortu, 1980, s. 17)

Hastalığından sonra Lutrec, on yedi yaşına geldiğinde artık normal yaşam sürdüremeyeceğini anlamıştır. Babasıyla daha az vakit geçirmeye başlamıştır. Lautrec sirk sanatçıları, oyuncular ve hayat kadınlarından yeni arkadaşlıklar edinmeye başlamıştır. Edindiği arkadaş çevresinin yanında daha rahat ve hayattan keyif almaya başlamıştır. Bu insanlarla daha yakın olmasının sebebi onların da hayattan dışlanmış olması ve kendini onlarla daha rahat hissetmesidir. Bu dönemde Lautrec ailesine yaşamı boyunca sanatla uğraşacağını dile getirmiştir (Bleys & Dumont, 2017, s. 50).

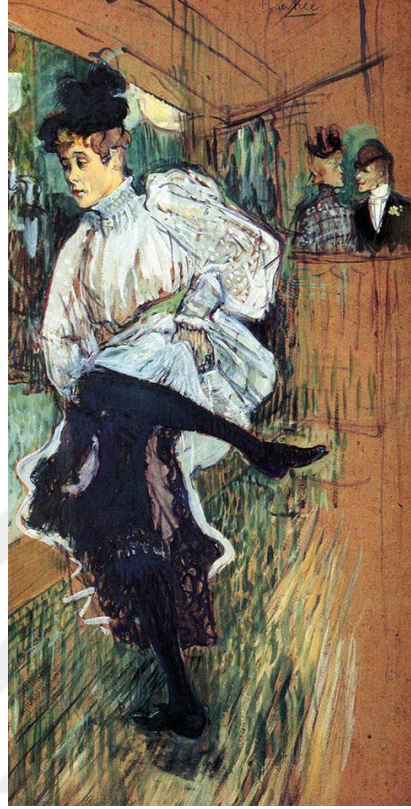
İki yıl Princeteau stüdyosunda eğitim görmüş ve henüz on yedi yaşında ünlü portre ressamı olan Leon Bonnat’ın atölyesinde de sanatçı atölyesini kapatana kadar orada çalışmaya devam etmiştir. Lautrec bu atölye de alçı kalıplar ve canlı modeller üzerinde çalışıyordu ama ilk başta başarılı olamamıştır. Daha sonra Fernand Cormon’un atölyesinde çalışmalarına devam etmiştir. Van Gogh ile tanışma fırsatı yakalayan Lautrec, post-empresyonizme daha yakın olmasının önünü açmıştır. İlk defa kişisel sergisini 1893 yılında açmıştır ve ilk stüdyosunu da 1884’de Montmartre’de bulunan La Butte’de açmıştır (Akgün & Bulduk, 2015, s. 59).

Cormon'un atölyesinden René Grenier'le birlikte Rue Fontaine 19 numaraya taşınmıştır. Orada Edgar Degas'la tanışmıştır. Şehrinde bulunan Fondation Bemberg koleksiyonunda bulunan yan yana konumlandırılmış Degas ve Toulouse-Lautrec'e ait resim ve desenler de bu hayranlığın etkisi gözlemlenebilmektedir (Taşçıoğlu & Siretli, 2016, s. 189).

Hayatının dönüm noktası buraya taşınması olmuştur. Çünkü Montmartre Mahallesinin göbeğinde bulunmaktaydı. O yıllarda Montmartre turistler tarafından keşfedilmemiş yerli halkın bulunduğu şirin bir yerdi. Gündüzleri sadece sokaklarda sanatçılar, gece ise mahalledeki eğlence yerleri canlı ve neşeli bir hale getirmekteydi. Yeni vatanına yerleşen Lautrec, buradaki gece hayatına atılmıştır. Moulin de la Galette, Elysee-Monmartre, Gaitö-Rochechouart, Divan Japonais, Fernando Sirki, Aristide Bruant ve Moulin-Rouge gibi gece kulüpleri Lautrec için bir dünya olmuştur. Kambur ve biçimsiz cüceyi oralarda tanımayan yoktur. Her akşam aynı saatte mekâna gidip bir şişe konyak eşliğinde sızana kadar karalama defterini çıkartarak resim yapmaktadır. Sonra da sabahın ilk ışıklarında Tourlaque Sokağı'nın köşesindeki odasına dönmektedir. Lautrec kendisine seçtiği bu hayatı taparcasına sevmektedir (Altuna, 1970, s. 72-73).

Resim 10. Toulouse-Lautrec, 'Jane Avril Dans Ediyor', KÜYB, 88,5 x 45 cm, 1892, Orsay Müzesi Paris.

(Web: <http://www.dergibursa.com.tr/bir-kadin-hayrani/>)

Arkadaşlarının portrelerini yaparken onları daima kendi doğal ortamlarında resmetmeye dikkat etmektedir. Arkadaşlarını değişik kıyafetlerde ve rollerde görüntülemekten büyük haz almaktadır. Montmartre'nin sokaklarını gezer ve oradaki ünlü figürleri çizmektedir. 'Jane Evril Dans Ediyor' ve 'Palyoça Kadın Cha U Kao' ise bunlara birer örnektir (bkz. Resim 26-27) (Çığır, 2012, s.31).

Resim 11. Toulouse-Lautrec, 'Palyaço Kadın Cha U Kao', 81 x 59,5 cm, 1895, Oskar Reinhart Koleksiyonu.

(Web: <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-t/toulouse-lautrec-henri-de/henri-de-toulouse-lautrec-palyaco-cha-u-kao-9249/>)

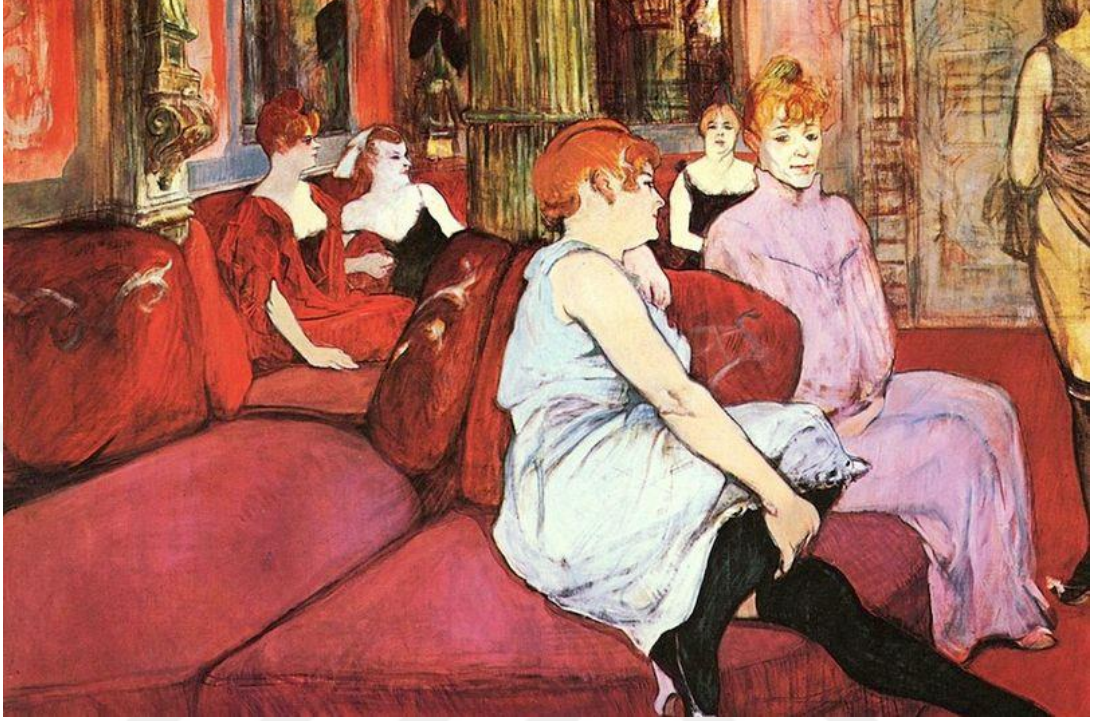
Resim 12. Toulouse-Lautrec, 'Moulin de la Galette', TÜYB, 88,9 x 101,3 cm, 1889, Chicago Sanat Enstitüsü, Chicago.

(Web: <https://www.arthipo.com/tr-tr/henri-de-toulouse-lautrec-galette-degirmeni.html>)

Dans kulüpleri Lautrec'in özel ilgi alanlarına girmektedir. Elyse Montmartre'daki insanların eğlenceli dünyasını bir izlenimci edasıyla ele almıştır. 1880'lerin sonlarında Lepis Sokağı'ndaki eski bir yel değirmeni içine kurulup uzun bir süre etkisinden çıkılamayan Moulin de la Galette adlı kabareyi yeğler olmuş ve ardından Pierre-Auguste Renoir, 1876'da Moulin'in bahçesini tuvale aktarmıştır. 1889 yılında kabarenin resimlerini yapmaya başlamıştır. Yaptığı bu resimde dikkatimizi arka tarafa çekmeyi başarabilen Lautrec, dans edilen alana yoğunlaşmaktadır. Dans etmek isteyen kadınlar öndeki parmaklıklara sıralanmış bir şekilde aktarılmıştır. Sıralanan kadınların hemen önünde bir adam masaya yaslanmış bir şekilde durmaktadır. Resmin n planı yalnızlık duygusunu anımsatmaktadır. Parmaklıklarla yerdeki ahşabın etkisi birbirlerine çapraz bir şekilde resmedilmiştir. Bu resminden bir yıl sonra ise bir başka dans kulübündeki gece yaşamını tuvale aktarmıştır. 'Moulin Rouge'da Dans' başlıklı resim önceki resimden daha karmaşık ve sağlam kompozisyona sahiptir (Arnold, 1997, s. 26-27).

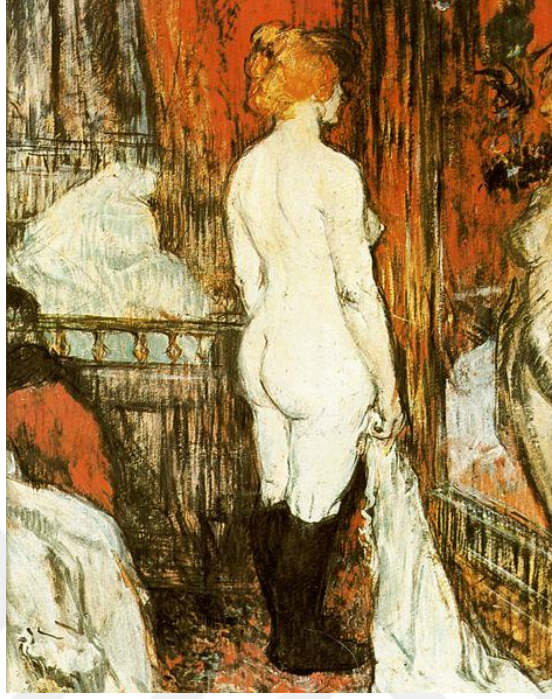
Resim 13. Toulouse-Lautrec, 'Moulins Caddesi'ndeki Salon', TÜYB, 111,5 x 132,5 cm, 1894,
Toulouse-Lautrec Albi.

(Web: <https://www.mirror.co.uk/news/world-news/henri-de-toulouse-lautrec-french-painters-4684083>)

Genel evlere gidip gelmek Lautrec bakımından bir oyun değildir. Genelevde bulunanlardan bir bölümünü gerçekten sevmektedir. Lautrec'in başka hiçbir yerde bulamayacağı sadelik, doğallık onu hayrete düşürmektedir. 'Evler' adlı dizi yapıtlarında açık saçık, iki anlamlı ve kalabalığa kaçan hiçbir anlam yoktur. 'Au Salon' adlı çalışması gayet sade ve namusludur. Canlı modeller üzerinde yaptığı bitmez tükenmez çalışmaların bir sonucudur bu. Hiçbir ayrıntıyı es geçmez ama rezalet kavramına yönelik belirlemelere değinmekten de geri kaçınmamaktadır (Huisman & Dortu, 1980, s. 42).

Resim 14. Toulouse-Lautrec, ‘Ayna Önündeki Çıplak’, KÜYB, 63 x 48 cm, 1897, Haupt Koleksiyonu New York.

(Web: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lautrec_-_Femme_nue_devant_sa_glance.jpg)

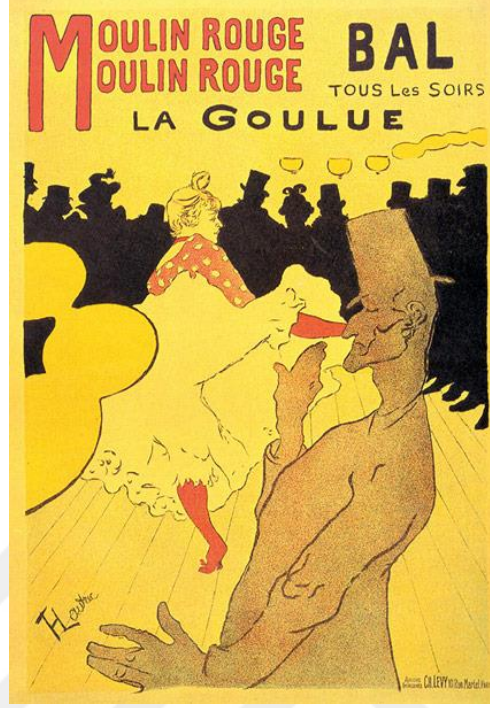
Lautrec’in 1890’lı yıllarda yaptığı genelev resimleri Fransız sanatında türünün en usta örnekleri olan birkaç çıplak resmiyle tamamlanmaktadır. ‘*Ayna Önündeki Çıplak*’ adlı çalışması pek bilinmez fakat en başarılı resimlerinden bir tanesidir. Resimde, aynanın önünde kendisini izleyen bir fahişe bulunmaktadır. Üzerinden çıkardığı gömlek hâlâ elindedir. Tipik siyah çoraplarını giymiş, her şey ortada ve gerçeklerle yüzleşme zamanı gelip çatmış. Jean Cocteau’nun dediği gibi ‘Her gün aynaya baktığımda ölümü görüyorum, işini hakkıyla yapıyor.’ Lautrec’in bu resmini de bu şekilde değerlendirebiliriz (Arnold, 1997, s. 78).

Sanatçının resimlerinde genellikle hüznü bir ifade bulunmaktadır. Yapmış olduğu bütün çalışmalarında hayatın aşağılık taraflarını, çirkinliğini ortaya döktüğü iddia edilmiştir. Fahişelere, dansözlere karşı duyduğu eğilim, çirkinliğinin vermiş olduğu intikam duygusuna yoranlar bile bulunmuştur. Resimlerinde aslında anlatmak istediği konu ahlâk yobazlığına sapsadan sadece gördüğünü resmetmekti. Bütün bu aradığı unsurları kuşkusuz içinde barındırdığı Montmartre’yi seçmesinde de bundan başka gaye aranmazdı (Altuna, 1970, s. 81).

19. yüzyılın ikinci yarısında endüstri devriminin bir tüketim ekonomisi yaratmaya başlamasıyla birlikte her alanda yazı ve resmin bütünleştiği afişler kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemde önemli eserler veren sanatçılar ortaya çıkmıştır. Jules Cheret ve Toulouse-Lautrec gibi. Paris'in tiyatro ve gece yaşantısının orta ve alt tabakaya hitap edilen afişler yapılmıştır. Lautrec'i afiş konusunda geliştiren ve besleyen konu fiziksel yapısı ile ilgili özellikler olmuştur. Fiziksel görünümünden dikkatleri azaltmak için sanatı bir ödünleme aracı olarak kullanmıştır. 1891'de ilk taş baskı afişlerini üretmeye başlamıştır. İlk taş baskısı Paris'in ünlü pavyonu Moulin Rouge (Kırmızı Yel Değirmeni) için hazırladığı afiş, 'Moulin Rouge: La Goulue'dir. Bu afiş sayesinde Lautrec, sanat dünyasında olağanüstü bir ün kazanmıştır (Akgün & Bulduk, 2015, s. 4).

Başka afişler kapak sayfaları ve süreli yayınlar için illüstrasyonlar yapmaya başlayan sanatçı aynı zamanda Paris'in gece hayatını betimleyen yağlıboya resimler yapmaya devam etmiştir (Felbinger, 2005, s. 39).

Resim 15. Toulouse-Lautrec, 'Moulin Rouge', Renkli Taşbaskı (afiş), 191 x 117 cm, 1891, Civica Raccolta di Stampe Bertarelli, Milano.

(Web: <http://www.dergibursa.com.tr/bir-kadin-hayrani/>)

Lautrec'in yaptığı bu afiş Paris sokaklarına asıldığında bir gecede şöhret olmuştur. Tepkisini abartısız tavrıyla ortaya koyan sanatçı 1891 yılının Ekim ayında yazdığı bir mektubunda annesine şöyle demiştir: 'Afişimi bugün Paris sokaklarına astılar. Yakında bir yenisini yapacağım.' Lautrec yirmi yedi yaşında yolunu bulmak için çok çabaladıktan sonra hayatının son on yılını doğal yeteneğini en iyi biçimde kullanabileceği bu sanat alanına adanmıştır kendini. Oymabaskı (gravür) denemeleri de yapmıştır fakat kendini tamamen taşbaskıya (litografi) vermiştir. Lautrec'in çalışmaları arasında tahmini otuz tanesi afiş olmak üzere 350 taşbaskısı bulunmaktadır (Arnold, 1997, s. 29).

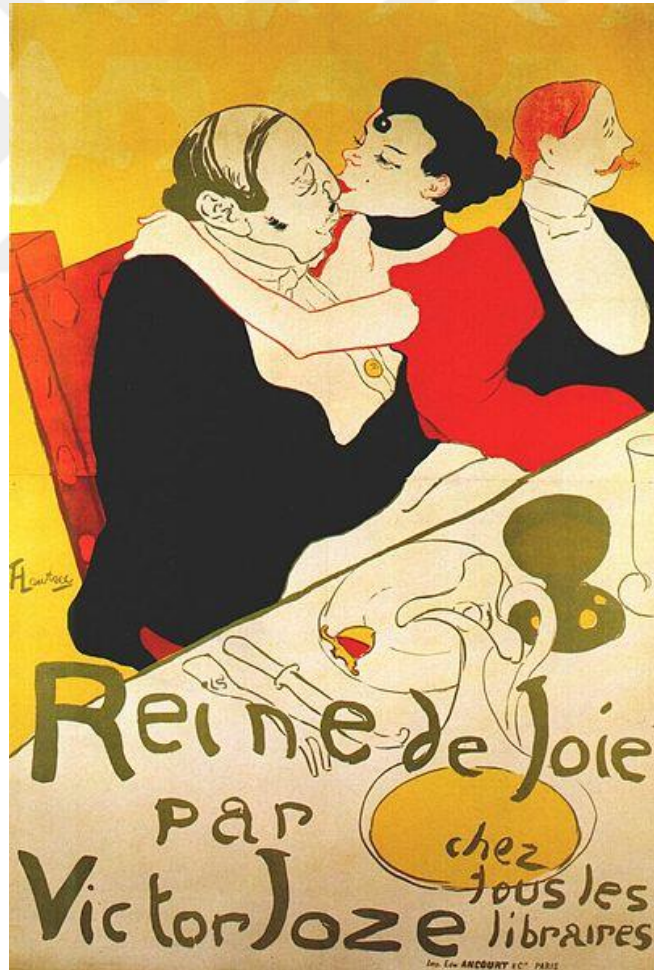
1892'de afiş yapmaya devam eden Lautrec, Bonnard ile birlikte Victor Joze'nin yeni çıkan romanı Reine de Joie'nin tanıtımını yapmayı üstlenmiştir. Bonnard kitaba pek de iyi olmayan bir kapak tasarlamıştır. Lautrec ise afiş alanında yaptığı ikinci önemli çalışmasını bu kitap ile meydana getirmiştir. Afişte süslü püslü bulunan bir kadın yemek masasında çirkin olan bir adamın burnundan öpmektedir.

Sanatçı bu afişinde de diğer ilk afişinde olduğu gibi alanların yerleştirilmesi, belirgin dış çizgi hatları ve renk kullanımı bakımından Japon ve kluzonizm tekniklerini uygulamaya başlamıştır (Arnold, 1997, s. 34).

Afişlerinde yalnızca gerekli öğeleri kullanmış ve figürlerin arasındaki boşluklarda kullandığı sözcükler afişin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Lautrec, gözlemlerine ve içinde yaşamış olduğu sorunlardan aldığı ilham ile hareketli ve kıvrak çizgiler içeren tasarımlarla kendine özgü bir tarz geliştirmiştir. Lautrec'in yaratıcı tasarımlarıyla afiş basit bir reklam aracı olmaktan çıkmış ve bir sanat dalı haline gelmiştir (Akgün & Bulduk, 2015, s. 61).

Resim 16. Toulouse-Lautrec, 'Reine de Joie', Renkli taşbaskı (afiş), 136,5 x 93,3 cm, 1892, Toulouse-Lautrec Müzesi, Albi.

(Web:[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lautrec_reine_de_joye_\(poster\)_1892.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lautrec_reine_de_joye_(poster)_1892.jpg))

Moulin Rouge afişiyle bir anda şöhret olan Lautrec, Marcelle Lender gibi yeni tanıştığı dostları, grafik yaratıcılıklar için ilham kaynağı olmuştur. Eserlerine yeni sanatsal doruklar eklemiştir. Ciddiye alınmayan fotoğraf ve taşbaskıya gösterdiği ilgi sanatçıyı geleneksel yargılar ve üslupların reddedemediği bir avangart sanatçısı yapmıştır. Lautrec, arkadaşı Maurice Joyant'ın organizasyonu ile ünlü Galerie Goupil 1893'de kişisel sergisini açmasıyla başarısını dile getirmiştir. Arkadaşı Dr. Bourges'in evlenmesi sonucunda yalnız yaşamaya başlayan sanatçı hayatının kontrolünü elinden kaçıran bu yıllarda alkolik olmaya başladığının belirtisini giderek artırmıştır (Felbinger, 2005, s. 49).

Lautrec, yıllardır yapısının kaldıramayacağı bir yaşam sürmekteydi ve sonunda bunun olumsuz etkilerini duymaya başlamıştır. Gece yaşantısının ışıltılı dünyası git gide yormaya başlamıştı. Giderek artan sakıncadan içtiği içkiler etkisini kötü bir şekilde göstermeye başlamıştır. Annesinin ve arkadaşlarının uyarılarını dikkate almayan sanatçı giderek en yakın dostlarını bile kaybederek yalnızlığına yalnızlık katmaya başlamıştır. Zeki ve yetenekli bu sanatçı kendisini bütünüyle bırakmış ve biraz da bilinçli bir şekilde kendi çöküşüne zemin hazırlamıştır. Yaşamının son yılları yavaş yavaş bir yıkılışın öyküsüdür. Tüm hastalıklarına ek olarak ölmeden kısa bir süre önce bir de frengiye yakalanmıştır. Fakat bu hastalığın tedavisi bulunmamaktadır. Lautrec acılarını hafifletmek için gün geçtikçe daha çok içki almaya başlamıştır (Arnold, 1997, s. 81-82).

Lautrec'in ailesi ve arkadaşları ondaki içi içine sığmazlık durumunu, aşırı heyecanını akıl hastası olarak görmekteydiler. Sanatçının bu halleri hayatın ona verdiği bütün zevklerin tadını çıkarma, kendi kendini aşma, çok fazla alkol alma bakımından gösterdiği çaba sonucu ortaya çıkan bir belirtiydi (Huisman & Dortu, 1980, s. 56).

1897 yılında geçirdiği *delirium tremens* krizi, alkolizme iyice zemin hazırlamıştır. Birçok fobisi ortaya çıkmıştır. Örneğin mikrop fobisi yüzünden odasını benzinle dezenfekte etmeye başlamıştı. Bunların olumsuz etkileri 1899 yılının Şubat ayında sokakta düşüp köprücük kemiğini kırması ile sonuçlanmıştır. Durumu kötüleşen Lautrec'i, kuzeni Gabriel ve arkadaşı Dr. Bourges Neuilly'deki bir psikiyatri kliniğine yatırmışlardır (Felbinger, 2005, s. 84).

Lautrec kendine geldiğinde akıl hastanesinde olduğunu fark edince ömrü boyunca orada kalma korkusuyla öfke nöbetleri geçirmiştir. Babasının yıllar önce hediye ettiği şahin yetiştirme kitabında yazılı olan öğütleri hatırlayarak babası Kolt Alphonse'a bir mektup yazmıştır: *'Baba, bana merhamet göstermek için son fırsatınız bu. Hapsedildim. Bilirsiniz ki hapsedilen her şey ölür!'* Lautrec'in yardım çağrılarına hiç kimse yanıt vermemiştir (Arnold, 1997, s. 82). Dört beş günden sonra iyileşme göstermiş ve on beş günde tamamen dengesi yerine gelmiştir. Aksileşecek ve asabileşecek kadar cesaretini topladığı hâlde, içinde bulunduğu durumdan şikâyetçi olmamaya bilhassa devam etmekteydi. Başına gelenleri kabul ediyormuşçasına güleryüz gösterme çabasıdadır (Huisman & Dortu, 1980, s. 57). İyileştiğini ispatlamak zorunda kalan Lautrec oradan çıkmanın bir yolunu bulmuştur. Lautrec, *'Birkaç resim yaparsam, beni burada daha fazla tutamazlar. Buradan çıkmak istiyorum! Beni buraya kapamaya hakları yok.'* diye düşünmüştür. Arkadaşı Joyant'tan resim malzemeleri istemiştir (Arnold, 1997, s. 82).

Joyant, Lautrec'e konu olarak sirk alan bir dizi illüstrasyon siparişi vermek gelmiştir aklına. Lautrec'in ne yağlıboyaya nede fırçaya ihtiyacı vardır. Hasta odasında renkli kurşunkalemlerle şaşırtıcı yapıtlar ortaya çıkarmıştır. Sürekli olarak sirke gidip palyaçoları, ip cambazlarını, zor ve sade oyunlarını tümünü sevmiş ve hayranlıkla izlemiştir (Huisman & Dortu, 1980, s. 57). Klinikte yattığı süre zarfında boş durmayan sanatçı, uzun süredir tasarladığı ünlü cambazhane resimlerini tamamlamıştır (Altuna, 1970, s. 207).

Bellediğinde kaldığı kadar sirk konulu çalışmalar yapmaya çalışmış ve diğer çalışmalarına göre daha özenliydi. Tek amacı buradaki doktorları toparlandığına ikna etmektir. Resimlerin de bir ustanın elinden çıktığı apaçık bellidir, fakat bir zoraki hava sezilir. Figürleri çevreleyen gölgeler üzerinde epeyce uğraşan Lautrec, figürler arasındaki orantıları ilk kez bu kadar titizlikle tutturmaya çalışmıştır. Yaptığı sirk resimlerinde seyircisi olmayan sirkte gösteri yapan hayvanlar ve palyaçoların olması sanatçının hastanede duyduğu güvensizlik ve yalnızlık duygusu olarak yorumlanmaktadır (Arnold, 1997, s. 82).

Sanatçı, yaptığı resimler sayesinde klinikten çıkmayı başarmıştır. ‘Kendimi desenlerimle kurtardım’ diyen sanatçı ahlak düşkünü eski bir amiral olan uzaktan akrabası Paul Viaud içki içmesini engellemek için sanatçının yanından ayrılmaması için görevlendirilmiştir. Lautrec bu arkadaşı şöyle tanıtmaktan hoşlanırdı: ‘Mösyö Viaud, benim ayı kılavuzum, dünyanın en sefil adamı.’ Yine de onu da atlatmakta zorlanmayan Lautrec boş bastonunun içinde içkisine devam etmiştir. Doktorların uymasını istediği kuralların hiçbirine uymamıştır. Giderek sağlığı bozulan sanatçı yaratıcılığını yeniden kazanmasına rağmen yaşama sevincini kaybetmiştir (Felbinger, 2005, s. 84-85).

Lautrec Paris’e son gelişinde atölyesini kapatmış ve birkaç resme imza attıktan sonra hoşuna gitmeyen resimlerini imha etmiştir. Deniz kıyısına yolculuğa çıkan sanatçı ağustosun ortasında kalp krizi sonucu vücudunun bir bölümüne inme inmiştir. Durumunun bir daha düzelmeyeceğini anlayan annesi Lautrec’i 20 Ağustosta Malromé Şatosu’na getirmiştir. Lautrec yaşamın da ilk kez bu kadar savunmasız ve saklandığı maskenin ardına sığınmaktan vazgeçmiştir. Annesinin, babasının ve bakıcısı Viaud’un yanında 9 Eylül 1901’de sabahın 02.15’inde 36 yaşında hayata veda etmiştir (Arnold, 1997, s. 89).

Annesi Kontes oğlunun ölümünden sonra sanatsal mimarisine sahip çıkmıştır. 1922 yılında Albi’de kurulan Toulouse-Lautrec Müzesi’ne çoğu eserlerini bağışlamıştır. Grafik çalışmaları ve sayısız fotoğrafı Paris’te Bibliotheque Nationale’e vermiştir (Felbinger, 2005, s. 23).

IV. BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Yaralı Geyik

Resim 17. Frida Kahlo, 'Yaralı Geyik', TÜYB, 173,5 x 173 cm, 1946, Modern Sanat Müzesi, Mexico City.

(Web: <https://mexicanartwork.files.wordpress.com/2012/01/the-little-dear.jpg>)

1. Bu resimde Frida Kahlo'nun bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Üç uzmanın ortak görüşüne göre, Kahlo'nun bedensel ve ruhsal deformasyonları yaşanmışlıkları ile alakalı olarak hayatının belli dönemlerinde sanatçının eserlerinde kendini göstermektedir. Sanatçı o dönemde geçirmiş olduğu operasyonlardan beklediği cevabı alamayınca bu resmi ortaya çıkarmıştır. Yaralı Geyik resminde fiziksel rahatsızlıklarından ziyade ruhsal rahatsızlığı daha ön plana çıkmıştır. Dokuz okla vurulan geyiğin yüzünde hiçbir acı ifade bulunmamaktadır. Ürkek geyiğin vücuduna saplanan oklar etrafındakiler tarafından ruhsal olarak

yıpratıldığı aynı zamanda yalnızlığını da göstermektedir. Resmin arka planın da yaşlı ve ölü bir doğa bulunmaktadır fakat umudu temsil eden gökyüzü ve deniz ile zıtlık oluşturulmuştur.

2. Bu resim plastik değerler açısından incelenirse neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde, resim kompozisyon, ışık-gölge, leke, hareket, vurgu ve zıtlıktan (kontrast) oluşmaktadır. Soğuk renkler kullanan sanatçı, yeşil tonların hâkim olduğu geyiğin üzerindeki kan kırmızısı kullanarak zıtlığı oluşturmuştur. Kasvet dolu ağaçların olduğu bu ormanda arka planda kullandığı mavi deniz ve gökyüzünü kullanarak umuda vurgu yapıldığı ifade edilmektedir. Kuru ağaçlar ve dallar ise karamsarlığı simgelemektedir. Açık kompozisyon kullanan sanatçı, ağaçların sırası ve öndeki ağaç dalı resimde oran-orantı, denge ve perspektifi sağlamaktadır. Resim homojen bir şekilde lekelerden ve yer yer çizgisel olarak yapıldığı ifade edilmektedir.

4.2. Henry Ford Hastanesi

Resim 18. Frida Kahlo, 'Henry Ford Hastanesi', MÜYB, 30,5 x 30 cm 1932.

(Web: <https://www.fridakahlo.org/henry-ford-hospital.jsp>)

1. Bu resimde Frida Kahlo'nun bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

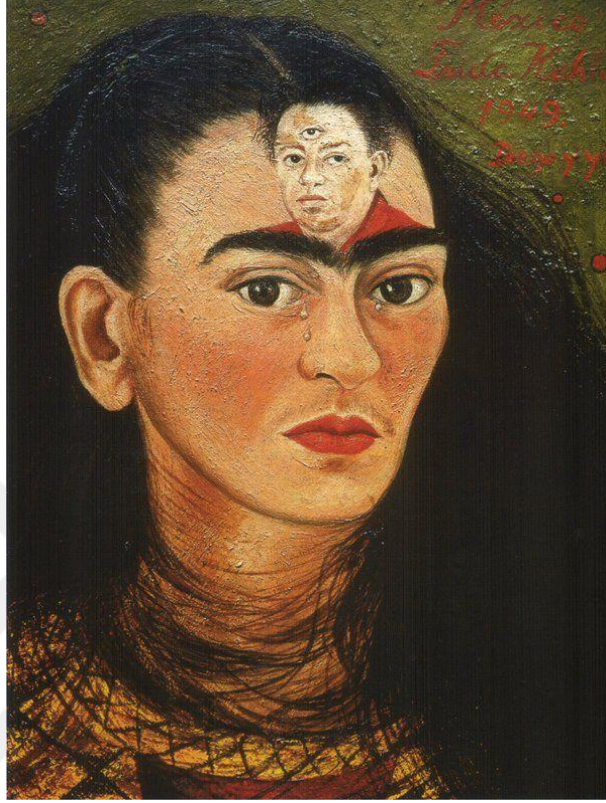
Üç uzmanın ortak görüşünde, Kahlo'nun yapmış olduğu objeler kürtajın vermiş olduğu acıları ve anne olamayacağını bu şekilde yansıttığı belirtilmiştir. Sanatçının çaresizliğini vücudunu yatağın eğimiyle birlikte vermiştir. Altı objenin bulunduğu resimde özellikle bebeğinin olmasını istediği bir fetüs çizmiştir. Diğer yanda rahime benzeyen bir orkide ve kurdelelerde tuttuğu mide bulunmaktadır. Kahlo bu resimde düşük yaparken hissettiği acıları yansıtmaktadır.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde sanatçının kullandığı renkler kırmızının dehşeti korkuyu temsil etmektedir. Fakat bir yandan da gökyüzünün mavi olması umudu çağrıştırmaktadır. Açık kompozisyon olarak yapılan bu çalışmada sanatçı, dikey formları geri ve ön planda yatay çizgilerle dengelemektedir. Ayrıca durağanlığı merkeze aldığı kendi portresi ile bütünleştirdiği geyik ile bozarak zıtlık oluşturmaktadır.

4.3. Diego ve Ben

Resim 19. Frida Kahlo, 'Diego ve Ben', TÜYB, 29,5x22,4 cm, 1949.

(Web: <https://tr.pinterest.com/pin/519391769506306196/?lp=true>)

1. Bu resimde Frida Kahlo'nun bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Diego ve Ben adlı resimde iki uzmanın görüşü resmin sadece ruhsal yönden deforme olduğunu ifade etmekte, bir uzman ise hem fiziksel hem de ruhsal bakımdan deformasyonun olduğunu ifade etmektedir. Kahlo'nun hayatında Diego hem bir yıkım hem de bir iyileşme umududur. Sanatçı alnının ortasına yerleştirdiği üçüncü bir gözü eşi Diego'nun başka kadınlara da olan tutkusunu ve sadakatsizliğini çizdiği gözyaşları ile anlatmaktadır.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde, resmin merkezine kendisini yerleştiren sanatçı hastane yatağı üzerinde kendisini izleyene tüm gerçekliği ile göstermektedir. Kendi

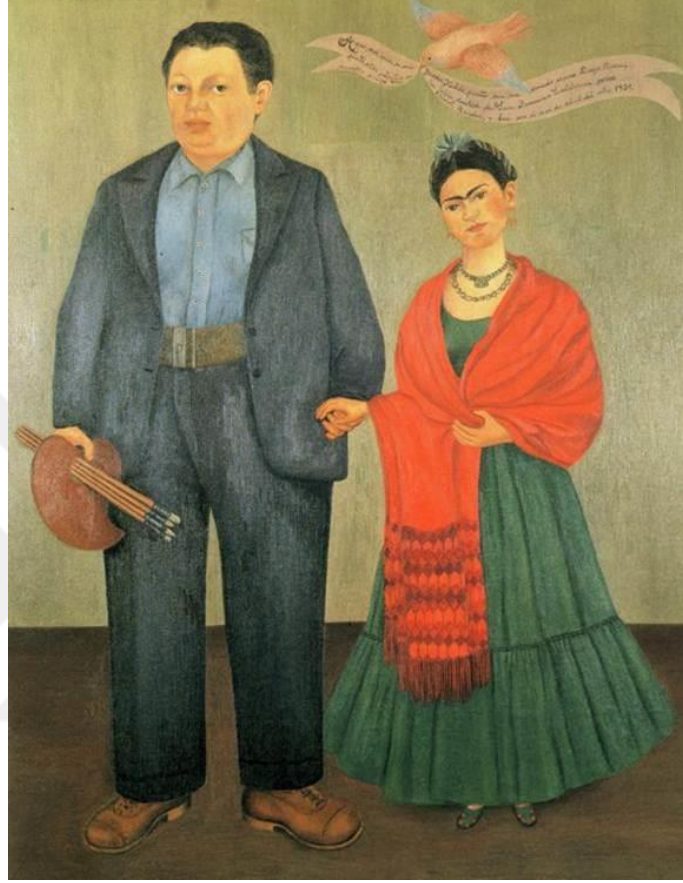

perspektifi ile zıt hastane penceresinden gördüğü manzara arka planda sıralanmaktadır. Hastaneye bağlılığını, kendi durumunun yavaş ilerleyişi, çektiği acı ve kaybettiğinin üzüntüsünü simgesel anlatıma dönüştürmektedir. Sanatçı, gökyüzünün mavisi ile yeryüzünün kahverengisi arasında kendisini resmetmiş ve görmezden gelinen gerçekleri tüm çıplaklığıyla ortaya koymaktadır.

4.4. Frida Kahlo ve Diego Rivera Düğün

Resim 20. Frida Kahlo, 'Frieda Kahlo ve Diego Rivera', TÜYB, 100x79 cm, 1931, Albert M. Bender Collection, San Francisco.

(Web: <https://www.artkolik.net/sanatcilar/frida-kahlo-kimdir-hayati-ve-sanatcinin-bilinmeyenleri-3884>)

1. Bu resimde Frida Kahlo'nun bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Kahlo, vücut olarak rahatsızlığından dolayı daha kısa resmedilmiş ve elbisenin altından gözüken ayakları narin ve kırılğan olarak betimlenmiştir. Kahlo'nun başının eğikliği ile sakinliği ve uysallığı belirtmektedir.

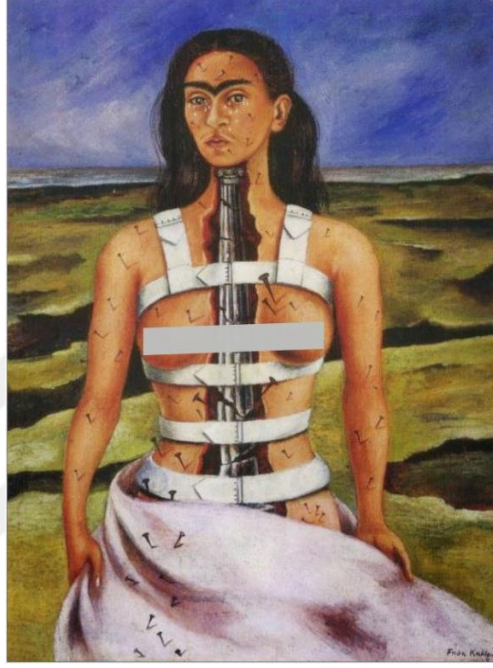
2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Sanata klasik düğün fotoğrafı edasıyla çekilmiş bir fotoğrafmış gibi çalıştığı kendi düğün resminde sanatçı, kompozisyonu kapalı tutarak eşinin kimliğini elinde tuttuğu paletle ifade etmiştir. Pastel tonlarda yapılan bu eserde sanatçı aslında

kullandığı renklerden mutsuzluğu çağrıştırmaktadır. Fakat yeşil ve turuncu ile sakinliği ve huzuru da ekleyerek zıtlık oluşturmaktadır.

4.5. Kırık Sütun

Resim 21. Frida Kahlo, 'Kırık Sütun', TÜYB, 88,5x45 cm, 1944, Dolore Olmedo Patino Müzesi, Mexico City.

(Web: <https://hazelstainer.wordpress.com/2018/08/31/frida-kahlo-making-her-self-up/thebrokencolumn1944/>)

1. Bu resimde Frida Kahlo'nun bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

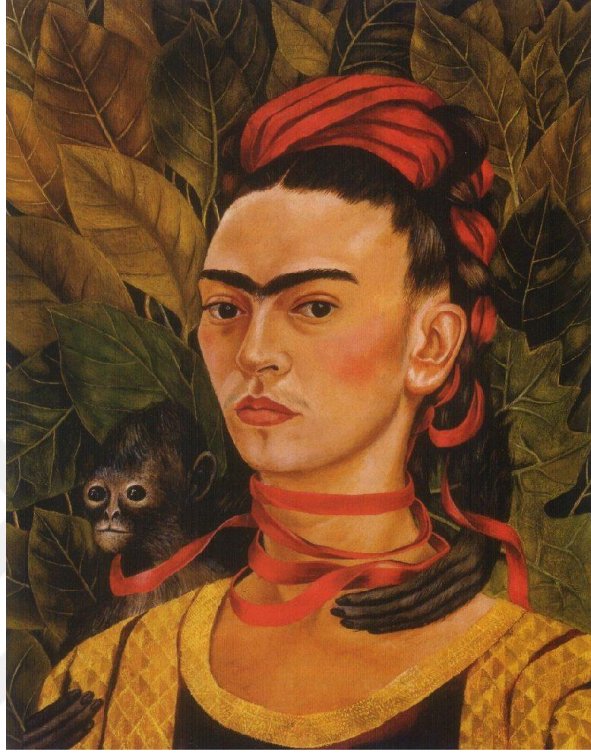
Sanatçı resminde deformasyonları bedeninin bir demir korse içerisine sıkıştırılması ve katlanılmaz acılarının bedenine sapladığı çivilerle anlatmaktadır.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın görüşüne göre resimde geriye doğru uzamsal bir perspektif olsa da renk perspektifini göz ardı eden sanata, insan bedeninin en önemli taşıyıcısı olan omurgasında yaşadığı kaza sonucu oluşan zararların psikolojisini hala ayakta durarak umudu anlatmaktadır. Arka fonda kullanılan renkler ve lekeler çorak kuru bir alanı andırmaktadır. Resim adeta 'her şeye rağmen' diye bağırılmaktadır. Sanat anlayışı doğrultusunda ışık-gölge fazla dikkate alınmamıştır.

4.6. Maymunla Otoportre

Resim 22. Frida Kahlo, 'Maymunla Otoportre', TÜYB, 40,6x30,5 cm, 1938, Albright Knox Sanat Galerisi, New York.

(Web: <https://www.arthipo.com/tr-tr/frida-kahlo-maymun-ve-kirmizi-kurdele-ile-otoportre.html>)

1. Bu resimde Frida Kahlo'nun bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

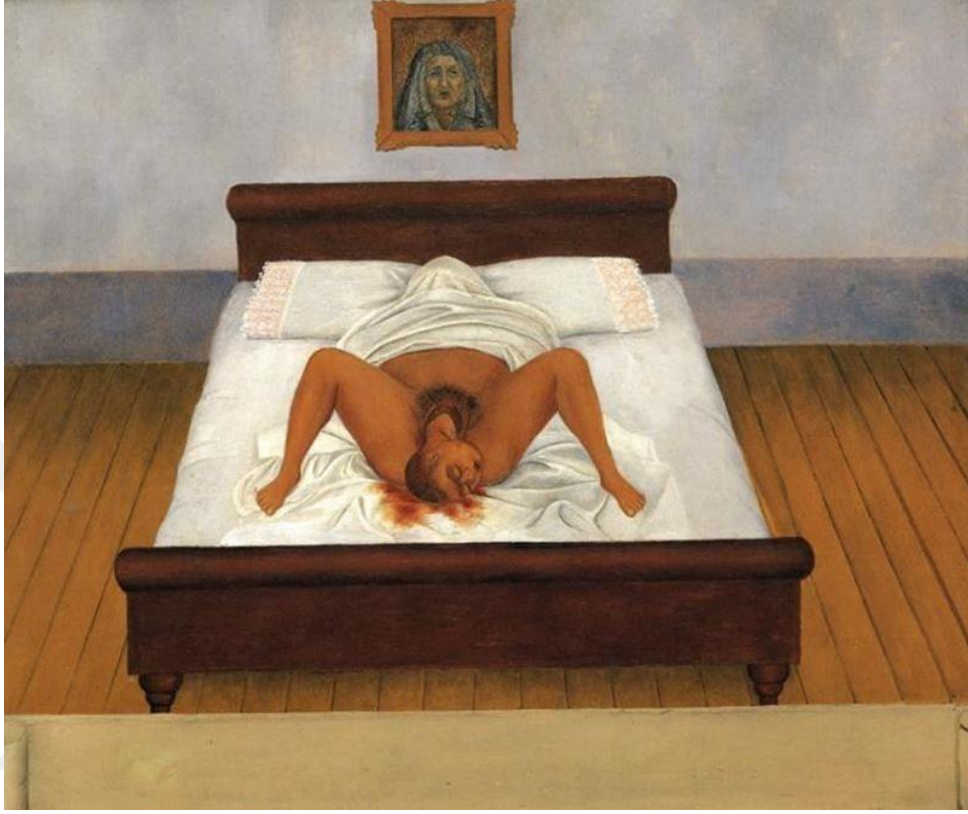
Üç uzmanın ortak görüşün de, Kahlo'nun boynuna sarılan maymun ona olan düşkünlüğünü göstermektedir. Kendisini yalnız hisseden ve hiçbir zaman anne olamamanın vermiş olduğu acı nedeniyle Kahlo kendisini hayvanlara adamıştır.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşün de resim de, tıpkı bir arkadaş gibi sanatçıya sarılan maymun ve ona bağlılığını göstermektedir bu şekilde ortaya çıkarmıştır. Arka plandaki yeşil ağaç yaprakları umudu temsil etmektedir. Kontrast renklerle oluşturulması oldukça dengeli bu otoportre çalışmasında, sanatçı hem arka planda hem de ön planda detaylara önem vermektedir.

4.7. Doğumum

Resim 23. Frida Kahlo, 'Doğumum', MÜYB, 30,5x30 cm, 1931.

(Web: <https://www.pivada.com/frida-kahlo-dogumum-1932>)

1. Bu resimde Frida Kahlo'nun bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Üç uzmanın ortak görüşüne göre resimde Kahlo'nun hayatı boyunca geçirmiş olduğu kazalar ve rahatsızlıklardan dolayı hiçbir zaman anne olamayacağının bir ruhsal çöküntüsünü resmettiği görülmektedir.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incelerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Leke ve çizgi tekniğinin bir arada kullandığı resimde beyaz örtü ölümü çağrıştırmaktadır. Perspektif olarak resmedilmiş yatak ve figür kompozisyonunun yatay çizgilerle dengelendiği bu çalışmada sanatçı hayatın rutin oluşunu resmetmiştir. Kırmızı kan lekeleri o anın dehşeti yaşanmış olan acı tecrübelerle birlikte yansıtmaktadır ve anneye empati söz konusudur şeklinde ifade edilmektedir.

4.8. Kadife Elbiseli Otoportre

Resim 24. Frida Kahlo, 'Kadife Elbiseli Otoportre', 79,7x60 cm, 1926.

(Web: <https://feministsozluk.com/discussion/61/frida-kahlo>)

1. Bu resimde Frida Kahlo'nun bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

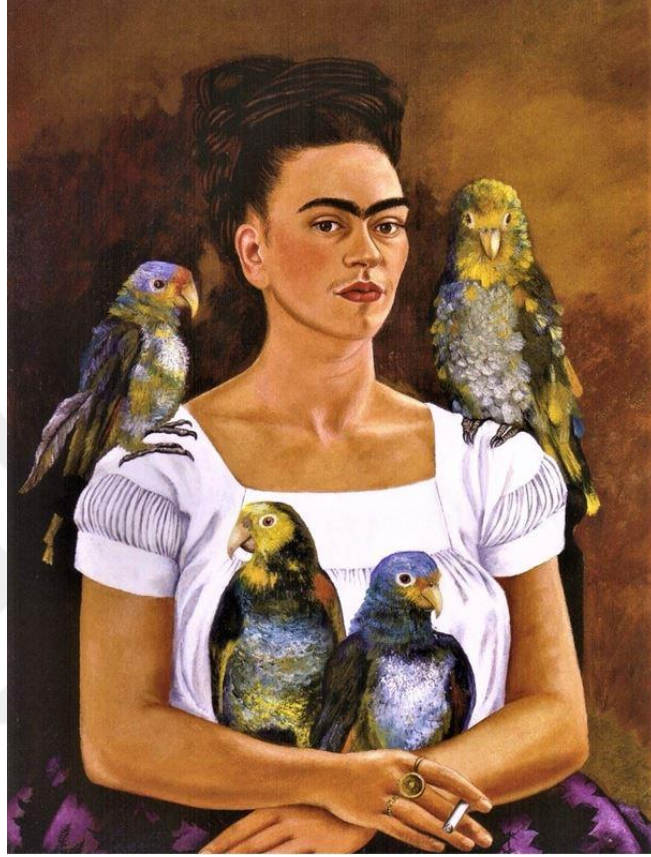
Sağ elin kola narin bir şekilde resmedilmesi karşı tarafa sunulan bir teklif olarak ifade edilmiş ve arka planın karışık ve karanlık olması ise sanatçının içinde bulunduğu durumundan dolayı melankolik bir şekilde resmettiği görülmektedir.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde sanatçı çalışmasında maniyerist bir edayla cazibesini ortaya koymaktadır. Kapalı kompozisyon olarak yapılan bu çalışma da merkeze aldığı kendi portresiyle sınırlandırmıştır.

4.9. Ben ve Papağanlarım

Resim 25. Frida Kahlo, 'Ben ve Papağanlarım', TÜYB, 82x62,8 cm, 1941, Mr ve Mrs Koleksiyonu, New Orleans.

(Web: <https://www.pivada.com/frida-kahlo-ben-ve-papaganlarim-1941>)

1. Bu resimde Frida Kahlo'nun bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Bir uzmanın görüşünde sanatçının elinde bulunan sigara içinde olduğu üzüntü halinin bir temsili olarak ifade edilmektedir. İki uzmanın ortak görüşüne göre sanatçının papağanların etrafında olması ve elinde bulunan sigaranın yalnızlığına ve mutsuzluğuna vurgu yapıldığı ifade edilmektedir.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde resimde arka fonda kullanılan renk ve lekeler mutsuzluğu ve kederi çağrıştırmaktadır. Papağanların bakışları ve renkleri ise kendisine olan bağlılığını ve arka fonun aksine umudu temsil etmektedir. Bu çalışma

kompozisyon olarak kapalıdır ve birçok resminde olduğu gibi merkezde kendisi bulunmaktadır.

4.10. Köklerim

Resim 26. Frida Kahlo, 'Köklerim', MÜYB, 30,5x49,9 cm, 1943, Jacques ve Natasha Gelman Koleksiyonu, Mexico City.

(Web: <http://istanbuldasanat.org/frida-kahlo-uzerine/>)

1. Bu resimde Frida Kahlo'nun bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Üç uzmanın ortak görüşünde, 1943 yılında yapılan bu çalışma eşi Diego'yla tekrar barıştıktan sonra yapıldığı düşünülmektedir. Figürün etrafındaki cansız, verimsiz, kuru yaprak ve dallar Kahlo'nun hiçbir zaman anne olamayacağını temsil ettiği ifade edilmektedir.

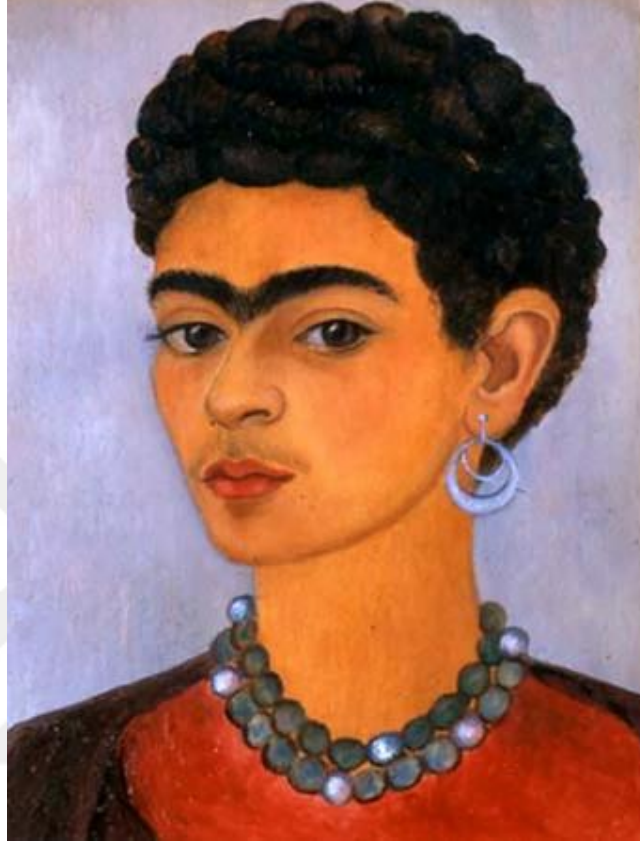
2. Bu resmi plastik değerler açısından incelerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde arka fonda ve üzerinde kullandığı kurumuş ağaç dalları ve solgun yapraklar kederi, üzüntüyü ve umutsuzluğu yansıtmaktadır. Açık kompozisyon kullanan sanatçı figürü yatay bir şekilde, kurumuş ağaç dallarını dik bir şekilde yerleştirerek resme hareket katmıştır.

4.11. Kıvrık Saçlı Otoportre

Resim 27. Frida Kahlo, 'Kıvrık Saçlı Otoportre', KÜYB, 19,3x14,7 cm, 1935, Özel Koleksiyon.

(Web: <http://www.leblebitozu.com/frida-kahlonun-15-eseriyle-hayatindan-kesitler/>)

1. Bu resimde Frida Kahlo'nun bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Üç uzmanın ortak görüşünde, resimde tamamen ruhsal deforme bulunmaktadır. O dönemde eşi Diego ile sarsıntılı bir evliliği sürdürmekte olan Kahlo, kendisine yeni bir stil yaratmak amaçlı saçlarını kıvrık ve kısa resmetmiştir.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Kapalı kompozisyonda yapılan bu çalışma, arka fonda açık mavi huzuru temsil etse de yüzündeki ifade mutsuzluğunu açığa vurmaktadır. Sanatçı resmin merkezine yine kendisini koymuştur.

4.12. Suyun Bana Verdiği

Resim 28. Frida Kahlo, 'Suyun Bana Verdiği' TÜYB, 91x70,5 cm, 1938, Daniel Filipacchi Koleksiyonu, Paris.

(Web: <http://www.leblebitozu.com/frida-kahlonun-15-eseriyle-hayatindan-kesitler/>)

1. Bu resimde Frida Kahlo'nun bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Bir uzmana göre resimde hem ruhsal hem bedensel deformelerin suya yansıtılmış hali olarak ifade edilmektedir. İki uzmanın ortak görüşünde de sanatçının bütün duygularını üzüntüleri, mutlulukları, acıları tek bir tablo içinde aktarılmıştır.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşüne göre oldukça karmaşık olan bu resimde perspektifin biraz dışına çıkmıştır. Açık kompozisyona sahip olan bu çalışmada,

arka fonda bulunan tek ve sade renk ön planda bulunan küvetin içerisindeki figür ve objelere odaklanmamızı sağlamaktadır.

4.13. İki Frida

Resim 29. Frida Kahlo, 'İki Frida', TÜYB, 173,5x173 cm, 1939, Modern Sanat Müzesi, Mexico Müzesi.

(Web: <https://www.pivada.com/frida-kahlo>)

1. Bu resimde Frida Kahlo'nun bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Üç uzmanın ortak görüşünde sanatçı kendisini ikizi Frida'yla resmetmiştir. Bir tarafta kırılganlığını, çaresizliğini, yalnızlığını göstermekte diğer tarafta ise onu destekleyen, besleyen yönünü betimlediği ifade edilmektedir.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Arka planda kullanılan renk lekesel fırça darbeleriyle birlikte karanlık bulutlarla kaplı gökyüzü karamsarlığı temsil etmektedir. İki figür kullanılan resim

birbiri ile bağlantılıdır. Birisi daha açık ve parlak renkler kullanılmış diğeri ise soğuk renklerden ibarettir.

4.14. Yaşasın Yaşam

Resim 30. Frida Kahlo, ‘Yaşasın Yaşam, MÜYB, 1954, Frida Kahlo Müzesi Coyoacan Mexico.

(Web: <https://www.pivada.com/frida-kahlo>)

1. Bu resimde Frida Kahlo'nun bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Kahlo'nun 'Yaşasın Yaşam' adlı bu natüremort çalışması ölmeden önce yaptığı son çalışması olarak bilinmektedir. Üç uzmanın ortak görüşünde deformasyon görülmemektedir.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Sanatçı, kırmızı ve yeşil rengin hâkim olduğu bu resimde zıtlığı oluşturmuştur. Açık kompozisyon olan bu çalışma da, resmin merkezinde yatay ve dikey resmedilmiş karpuzlar bulunmaktadır. Karpuzun sulu ve kırmızı olması sanatçının yaşamış olduğu bedensel rahatsızlıkların bir simgesi olarak betimlendiği üç uzman tarafından ifade edilmektedir.

4.15. Umut Olmadan

Resim 31. Frida Kahlo, 'Umut Olmadan', TÜYB, 28x36 cm, 1945 Dolores Olmedo Patino Müzesi, Mexico City.

(Web: <https://www.pivada.com/frida-kahlo>)

1. Bu resimde Frida Kahlo'nun bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Kendisini gözyaşları içinde tasvir eden sanatçı, geçirmiş olduğu kazalardan dolayı doktoru tarafından önerilen yiyecekleri yemektedir. Bunu da resminde şövalesine astığı kuru kafa ve hayvan figürleriyle belli etmektedir.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde sanatçının üst tarafına yerleştirilmiş kafatasları ve hayvanlar o anki zorluğu ve dehşeti açığa çıkarmaktadır. Soğuk ve sıcak renklerin bir arada kullanıldığı resimde arka fondaki ay, güneş ve kurak arazi umutsuzluğu karamsarlığı anlatmaktadır. Açık kompozisyonla yapılan bu çalışmada, dikey formlar paralel çizgilerle dengelemektedir.

4.16. Yolcu Arabası

Resim 32. Toulouse-Lautrec, 'Yolcu Arabası', 1880.

(Web: <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-t/toulouse-lautrec-henri-de/henri-de-toulouse-lautrec-yolcu-arabasi-1871/>)

1. Bu resimde Toulouse-Lautrec'in bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Sanatçı deformasyonları kullandığı teknikle ve renklerle yansıttığı görülmektedir. Babasının resimlerinden etkilenen sanatçı bu tür resimler yapmaktan zevk almaktadır.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Sanatçı, sosyal tabakalaşmanın karşısında kendi yerini sorguladığı hayatı boyunca izlenimlerini lekesele bir biçimde yer yer serbest fırça darbeleri ve yer yer karışık lekesele biçimleri bir arada kullanarak dengeli bir biçimde ancak kazımlarla plastik deformasyonlara yer vermektedir. Arka fonun detaylarına fazla önem vermeyen sanatçı, önemli olan konunun nerde ve nasıl yapıldığıdır.

4.17. amaşırcı Kız

Resim 33. Toulouse-Lautrec, ‘amaşırcı Kız’, Karakalem, 65x50 cm, 1884, zel Koleksiyon.

(Web: <http://www.solakkedi.com/ressamlar/lautrec/001.html>)

1. Bu resimde Toulouse-Lautrec’in bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görölmektedir?

Sanatçı bu çalışmasında siluet ve kızıl saçlı bir model kullanmıştır ve kadınlara önem vermektedir. İşçi sınıfının ham, kasvetli ve cesur dünyasını amaçlayan sanatçı en sevdiği modelini bir çamaşırcı olarak betimlemektedir.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde resim de sarımsı pastel tonları hâkimdir. Fiziksel olarak yorgunluğunu figürün eğik duruşu ile göstermektedir. Kapalı kompozisyona sahip olan bu çalışmada ışığı pencereden almaktadır. Arka fona bu resimde de önem vermeden dikkatleri sadece figüre çekmektedir.

4.18. A La Mie

Resim 34. Toulouse-Lautrec, 'A La Mie', KÜSB ve Guaj, 53x67 cm, 1891, Güzel Sanatlar Müzesi, Boston.

(Web: <http://gandalfsgallery.blogspot.com/2019/01/henri-de-toulouse-lautrec-at-cafe-la.html>)

1. Bu resimde Toulouse-Lautrec'in bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Üç uzmanın ortak görüşünde resimde ruhsal bir deforme bulunmaktadır. Yemekten sonra şaraplarını içen sarhoş ve yaşlı çift vardır. Bu iki figürün ruhsal durumları resmin içeriğini yansıtmaktadır.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Erkek figürün çakır keyfi yanında oturan kızıl saçlı fahişenin ters tutumuyla resimde hareketlilik oluşmaktadır. Resimde hâkim olan turuncu, kırmızı gibi sıcak renkler, mavi ve morlarla zıtlık oluşturmaktadır. Arka fonda sabırsızlığını belli edercesine kullandığı eskiz havası katan fırça darbeleriyle bize resmin anlamını vurgulamaktadır. Çalışma iki figürlü açık kompozisyondan oluşmaktadır. Çizgi ve renklerle derinlik hissi verilmiştir. Öndeki iki figürün oluşturduğu üçgen, duvardaki dikey çizgilerle ve sandalyenin çizgisiyle dengelenmiştir.

4.19. Kontes Adéle de Toulouse-Lautrec'in Malromé Şatosu'ndaki Portresi

Resim 35. Toulouse-Lautrec, 'Kontes Adéle de Toulouse-Lautrec'in Malromé Şatosu'ndaki Portresi', TÛYB, 92x81 cm, 1881, Toulouse-Lautrec Müzesi, Albi.

(Web: <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-t/toulouse-lautrec-henri-de/henri-de-toulouse-lautrec-sanatcinin-annesi-9253/>)

1. Bu resimde Toulouse-Lautrec'in bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Sanatçı annesine duyduğu hayranlığı ve sevgisini yapmış olduğu portrelerle dile getirmektedir. Figürün yüz ifadesinde oldukça mütevazî olduğu ve ellerinin zarıflığıyla oğlunun yaşamına kendisini teslim eden bir anne olduğu ifade edilmektedir.

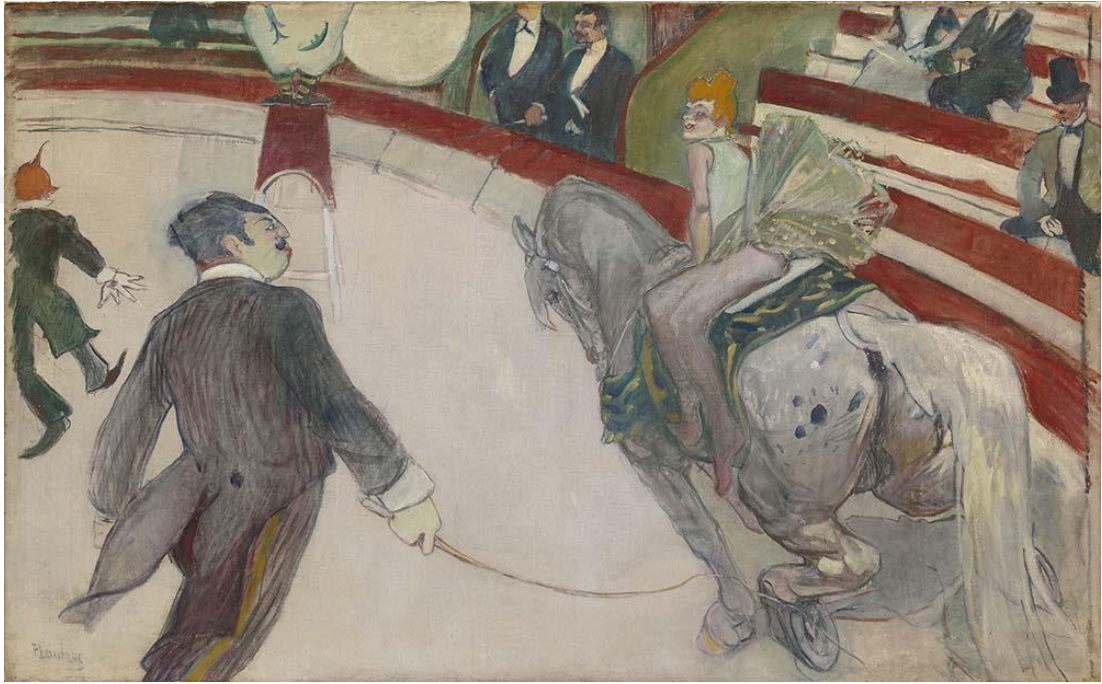
2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde diğer çalışmalarından daha resmi gözükken bu resim gün ışığıyla aydınlatılarak bir zıtlık oluşturmaktadır. Resimde teknik olarak çapraz taramalar ve paralellikler hâkimdir. Kapalı kompozisyon olan resimde, renk kullanımında oldukça özenli davranan sanatçı sarı ve kahverenginin hoş bir

parlaklığı pastelimsi tonlarla birleşmektedir. Diğer yandan kırmızımsı ve yeşil tonları da kullanan sanatçı oldukça başarılı olmuştur. Elbise üzerindeki beyazlığı ve parlaklığı ile yumuşak fırça darbeleri göz alıcıdır.

4.20. Fernando Sirki: Binici

Resim 36. Toulouse-Lautrec, 'Fernando Sirki: Binici', TÜYB, 100,3x161,3 cm, 1888, Chicago Sanat Enstitüsü, Chicago.

(Web: <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-t/toulouse-lautrec-henri-de/henri-de-toulouse-lautrec-fernando-sirinde-9258/>)

1. Bu resimde Toulouse-Lautrec'in bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Üç uzmanın ortak görüşünde her ne kadar sirk içerisinde izleyiciler ikinci plana atılmışsa da asıl konu binici ve koyu rengeyle dikkat çeken elinde kırbaç tutan adam resmi dengelemektedir. Ancak hayatı sosyal anlamda sıkıntılarla geçiren ve fiziksel durumunu kendine sorun eden Lautrec, resmi öyle bir yerden kadraja almaktadır ki kendisi de sirk alanında ve yüksekte bulunmaktadır.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde dış hatlarıyla vurgulanan figürler yerden silüetler halinde yükselmektedir. Resmin merkezini boş bırakmıştır. Simetrik olmayan iki bölümden oluşan bu resim de dinamik hareketlerle birbirine bağlanmaktadır. Resmin sol tarafına doğru koşan at sol taraftaki figürün elindeki kırbacı resmin merkezine doğru savurmasıyla resim de bütünlük oluşmaktadır. Resim açık kompozisyon olup sarımsı pastel tonlar hâkimdir.

4.21. Rat Mort'da Özel Bir Oda

Resim 37. Toulouse-Lautrec, 'Rat Mort'da Özel Bir Oda', TÜYB, 55x45 cm, 1899, Courtauld Enstitüsü Galerisi, Londra.

(Web: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Au_Rat_Mort.jpg)

1. Bu resimde Toulouse-Lautrec'in bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Üç uzmanın ortak görüşünde sanatçının, fahişelere ve alkole olan ilgisi ruhsal bir deformasyona bağlı olarak görülmektedir.

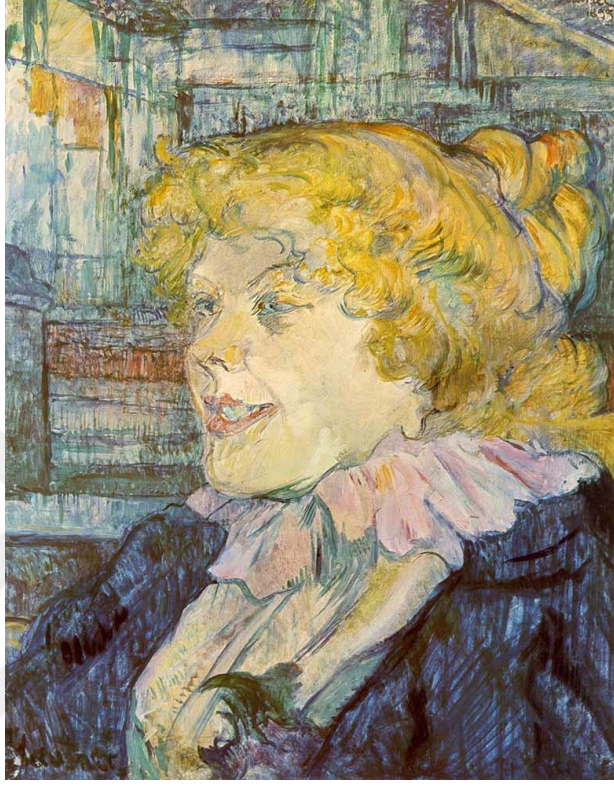
2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde resimde yapay ışık kullanarak figürü daha ön plâna çıkaran sanatçı yüzü bu ışık ile aydınlatmaktadır. Dudakta ki kırmızı dolgunluk resmin tamamına yayılmış renklendirmedi. Gözlerdeki tek fırça darbeleri kontrast renklerle gözleri vurgulaması oldukça başarılı bir etki yaratmaktadır. Kompozisyon olarak kapalı bir resimdir.

4.22. Le Havre'daki The Star Barından İngiliz Kız

Resim 38. Toulouse-Lautrec, 'Le Havre'daki The Star Barından İngiliz Kız', AÜYB, 41x32,5 cm, 1899, Toulouse-Lautrec Müzesi, Albi.

(Web: <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-t/toulouse-lautrec-henri-de/henri-de-toulouse-lautrec-star-cafede-ingiliz-kizi-9294/>)

1. Bu resimde Toulouse-Lautrec'in bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Üç uzmanın ortak görüşünde çizgileri karışık teknikle yapması ruhsal deformeye bağlanmaktadır. Renklerin çığ kullanılması ise sanatçının klinikte yattığı dönemleri çağrıştırdığı ifade edilmektedir.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde resimde gayet rahat fakat keskin fırça darbeleri hâkimdir. Renk kullanımı oldukça yumuşaktır. Açık pembeler giyside bulunan mavilerle sarı saçlara doğru geçişi sağlamaktadır. Arka plandaki yeşiller ile bluzdaki yeşiller birbirini tamamlamaktadır. Teknik olarak çizgisel dokunuşlarla yapılmış ve kapalı kompozisyona sahiptir.

4.23. Yatakta

Resim 39. Toulouse-Lautrec, 'Yatakta', KÜYB, 54x70,5 cm, 1893, Orsay Müzesi Paris.

(Web: <https://www.wikiart.org/en/henri-de-toulouse-lautrec/in-bed-1893>)

1. Bu resimde Toulouse-Lautrec'in bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

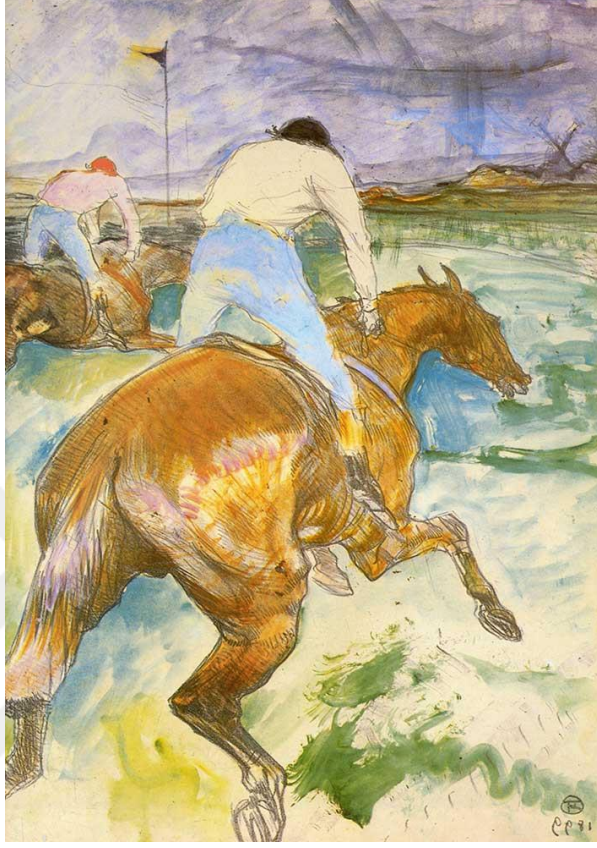
Üç uzmanın ortak görüşünde sanatçı yaşamının çoğunu fahişelerin yaşamlarına ayırdığını en başarılı olarak görülen 'Yatakta' adlı çalışmasında görülmektedir.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde resimde kullanılan iki figürden oluşan kapalı kompozisyondur. Kırmızı rengin canlılığı şehveti ve aşkı simgelediği ifade edilmektedir. Oldukça yumuşak tonların ve lekelerin kullanıldığı resimde huzur hâkimdir. Teknik olarak daha soyuta yönelmiştir.

4.24. Jokey

Resim 40. Toulouse-Lautrec, 'Jokey', TBYB, 51,5x36,3 cm, 1899, Özel Koleksiyon.

(Web: <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-t/toulouse-lautrec-henri-de/henri-de-toulouse-lautrec-jokey-9293/>)

1. Bu resimde Toulouse-Lautrec'in bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Sanatçı çocukluğundan beri bedensel rahatsızlığından dolayı hiçbir zaman ata binememiştir. Resimde anlık görüntü başarısı bize sanatçının ne kadar usta olduğunu kanıtlamaktadır şeklinde ifade edilmektedir.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde, yeşil ve kahverenginin hâkim olduğu resimde arka planın leke olarak ince bir tabaka şeklinde çalışılması resmin hareketliliğini anlatmaktadır. Kompozisyon olarak açıktır.

4.25. Moulin Rouge'da Dans

Resim 41. Toulouse-Lautrec, 'Moulin Rouge'da Dans', TÜYB, 115,5x150 cm, 1890, Güzel Sanatlar Müzesi Philadelphia.

(Web: <https://santhatela.com.br/henri-de-toulouse-lautrec/laurec-baile-no-moulin-rouge-1890/#&gid=1&pid=1>)

1. Bu resimde Toulouse-Lautrec'in bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Sanatçının boyunun kısa olmasına rağmen çizdiği figürlerin boyu kendisine göre daha uzundur. Kendisini daha iyi hissettiği mekân Moulin Rouge'de dans eden figür ve diğerkız canlı renklerle diğerkız figürler ise oldukça karanlık olarak ifade edilmektedir.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incelerseniz neler söyleyebilirsiniz?

 uzmanın ortak görüşünde resmin merkezinde bulunan figür daha parlak ve canlı renklerle kullanılmıştır. Bunun dışındaki figürler daha koyu renklerle resmedilmiştir. Kapalı kompozisyon olmasına rağmen resim oldukça kalabalık

figürlerden oluşmaktadır. Teknik olarak çizgilerden ve görünür fırça izlerinden oluşmaktadır. Yeşilimsi gaz lambasının aydınlattığı resimde öndeki kadının pembe elbisesi, ortadaki figürün kırmızı çorabı, arkadaki kadının kırmızı ceketini figürlerin derinliklerini oluşturmaktadır.

4.26. Moulin de la Galette

Resim 42. Toulouse-Lautrec, 'Moulin de la Galette', TÜYB, 88,9x101,3 cm, 1889, Chicago Sanat Enstitüsü Chicago.

(Web: <https://www.arthipo.com/tr-tr/henri-de-toulouse-lautrec-galette-degirmeni.html>)

1. Bu resimde Toulouse-Lautrec'in bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Sanatçının bu resmi yapmış olduğu yıllarda Van Gogh ve Degas'tan etkilendiği apaçık belli olmaktadır. Sanatçı, resmi bulunduğu ortamdan uzak ve geri planda yapmış olması ruhsal bir deformasyona uğradığını göstermektedir.

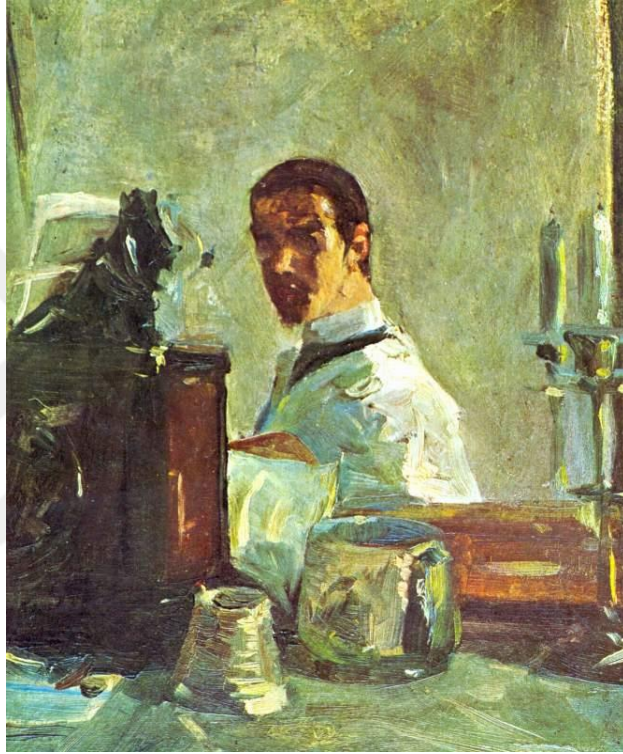
2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde resim bir çaprazla ikiye bölünmektedir. Resmin arka tarafında dans eden figürler bulunmaktadır. Kapalı kompozisyona sahip olan bu çalışmada, resmin arkası kalabalık olmasına rağmen ön planda sadece birkaç kişi bulunmaktadır. Bütün figürlerin bakış açıları birbirlerinden farklıdır. Böylelikle

çalışmaya sanal çaprazlar varmış gibi bir etki yaratmaktadır. Bir diğer özellik ise resmin sağıyla solu arkasıyla önündeki gerilimdir. Teknik olarak boyayı incelterek kullanmıştır şeklinde ifade edilmektedir.

4.27. Aynalı Otoportre

Resim 43. Toulouse-Lautrec, 'Aynalı Otoportre', KÜYB, 40,3x32,4 cm, 1880, Toulouse-Lautrec Müzesi Albi.

(Web: <http://paldirkulturmantari.blogspot.com/2012/12/35-seneye-sgdrlan-bir-yarm-omur.html>)

1. Bu resimde Toulouse-Lautrec'in bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Sanatçı ön planda kullandığı şamdan ve çanak çömlekler ile bedenini saklayarak görüntüsünden rahatsız olduğunu belirtmektedir. Fırça vuruşlarının sert ve soğuk olması resme melankoli bir hava katmış şeklinde ifade edilmektedir.

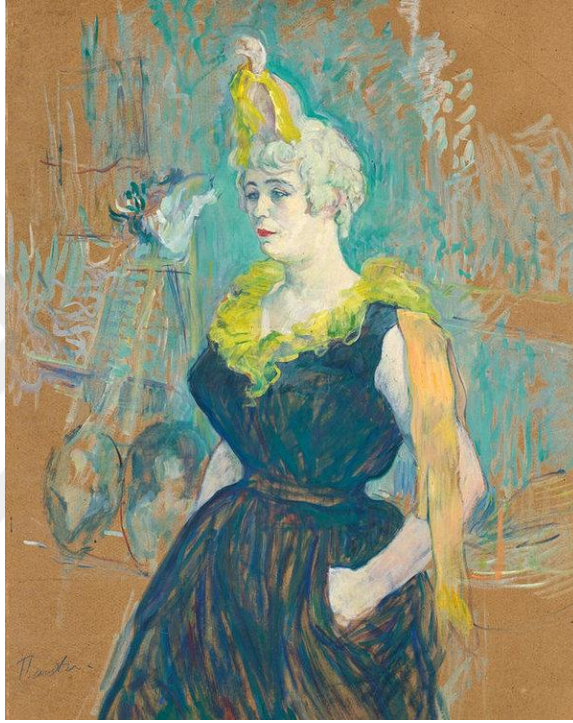
2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde resim teknik olarak terebentin ile inceltilecek yapılmıştır. Kapalı kompozisyon olarak çalışılan bu resimde, karton üzerine yağlı boya kullanmıştır. Bakışlarında bulunan ifade kaygıya işaret etmektedir. Figürün

etrafı şamdan, masa saati ve çanak çömlekle çevrilmiştir. Fırça darbelerinin yumuşaklığı ve rahatlığı olsa da tabloda genel olarak karanlık bir hava hâkimdir. Kullanılan gri tonlar melankolik bir hava yaratmaktadır.

4.28. Palyaço Kadın Cha U Kao

Resim 44. Toulouse-Lautrec, 'Palyaço Kadın Cha U Kao', 81x59,5 cm, 1895, Oskar Reinhart Koleksiyonu.

(Web: <https://fineartamerica.com/featured/la-clownesse-cha-u-kao-henri-de-toulouse-lautrec.html?product=poster>)

1. Bu resimde Toulouse-Lautrec'in bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Sanatçı bu çalışmasında yine arkadaşını doğal ortamda resmetmiştir. Bundan zevk alan sanatçı figürlerinin değişik kıyafetle resmetmesi ruhsal deformasyonun olduğunu belli etmektedir.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde resim de sıcak tonlar kullanılmıştır. Sarı ve turuncunun ferahlığı ile fırça izlerinin yumuşaklığı birbirini tamamlamaktadır. Arka

fona önem vermeyen sanatçı, teknik olarak serbest fırça izleri ve lekeler kullanılmıştır.

4.29. Tuvalette

Resim 45. Toulouse-Lautrec, 'Tuvalette', KÜYB, 67x54 cm, 1896, Orsay Müzesi, Paris.

(Web: <https://www.pinterest.es/pin/672443788081407631/>)

1. Bu resimde Toulouse-Lautrec'in bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Üç uzmanın ortak görüşünde resmin arka fonunda yumuşak çizgiler ve açık renkler kullanılması resme romantik bir hava katmaktadır. Sırtı dönük bir şekilde oturan kadın çizmelerinin olmasına rağmen çıplaktır. Resmin çıplak olması ve sırtının dönük olması ruhsal deformasyona uğradığını göstermektedir.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde resim pastelin yumuşak tonları ve tozumsu havası kumaş etkisini daha iyi göstermektedir. Işığı sol taraftan alan resmin

genelinde çizgiyle tarama yöntemi hâkimdir. Resim kapalı kompozisyon olarak yapılmıştır.

4.30. Moulins Sokağındaki Konuk Salonunda

Resim 46. Toulouse-Lautrec, 'Moulins Caddesi'ndeki Salon', TÜYB, 111,5x132,5 cm, 1894,
Toulouse-Lautrec Albi.

(Web: <https://www.sartle.com/artwork/in-the-salon-at-the-rue-des-moulins-henri-de-toulouse-lautrec>)

1. Bu resimde Toulouse-Lautrec'in bedensel ve ruhsal deformasyonunun yansıması var mıdır? Varsa nerelerde görülmektedir?

Üç uzmanın ortak görüşünde sanatçının sıklıkla gittiği genelevlerden biri olan bu resim de fahişelerin can sıkıntısıyla oturuşunu, ciddiyet ve samimi olmayan tavırları gerginliği ortaya koyduğu ifade edilmektedir.

2. Bu resmi plastik değerler açısından incelerseniz neler söyleyebilirsiniz?

Üç uzmanın ortak görüşünde resmin merkezine bir sütun yerleştirilmiştir. Bu sütunun etrafına figürler asimetrik bir şekilde çizilmiştir. Öndeki figürün elbisesinin beyazı, kırmızısı, yeşilin ve mavini tonları zengin bir harmoni ile zıtlık oluşturmaktadır. Kapalı kompozisyona sahip olan çalışmada, solda ön planda bulunan boşluk resme durağanlık etkisi katmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmanın konusu “Ruhsal ve Bedensel Rahatsızlıkların Modern Sanata Etkisi Frida Kahlo ve Toulouse-Lautrec Örneği” dir. Araştırmada “Ruhsal ve bedensel rahatsızlıkların sanata etkisi bulunmakta mıdır?” ve “Resmi plastik değerler açısından incelerseniz neler söyleyebilirsiniz?” sorularına alanının uzmanı olan kişilerle yüz yüze görüşülerek cevaplar alınmıştır. Bu çalışma da nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Frida Kahlo ve Toulouse-Lautrec, gözlemediği ve psikolojik sorunlarla karşılaştığı her durumu kendi içlerinde yaşadktan sonra, dışavurumculuğun estetik anlayışı ile eserlerinde ortaya koymuşlardır. Modern sanat anlayışının başlangıcı sayılan ekspresyonizm (dışavurumculuk), nasıl ki sanatçı tarafından ruhsal yönlerinin analizi ve aktarımı üzerine kuruluysa, bu durumun benzer etkisini fiziksel ve ruhsal açıdan etki altında olan sanatçılar tarafından yapılan eserlerde kendini göstermektedir.

Ekspresyonizm (dışavurumculuk) de daha çok geniş yüzeylere çalışılan ve saf renklerle boyanmış kompozisyonlardan oluşan resimlerin, ruhsal durumlarının yansımalarını izleyiciye aktarmaktadırlar (Altıntaş & Akalın, 2019, s. 152). Frida Kahlo ve Toulouse-Lautrec’in fiziksel ve ruhsal durumlarının sanatlarına olan etkisi onları rehabilite eden ve aynı zamanda dünya ve sanat görüşlerini mevcut estetik anlayışla birleştirerek eserlerinde ortaya koymaları olağanüstü bir başarıdır. Netice de vermiş oldukları kavganın savaşı da, savaşçısı da ve kazananı da kendileri olmuştur. Her ne kadar sosyal hayatta fiziksel ve ruhsal açıdan kayıpları olsa da.

Kahlo ve Lautrec, çalışmalarına hayatlarının ve yaşamının tüm yönleriyle ortaya çıkarmış ve yansıtmışlardır. Lautrec’in büyük tuvaleri incelendiğinde boyayı inceltmediği, saf haliyle kullandığı görülmektedir. Sanatçı resmettiği kişilerin ifade ve davranışlarına baskın olarak vurgu yapmaktadır. Önemli olan konunun nerde ve nasıl bir ortamda yapıldığını anlatacak bir fon bilgisine sahip olması sanatçı için yeterli olmaktadır (Çığır, 2012).

Frida Kahlo ve Toulouse-Lautrec'in yapıtları adeta yaşamlarının bir aynası olmaktadır. Çalışmaların da figürler ön plan da olup ifade ve davranışları baskın olarak eserlerine yansıtmaktadırlar. Sanatçıların hüznün ve acı gibi hislerinin karşısında yaşama bağlılığını da göz ardı etmemek gerekir. Bunun sonucunda, yaşadıkları sancılı dönemlere karşı daha aydın dünyalar kurma özlemlerini görmekteyiz. Bu sancılı dönemlerinde, Frida Kahlo 143 resimde 55 tanesi fiziksel ve psikolojik yaralarını tasvir eden otoportrelerden oluşmaktadır. Alkolik olan Toulouse-Lautrec ise 20 yıldan az bir süre yaşamasına rağmen; 737 kanvas, 275 suluboya, 363 baskı ve poster, 5084 çizim, seramik ve vitray eseri bulunmaktadır.

Sanatçıların resimlerinden çıkarılan sonuçlara göre; yaptıkları çalışmalar kendilerine özgü olup, yaşamlarının kopyası değil, aksine yaşadıklarının tam olarak göstergesidir. Yaşamış oldukları büyük sıkıntılar, geçirmiş oldukları kazalar ve ruhsal bozukluklarına rağmen Frida Kahlo ve Toulouse-Lautrec'in çalışmalarının sanata katkısı oldukça fazladır. Bu bakımdan bu tür bedensel ve ruhsal rahatsızlığı olan, günümüzde yaşayan resim sanatına ilgisi olan ve ya resim alanında uzmanlaşmış sanatçıların hayatlarını ve eserlerinin resim sanatına aktarılmasını gösteren bir çalışma yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

AKGÜN, B., & BULDUK, E. Ö. (2015, Eylül/Ekim/Kasım/Aralık). *Afiş Sanatı ve Grafikte Henri de Toulouse-Loutrec Etkisi*. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi(06).

ALPER, Y. (1999). *Bütün Yönleriyle Depresyon*. İstanbul: Gendaş Yayınevi.

ALTINDAŞ, O. ,AKALIN, T. (2019). Resim Sanatının Kökeni ve Günümüze Geliş Evreleri-Mağara Resimlerinden Çağdaş Sanata. Ankara: Anıl Grup Yayıncılık.

ALTINYAY, Nursel (2016). "*Şizofreni Hastalarında Hastalık Ve Tedavi Sürecinin İlaç Uyumuna Etkisi*" (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

ALPER, Y., BAYRAKTAR, E., & KARAÇAM, Ö. (2000). *Herkes İçin Psikiyatri*. İstanbul: Gendaş Yayınevi.

ALTUNA, S. (1970). Henri de Toulouse-Lautrec. *Empresyonist Ressamlar Hayatları ve Eserleri*. İstanbul: Hayat Kitapları.

ARISOY, N. (2018). *Frida Kahlo* (10. Baskı). Ankara: Gece Kitaplığı.

ARNOLD, M. (1987). *Toulouse-Lautrec* (D. Zaptçioğlu, Çev.). İstanbul: Alan Yayıncılık.

ARNOLD, M. (1997). *Öncü Ressamlar Toulouse-Lautrec* (A. Antmen, Çev.). İstanbul: ABC Yayıncılık.

ARSLAN, Ü. Ç. (2017). *Sanayi Devrimi: Sonuçları ve Uluslararası Sisteme Yansımaları*. Ankara: Avrupa Birliği ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.

ATMACA, A. (2007). *Ruh Sağlığımız*. İstanbul: Profil Yayıncılık.

AYDIN, B. (2012). *Tıbbi Sanat Terapisi*. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar.

BLEYS, O., & DUMONT, Y. (2017). *Büyük Ressamlar Toulouse-Lautrec* (G. Özkök, Çev.). Ankara: Akılçelen Kitaplar.

BAŞAR AKKAYA, G. (2005). *Zihinsel Engellilerde Sanat Eğitimi. Sanat ve Bilgi*. İstanbul: (5)

BRADLEY, A. C. (1991). *Shakespearean Tragedy: Lectures on Hamlet, Othello, King Lear, and Macbeth*. London.

BURRUS, C. (2016). *Frida Kahlo 'Kendi Gerçeğimin Resmini Yapıyorum'* (E. Gökteke, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.

ÇAKMAK, K. C. (2014). *Ruh Sağlığı Kavramı*. Ruh Sağlığı Kavramı ve Psikolojik Bozukluklar. Aydın.

ÇETİNDAS, D. (2010). "*Kombine Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Programlarının Hastaların Yaşam Kalitesine Etkisi*." (Yayınlanmış Uzmanlık Tezi), Elazığ: Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı.

ÇIĞIR, E. (2012). "*Post-Empresyonist Dönemde Henri De Toulouse-Lautrec'in Desen Çalışmalarının Üslup Özellikleri Açısından Araştırılması*." (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Resim İş Eğitimi Bilim Dalı.

ÇOKATAK, D. (2014). "*Frida Kahlo'nun Resminde Kadın Olgusu*." (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı.

ÇÜÇEN, K. A. (tarih yok). *Batı Aydınlanmasının Düşünsel Kökenleri ve Eleştirisi*. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.

DEMİR, V. (2017). *Dışavurumcu Sanat Terapisinin Psikolojik Belirtiler*. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi.

ERİNÇ, S. M. (2008). *Sanat Sosyolojisine Giriş*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

FELBİNGER, U. (2005). *Henri de Toulouse-Lautrec Hayatı ve Eserleri* (Z. Sirer, Çev.). İtalya: Mini Sanat Dizisi.

FOUCAULT, M. (2000). *Maladie mentale et personnalité* (M. Hesapçıoğlu, Çev.). İstanbul: Birey Yayınları.

- GEÇTAN, E. (1975). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*. İstanbul: Metis Yayınları.
- GOMBRICH, E. H. (2014). *Sanatın Öyküsü* (E. Erduran, & Ö. Erduran, Çev.). Türkiye: Remzi Kitapevi.
- GÜLEÇ, C. (1999). *Psikiyatrinin A B C' si*. İstanbul: Kaya Matbaacılık.
- GÜRSU, O. (2015). *Sanat ve Psikoloji Etkileşimi: Geleneksel Türk-İslam Sanatları Merkezli Bir Okuma Dergisi*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi.
- HARVEY, D. (1997). *Postmodernliğin Durumu*. İstanbul: Metis Yayınları.
- HERRERA, H. (2018). *Frida* (E. Derviş, Çev.). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- HUISMAN, P., & DORTU, M. G. (1980). *Henri de Toulouse-Lautrec* (A. R. Başkan, Çev.). İstanbul: Baskan Yayınları.
- HURHUN, K. (2014, Şubat 01). *Frida Kahlo'nun ilginç hayat hikayesi: Viva la Vida*. İndigo Dergisi.
- İLBEYİ, G. (1998). *Frida Kahlo: Yirminci Yüzyılın Mona Lisa'sı*. Eskişehir.
- JAMIS, R. (2002). *Aşk ve Acı*. İstanbul: Everest Yayınları.
- KALKAN, A., & ALTINKURT, L. (2012, Aralık). *Günümüz Sanat Ortamında Çağdaş/Güncel Sanat Yaklaşımlarına İlişkin Sanatçı, Eleştirmen ve Sanat Galerilerinin Görüşleri*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.
- KAPTAN, C. (2013). *Acı ve Sanat*. Sanat ve Tasarım Dergisi.
- KAR, Ö. (2011). *"Heykel Ve Sanat Terapisi."* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Heykel Ana Sanat Dalı.
- KIRILMAZ, H., & AYPARÇASI, F. (2016). *Modernizm ve Postmodernizm Süreçlerinin Tüketim. İnsan ve İnsan*.
- KIZILÇELİK, S. (1996). *Postmodernizmin Dedikleri*. İzmir: Saray Kitabevleri.
- KOÇ KILIÇ, N. (2016, Ocak). *Duyularımı Resmeden Kadın: 'Frida Kahlo (1907-1954)'*. Kadriye Zaim Kütüphanesi Yansı Dergisi.

KÖKNEL, Ö. (2013). *Kaygıdan Korkuya*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

KÖROĞLU, E., & BAYRAKTAR, S. (2010). *Kişilik Bozuklukları* (Cilt 2). Ankara: HYB Basın Yayın.

KUMAR, K. (1999). *Sanayi Sonrası Toplumdan Postmodern Topluma: Çağdaş Dünyanın Yeni Kuramları*. Ankara: Dost Kitabevi.

LITTLE, S. (2010). *...İZMLER Sanatı Anlamak* (D. N. Özer, Çev., 3. Baskı). İstanbul: Yem Yayın.

MÜLAYİM, S. (2012, Nisan). *Sanat Sosyolojisi Girişimleri*. Sanat Tarihi Dergisi.

ÖZCAN, O. (2002). *Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon*. İstanbul: Nobel-Güneş Tıp Kitabevi.

ÖZDEMİR, H. İ. (2010). *"Şizofrenide, Beyinde Görülen Yapısal Değişikliklerin Manyetik Rezonans Görüntüleme İle Voksel Tabanlı Morfometrik Analizi."* (Yayınlanmış Doktora Tezi), İzmir: Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyofizik Anabilim Dalı.

ÖZKAN, D. (2012). *Modern Sanatların Gelişiminde Modern Sanat Kuramlarının Rolü ve Kurumsal Refleksivite*. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.

ÖZKAN, S. (2018). *Psikoterapi*. İstanbul: Hümanite Psikiyatri Tıp Merkezi.

ÖZYUVA, N. (1999). *Ruhsal Bozukluklar*. Kocaeli: Derince Eğitim Merkezi Komutanlığı Basımevi.

READ, H. (2014). *Sanatın Anlamı* (N. Asgari, Çev.). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

RİCHARD, L. (1999). *Ekspresyonizm sanat ansiklopedisi* (B. Madra, S. Gürsoy, & İ. Usmanbaş, Çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

SALDERAY, B. (2008). *Görsel Sanatlar ve Tedavi (Terapi)*. Sanat ve Tasarım Dergisi.

SIRCAN, Ş. (2006). *"Modern Resim Sanatında Biçim Ve Parça-Bütün İlişkisi."* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

SOUTER, G. (2013). *Kahlo* (Ş. Öztürk, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

SUNGUR, Y. (2013, Ağustos). *Frida Kahlo "Tutkuyu Acıdan Almak Mümkün Mü?"*. Martı Dergisi.

ŞAHİN, B. (2018). *Frida Meksika'nın Vicdanı*. İstanbul: Orbis Yayın Dağıtım Pazarlama.

ŞİRİNOĞLU ÇAPAN, B., AKYÜZ, S., & ULUCAN, K. (2018). *Piknodizostozis Sendromlu Bir Türk Ailenin Klinik Rehabilitasyonu ve Katepsin K Geni Analizi*. DergiPark.

TANIK, M. (2014, Şubat, Mart, Nisan). *Frida Kahlo: Aynadan Tuale Aktarılan Sessiz Çığlık*. Doğu Batı Düşünce Dergisi.

TAŞÇIOĞLU, M., & SİRETLİ, A. (2016, Aralık). *Grafik Tasarımda Litografinin Yeri ve Henri de Toulouse-Lautrec'in Afiş Tasarımları*. Dergi Park.

TÜRKEK, E. (2013). *Mağara Resminden Sanat Fuarına: Sanat ve Endüstrinin Yarattığı Kültürel Nesnelerin Metaya Dönüşümü*. Sanat & Tasarım Dergisi.

ULUSOY, D. (1993, Temmuz). *Sanat Sosyolojisinde Temel Yaklaşımlar*. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi.

USTA, M. (2013). *"Meksika Devrim Süreci Ve Plutarco Elías Calles."* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Batı Dilleri Ve Edebiyatları (İspanyol Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı).

UTAŞ AKHAN , L. (2012). *Psikopatolojik Sanat ve Psikiyatrik Tedavide Sanatın Kullanışı*. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi.

YALÇIN, S. (2012). *"Sanayi Devriminden Günümüze Özgün Baskıresim Sanatının Önemi Ve Yükseköğretimde Özgün Baskıresim Sanat Eğitiminin Sosyo-*

Kültürel Yansıma Açısından İncelenmesi." (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı.

YELOĞLU, Ç. H., & HOCAOĞLU, Ç. (2017). *Önemli Bir Ruh Sağlığı Sorunu: Bipolar Bozukluk*. Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Dergisi.

YILDIRIM, G. (2010). *Devrimin Kırlangıç Kaşlı Asi Kadını Frida*. Divriği Kültür Sanat ve Politika Dergisi.

YILMAZ, T. (2017, 06). *Klinik Psikolojide Sanat ve Sanat Uygulamaları*. Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi.

İNTERNET KAYNAKLARI

GÖRŞEN, N. (2010, Mayıs). *Tarihsel Süreçte Toplumsal Yapı ve Sanat Etkileşimi*. Kasım Pazar, 2018 tarihinde [.www.gorselsanatlar.org](http://www.gorselsanatlar.org): <http://www.gorselsanatlar.org/insanin-sanatsal-gelisimi/tarihsel-surecte-toplumsal-yapi-ve-sanat-etkilesimi/> adresinden alındı.

RESİMLER KAYNAKÇA

- Resim 1.** https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Guillermo_Kahlo_-_Matilde,_Adriana,_Frida_and_Cristina_Kahlo_Google_Art_Project.jpg Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 2.** <https://blindpriestess.com/2018/09/06/frida-kahlo-an-eternal-face-an-eternal-legacy/> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 3.** <https://www.pinterest.cl/pin/517491813429285139/> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 4.** <http://blog.istanbul1881.com/aynalardan-tuvale-yansiyan-bir-yasam-frida-kahlo/kadife-elbiseli-otoportre/> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 5.** <https://www.artkolik.net/sanaticilar/frida-kahlo-kimdir-hayati-ve-sanatcinin-bilinmeyenleri-3884> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 6.** <https://www.arthipo.com/tr-tr/> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 7.** <https://nilguncabaci.com/2014/02/frida-kahlo/> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 8:** <http://galeriaromana.ro/henri-de-toulouse-lautrec-24-noiembrie-1864-9-septembrie-1901/> Erişim tarihi: 01.10.2019
- Resim 9.** https://www.etsy.com/mx/listing/166140468/toulouse-lautrec-count-alphonse-de?show_sold_out_detail=1 Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 10.** <http://www.dergibursa.com.tr/bir-kadin-hayrani/> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 11.** <https://www.istanbulsanatevi.com/sanaticilar/soyadi-t/toulouse-lautrec-henri-de/henri-de-toulouse-lautrec-palyaco-cha-u-kao-9249/> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 12.** <https://www.arthipo.com/tr-tr/henri-de-toulouse-lautrec-galette-degirmeni.html> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 13.** <https://www.mirror.co.uk/news/world-news/henri-de-toulouse-lautrec-french-painters-4684083> Erişim Tarihi: 01.10.2019

- Resim 14.** https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lautrec_-_Femme_nue_devant_sa_glace.jpg Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 15.** <http://www.dergibursa.com.tr/bir-kadin-hayrani/> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim16.** [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lautrec_reine_de_joie_\(poster\)_1892.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lautrec_reine_de_joie_(poster)_1892.jpg) Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 17.** <https://mexicanartwork.files.wordpress.com/2012/01/the-little-dear.jpg> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 18.** <https://www.fridakahlo.org/henry-ford-hospital.jsp> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 19.** <https://tr.pinterest.com/pin/519391769506306196/?lp=true> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 20.** <https://www.artkolik.net/sanatcilar/frida-kahlo-kimdir-hayati-ve-sanatcinin-bilinmeyenleri-3884> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 21.** <https://hazelstainer.wordpress.com/2018/08/31/frida-kahlo-making-her-self-up/thebrokencolumn1944/>Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 22.** <https://www.arthipo.com/tr-tr/frida-kahlo-maymun-ve-kirmizi-kurdele-ile-otoportre.html> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 23.** <https://www.pivada.com/frida-kahlo-dogumum-1932> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 24.** <https://feministsozluk.com/discussion/61/frida-kahlo> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 25.** <https://www.pivada.com/frida-kahlo-ben-ve-papaganlarim-1941> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 26.** <http://istanbuldasanat.org/frida-kahlo-uzerine/> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 27.** <http://www.leblebitozu.com/frida-kahlonun-15-eseriyle-hayatindan-kesitler/>Erişim Tarihi: 01.10.2019

- Resim 28.** <https://www.pivada.com/frida-kahlo> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 29.** <https://www.pivada.com/frida-kahlo> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 30.** <https://www.pivada.com/frida-kahlo> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 31.** <https://www.pivada.com/frida-kahlo> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 32.** <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-t/toulouse-lautrec-henri-de/henri-de-toulouse-lautrec-yolcu-arabasi-1871/> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 33.** <http://www.solakkedi.com/ressamlar/lautrec/001.html> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 34.** <http://gandalfsgallery.blogspot.com/2019/01/henri-de-toulouse-lautrec-at-cafe-la.html> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 35.** <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-t/toulouse-lautrec-henri-de/henri-de-toulouse-lautrec-sanatcinin-annesi-9253/> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 36.** <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-t/toulouse-lautrec-henri-de/henri-de-toulouse-lautrec-fernando-sirkinde-9258/> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 37.** https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Au_Rat_Mort.jpg Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 38.** <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-t/toulouse-lautrec-henri-de/henri-de-toulouse-lautrec-star-cafedede-ingiliz-kizi-9294/> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 39.** <https://www.wikiart.org/en/henri-de-toulouse-lautrec/in-bed-1893> Erişim Tarihi: 01.10.2019
- Resim 40.** <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-t/toulouse-lautrec-henri-de/henri-de-toulouse-lautrec-jokey-9293/> Erişim Tarihi: 01.10.2019

Resim 41. <https://santhatela.com.br/henri-de-toulouse-lautrec/lautrec-baile-no-moulin-rouge-1890/#&gid=1&pid=1> Erişim Tarihi: 01.10.2019

Resim 42. <https://www.arthipo.com/tr-tr/henri-de-toulouse-lautrec-galette-degirmeni.html> Erişim Tarihi: 01.10.2019

Resim 43. <http://paldirkulturmantari.blogspot.com/2012/12/35-seneye-sgdrlan-biryarm-omur.html> Erişim Tarihi: 01.10.2019

Resim 44. <https://fineartamerica.com/featured/la-clownesse-cha-u-kao-henri-de-toulouse-lautrec.html?product=poster> Erişim Tarihi: 01.10.2019

Resim 45. <https://www.pinterest.es/pin/672443788081407631/> Erişim Tarihi: 01.10.2019

Resim 46. <https://www.sartle.com/artwork/in-the-salon-at-the-rue-des-moulins-henri-de-toulouse-lautrec> Erişim Tarihi: 01.10.2019

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Ayişe HAZIRCI

Doğum Yeri ve Tarihi: SİVAS / KANGAL - 15.05.1992

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Cumhuriyet Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi: Giresun Üniversitesi Görele Güzel Sanatlar Fakültesi Resim ve Baskı Anabilim Dalı

Yabancı Diller: İngilizce

İletişim: E-Posta Adresi: hazrc.271567@gmail.com

Etkinlikler

-2009 yılı 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı Karma Resim Sergisi- SİVAS

-2009 yılı Grafik Tasarım Sergisi-SİVAS

-2010 yılı Muzaffer Sarısözen Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Mezuniyet Sergisi-SİVAS

-2013 yılı Sütçü İmam Üniversitesi Jürili Karma Resim Yarışması- KAHRAMANMARAŞ

-2014 yılı Uluslararası Güzel Sanatlar Bilimsel Araştırma Günleri Karma Resim Sergisi-SİVAS

-2015 yılı TSEG Kastamonu 'Buluşma IX.' Ulusal-Jürili Karma Resim Sergisi- KASTAMONU

-2015 yılı Van Bilişim Şenliği Ulusal-Jürili Karma Resim Sergisi-VAN

-2015 yılı 'Gençlik Buluşması' Ulusal-Jürili Karma Resim Sergisi-VAN

-2015 yılı C.Ü Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü Mezuniyet Sergisi- SİVAS

-2018 yılı 'Gençlik Buluşması IV' Ulusal-Jürili Karma Resim Sergisi-VAN